

वैशाख - १

सर्वोच्च अदालत बुलेटिन

पाक्षिक प्रकाशन

वर्ष ३१, अङ्क १

२०७९ वैशाख १-१५

पूर्णाङ्क ७१५

प्रकाशक

सर्वोच्च अदालत

रामशाहपथ, काठमाडौं

फोन नं. ४२००७१२, ४२००७२९, ४२००७५०, Ext.२२६९ (सम्पादक), २२७० (सम्पादन शाखा), २१७० (छापाखाना), २२७४ (बिक्री)

टोल फ्री : १६६०-०१-३३३५५, फ्याक्स: ४२००७४९, पो.ब.नं.२०४३८

Email: info@supremecourt.gov.np, admin@supremecourt.gov.np / Web: www.supremecourt.gov.np

सम्पादन तथा प्रकाशन समिति

माननीय न्यायाधीश श्री सपना प्रधान मल्ल, सर्वोच्च अदालत	- अध्यक्ष
माननीय न्यायाधीश श्री हरिप्रसाद फुयाल, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
मुख्य रजिस्ट्रार श्री लालबहादुर कुँवर, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
नायब महान्यायाधिवक्ता श्री कृष्णजीवी घिमिरे, प्रतिनिधि, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	- सदस्य
रजिस्ट्रार श्री निर्मला पौडेल, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य
....., नेपाल बार एसोसिएसन	- सदस्य
अधिवक्ता श्री ऋषिराम घिमिरे, सचिव, सर्वोच्च अदालत बार एसोसिएसन	- सदस्य
प्रा.डा.विजय सिंह सिजापति, डिन, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कानून संकाय	- सदस्य
सहरजिस्ट्रार श्री हरिराज कार्की, सर्वोच्च अदालत	- सदस्य सचिव

सम्पादक : श्री ध्रुवकुमार ढकाल

सम्पादन तथा प्रकाशन शाखामा कार्यरत
कर्मचारीहरू

शाखा अधिकृत श्री दिपक पोखरेल
शाखा अधिकृत श्री योमा मुलपती
शाखा अधिकृत श्री नरेश कार्की
नायब सुब्बा श्री निरजकुमार ढुंगाना
नायब सुब्बा श्री भीमराज घिमिरे
सिनियर प्रुफरिडर श्री रेशम शर्मा
कम्प्युटर अपरेटर श्री अर्जुन सुवेदी
कम्प्युटर अपरेटर श्री मञ्जु खडका
कार्यालय सहयोगी श्री अच्युत दाहाल

भाषाविद् : श्री रामचन्द्र फुयाल

बिक्री शाखा

नायब सुब्बा श्री निलदेव रिजाल

मुद्रण शाखामा कार्यरत कर्मचारीहरू

मुद्रण अधिकृत श्री कान्छा श्रेष्ठ
मुद्रण अधिकृत श्री आनन्दप्रकाश नेपाल
सिनियर हेल्पर श्री तुलसीनारायण महर्जन
नायब सुब्बा श्री शिवहरि अधिकारी
सिनियर प्रेसम्यान श्री योगप्रसाद पोखरेल
सिनियर मेकानिक्स श्री निर्मल बयलकोटी
सिनियर कम्पोजिटर श्री श्यामकृष्ण प्रजापति
सिनियर प्रेसम्यान श्री सविता पोखरेल
कम्पोजिटर श्री प्रमिलाकुमारी लामिछाने
सिनियर प्रेसम्यान श्री अर्जुन घिमिरे
प्रेसम्यान श्री केशवबहादुर सिटौला
बुकबाइन्डर श्री अच्युतप्रसाद सुवेदी
बुकबाइन्डर श्री धनमाया मानन्धर

विभिन्न इजलासहरूबाट सम्पादन शाखामा प्राप्त भई यस अङ्कमा
प्रकाशित निर्णय / आदेशहरू

इजलास नं. १	१२	इजलास नं. ९	३
इजलास नं. २	३	इजलास नं. १०	२
इजलास नं. ३	३	इजलास नं. ११	२
इजलास नं. ४	३	इजलास नं. १२	१
इजलास नं. ५	३	इजलास नं. १५	३
इजलास नं. ६	२		
इजलास नं. ७	२		
इजलास नं. ८	२		
जम्मा	३०	जम्मा	११

कूल जम्मा ३० + ११ = ४१

नेपाल कानून पत्रिकामा

प्रकाशित भएका फैसलाहरू (२०१५ सालदेखि हालसम्म)
हेर्न, पढ्न तथा सुरक्षित गर्न

www.nkp.gov.np

मा जानुहोला ।

खोज्ने तरिका

सर्वप्रथम **www.nkp.gov.np** लगइन गरेपश्चात् देखिने पृष्ठमा **शब्दबाट** भन्ने स्थानमा आफूले खोज्न चाहेअनुसारको कुनै शब्द नेपाली युनिकोड फन्टमा टाइप गरी हरियो बटनमा रहेको खोज्नुहोस् भन्ने बटनलाई थिची खोजी गर्न सक्नुहुनेछ । यसबाट खोजेअनुसारको फैसला प्राप्त गर्न नसकेमा मुद्दाको किसिम, मुद्दाको नाम एवं निर्णय नं. तथा ने.का.प. विवरणमा रहेका विविध शीर्षकबाट आफूले चाहेअनुसार फैसला खोज्न सकिनेछ । त्यस अतिरिक्त **नेकाप प्रत्येक वर्ष** र **हाम्रो बारेमा** समेतबाट हेर्न सक्नुहुनेछ ।

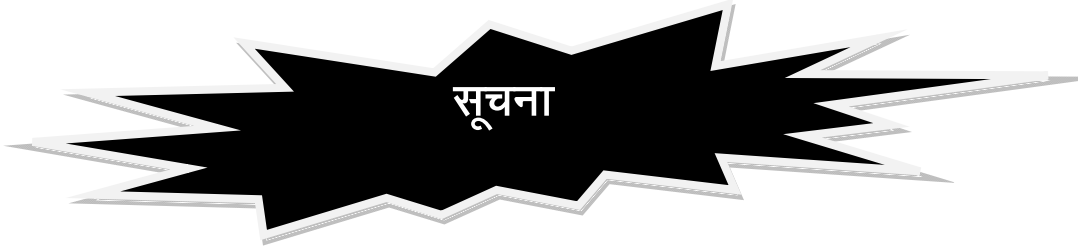
यस पत्रिकाको इजलाससमेतमा उद्धरण गर्नुपर्दा निम्नानुसार गर्नुपर्नेछ:

सअ बुलेटिन, २०७९, – १ वा २, पृष्ठ

(साल) (महिना)

उदाहरणार्थ: सअ बुलेटिन, २०७९, वैशाख – १, पृष्ठ १

का.जि.द.नं. ३९।०४९।०५०

"नेपाल कानून पत्रिका र सर्वोच्च अदालत बुलेटिन" को "वार्षिक ग्राहक" बन्न चाहनेका लागि २०७६ वैशाख अङ्कदेखि वार्षिक ग्राहक बन्न पाउने गरी सम्पादन तथा प्रकाशन समितिले निर्णय गरेको हुँदा सम्बन्धित सबैको जानकारीका लागि यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ ।

समितिको निर्णयानुसार मूल्य समायोजन भई नेपाल कानून पत्रिका रु.७५ र सर्वोच्च अदालत बुलेटिन प्रति अङ्क रु.४० कायम गरिएकोसमेत सबैलाई जानकारी गराइन्छ ।

मूल्य रु.४०।-

मुद्रक: सर्वोच्च अदालत, छापाखाना

विषयसूची

क्र.सं.	विषय	पक्ष / विपक्ष	पृष्ठ
इजलास नं. १			१ - १९
१.	दूषित नामसारी दाखेल खारेज दर्ता बदर	समिट होटल (प्रा). लि. वि. अनु सुब्बा विष्टसमेत	१
२.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	पुष्पक चन्द वि. जिल्ला प्रहरी कार्यालय भोजपुरसमेत	२
३.	उत्प्रेषणसमेत	सरिता ढकालसमेत वि. नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत	३
४.	सरकारी छाप दस्तखत कित्ते	नेपाल सरकार वि. नकुल पुरी	५
५.	अपहरण, मानव ओसारपसार तथा बेचबिखन	नेपाल सरकार वि. आशिष अन्सारी	७
६.	परमादेश	संजयकुमार सिंह वि. उमेशप्रसाद यादव	९
७.	उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	द्रोणबहादुर थापासमेत वि. टिकादेवी दाहाल थापा	१०
८.	लिलाम मुचुल्का बदरसमेत	हारती वायर इन्डस्ट्रिज प्रा.लि. समेत वि. लुम्बिनी बैंक लि. दरबारमार्ग, काठमाडौं	११
९.	लिखत बदर	मसिनु सुवाल वि. श्रीभक्त सुवाल, विजय राम प्रजापति वि. श्रीभक्त सुवाल	१३
१०.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. सन्दिप परियार	१४
११.	मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार	नेपाल सरकार वि. नेमिना राईसमेत	१६
१२.	वैदेशिक रोजगार कसुर	नेपाल सरकार वि. दिपक सिंह सामन्त	१७
इजलास नं. २			१९ - २१
१३.	सार्वजनिक बाटो खुलाई निर्माण भत्काई चलनसमेत	लक्ष्मीदेवी महर्जन वि. स्वस्तीका लोहनी, स्वस्तीका लोहनी वि. लक्ष्मीदेवी महर्जन	१९

१४.	लागु औषध ब्राउन सुगर	ओमबहादुर गुरूड वि. नेपाल सरकार, नविनकुमार अर्याल वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. सागर खड्का	२०
१५.	उत्प्रेषणसमेत	नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेडसमेत वि. मनोज अधिकारी	२०
इजलास नं. ३			२१ - २६
१६.	निर्णय दर्ता बदर	बाबुकाजी महर्जन वि. गुठी तहसिल कार्यालय, कालमोचन गुठी, त्रिपुरेश्वरसमेत	२१
१७.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. वाडचेमाया तामाङ	२३
१८.	कर्तव्य ज्यान	राजकुमार खत्री वि. नेपाल सरकार	२५
इजलास नं. ४			२६ - ३०
१९.	जालसाजी	सानु महर्जन वि. डा.रूपज्योतिसमेत	२६
२०.	मोही दर्ता नामसारी	रामअधिन यादव वि. भावनाकुमारी सिंह	२७

२१.	कर्तव्य ज्यान र ज्यान मार्ने उद्योग	राजु चौधरी वि. नेपाल सरकार	२८
इजलास नं. ५			३० - ३५
२२.	उत्प्रेषण तथा परमादेशसमेत	गौरव पुडासैनीसमेत वि. चिकित्सा शिक्षा शास्त्र अध्ययन संस्थान, डिनको कार्यालय, महाराजगन्ज काठमाडौं	३०
२३.	गैरकानूनी दर्ता निर्णय बदर गरी सार्वजनिक कायम	जानकी तिमिल्सिना वि. श्यामसुन्दर थापासमेत	३०
२४.	उत्प्रेषणयुक्त परमादेश	कविता देवकोटा (डुम्राकोटी) समेत वि. लोक सेवा आयोग, केन्द्रीय कार्यालय, अनामनगर काठमाडौंसमेत	३३
इजलास नं. ६			३५ - ३६
२५.	उत्प्रेषण	रविन्द्रमान बज्राचार्य वि. शशिलाल कर्माचार्यसमेत	३५

२६.	जग्गा खिचोला मेटाई टंकी झोपडी हटाई चलन चलाइपाऊँ	रामशरण तेलीसमेत वि. रामकुमार बनिया	३६
	इजलास नं.७		
२७.	वैदेशिक रोजगार कसुर	नेपाल सरकार वि. ज्योति रिजाल	३७
२८.	जग्गा खिचोला	रामगोपाल थारु वि. निरुदेवी मेचे	३७
इजलास नं.८			३८ - ४०
२९.	कर्तव्य ज्यान, चोरी	विनायक कुमार यादव वि. नेपाल सरकार	३८
३०.	जबरजस्ती करणी	नेपाल सरकार वि. मनोज राय यादवसमेत	४०
इजलास नं.९			४० - ४३
३१.	सवारी ज्यान	नेपाल सरकार वि. शरण नेपाल	४०
३२.	खोटा चलन	नेपाल सरकार वि. टेकबहादुर जि.सी.	४१
३३.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. भिमबहादुर सुनार	४२
इजलास नं.१०			४३ - ४६
३४.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	मन्दुकुमार जैसवाल वि. काठमाडौं जिल्ला अदालत, बबरमहल	४३
३५.	भ्रष्टाचार (घुस / रिसवत)	नेपाल सरकार वि. भीमलाल आचार्यसमेत	४५
इजलास नं.११			४६ - ४७
३६.	निषेधाज्ञायुक्त परमादेश	डा.भाईकाजी तिवारी वि. मखमली के.सी., प्रकाश के.सी वि. नेपाल सरकार सहरी विकास मन्त्रालय, सिंहदरबार काठमाडौंसमेत	४६
३७.	उत्प्रेषणसमेत	हिमालय पौडेल वि. नागढुङ्गा सुरुङ्ग मार्ग निर्माण आयोजनासमेत	४७

इजलास नं. १२		४७ - ४९	
३८.	कर्तव्य ज्यान	नेपाल सरकार वि. अनरुध कुमरसमेत, अनरुधकुमर वि. नेपाल सरकार	४७
इजलास नं. १५		४९ - ५२	
३९.	बैंकिङ कसुर	राजुकुमार पाण्डे वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. राजुकुमार पाण्डेसमेत	४९
४०.	बन्दी प्रत्यक्षीकरण	नवल किशोर शाह वि. रुकुम जिल्ला अदालत, सिस्ने टाकुरा, रुकुमपूर्व	५१
४१.	झुट्टा फाँटवारी दर्ता गरी हदबन्दी जग्गा लुकाई छिपाई राखेको	भूमि सुधार कार्यालय, काठमाडौं वि. विजयमणी दीक्षीतसमेत	५२

इजलास नं. १

१

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा, ०७३-CI-०९४५, दूषित नामसारी दाखेल खारेज दर्ता बदर, समिट होटल (प्रा). लि. वि. अनु सुब्बा विष्टसमेत

प्रस्तुत मुद्दामा वादीले आफ्नो कि.नं. ५८५ को एकमात्र निकास बाटोलाई विपक्षीहरूले गैरकानूनी रूपमा निजी जग्गा बनाएको कार्य दूषित हुँदा मालपोत कार्यालय ललितपुरको मिति २०६७।२।२८ को टिप्पणी आदेश र सोही मितिमा कि.नं. ५९० र ५९२ निकास बाटो विपक्षीहरूका नाममा निजी जग्गा भनी नामसारी दाखेल खारेज गर्ने निर्णय तथा सो निर्णयको आधारमा भएको दर्तासमेत बदर गरिपाउँ भन्ने फिरोद दाबी लिएको अवस्थामा वादीको फिरोद गर्ने हकद्वैया भनेको मार्गाधिकार आधार मात्र रहेको, सो मार्गाधिकार वादीले लगाउको निकास बाटो खुलाइ पाउँ भन्ने मुद्दामा प्राप्त गरिसकेको हुँदा मालपोत कार्यालयबाट मिति २०६७।२।२८ मा भएको निर्णय र सो निर्णयका आधारमा भएका नामसारी दाखेल खारेज दर्तासमेत बदर गरिपाउँ भन्ने वादी दाबी पुग्न नसक्ने ठहर्नाएको सुरु जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गरी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट फैसला भएको पाइयो । अदालतमा छुट्टाछुट्टै विषयवस्तुमा छुट्टाछुट्टै दाबीसहित छुट्टाछुट्टै मुद्दा परिसकेपछि सो विषयमा अदालतले वादी प्रतिवादीको दाबी जिकिर र प्रमाणहरूको विवेचना गरी निर्णय गर्नुपर्दछ । लगाउको मुद्दामा निकास बाटो खुलाइ पाउने ठहरेको विषय र प्रस्तुत मुद्दामा

दाबी गरिएको कि.नं. ५९० र ५९२ निकास बाटो जग्गालाई विपक्षीहरू आपसमा मिली निजी जग्गा भनी संयुक्त नामसारी गराएको कार्य दूषित हुँदा बदर गरिपाउँ भन्ने फिरोद दाबी छुट्टाछुट्टै विषयवस्तु समावेश भएको फरकफरक विवादको विषय रहेको देखिन्छ । यस अवस्थामा मिसिल संलग्न प्रमाण, प्रचलित कानून र सिद्धान्तसमेतको समुचित मूल्याङ्कन र विश्लेषण गरी प्रत्येक मुद्दामा वादी प्रतिवादीको दाबी जिकिर पुग्ने नपुग्ने सम्बन्धमा स्पष्ट निर्णयाधारसहित फैसलामा बोल्नु पर्नेमा अर्को छुट्टै विषयवस्तु समावेश भएको निकास बाटो खुलाइ पाउँ भन्ने मुद्दामा दाबी ठहर भएको भन्ने आधारमा प्रस्तुत मुद्दामा दाबी नपुग्ने ठहराएको सुरु ललितपुर जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला न्यायको रोहमा मिलेको नदेखिने ।

वादी दाबी नपुग्ने भनी सुरु ललितपुर जिल्ला अदालतबाट मिति २०७१।१०।२८ मा भएको फैसला र फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७३।२।२० को फैसला मिलेको नदेखिँदा उल्टी भई वादी दाबीबमोजिम कि.नं. ५९० र ५९२ को जग्गाहरूलाई विपक्षी प्रतिवादीहरूका नाममा निजी जग्गा भनी संयुक्त नामसारी गर्ने गरी मालपोत कार्यालय ललितपुरबाट मिति २०६७।२।२८ मा भएको टिप्पणी आदेश निर्णय र सो आधारमा भएको नामसारी दाखेल खारेज तथा दर्तासमेत बदर हुने ।

इजलास अधिकृत: कुवेर पाण्डे

कम्प्युटर : कृष्णमाया खतिवडा (सुस्मिता)

इतिसंवत् २०७६ सालमङ्सिर २४ गतेरोज ३ शुभम्।

- यसै लगाउको ०७३-CR-०८१९, जालसाजी, समिट होटल प्रा.लि. वि.

अनु सुब्बा विष्टसमेत भएको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ ।

२

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत, ०७७-WH-००२४, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, पुष्पक चन्द वि. जिल्ला प्रहरी कार्यालय भोजपुरसमेत

बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश बन्दीलाई गैरकानूनी थुनामा राखेको अवस्थामा जारी हुने आदेश हो । बन्दीप्रत्यक्षीकरणको निवेदनबाट कुनै पनि व्यक्तिको थुनाको कानूनी वैधतासम्म परीक्षण हुने हुँदा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुनुपर्ने वा नपर्ने कुराको निक्क्यौलमा पुग्न बन्दीलाई कानूनबमोजिम थुनामा राखिएको छ, छैन ? भन्ने कुरा नै मुख्य रूपमा हेरिनुपर्ने हुन्छ । नेपालको संविधानको धारा १७ ले कानूनबमोजिमबाहेक कुनै पनि व्यक्तिलाई वैयक्तिक स्वतन्त्रताबाट वञ्चित गरिने छैन भनी विचार र अभिव्यक्तिको स्वतन्त्रता प्रदान गरेको, धारा १८ ले सबै नागरिक कानूनको दृष्टिमा समान हुने र कसैलाई पनि कानूनको समान संरक्षणबाट वञ्चित गरिने छैन भनी, त्यसैगरी धारा २० ले कुनै पनि व्यक्तिलाई गैरकानूनी थुनामा नराखिने कुराको संवैधानिक प्रत्याभूति गर्दै नागरिकको मौलिक हकउपरका गैरकानूनी क्रियाकलापका विरुद्ध संवैधानिक उपचारको हकको सुनिश्चितता धारा ४६ ले प्रदान गरेको छ । यसैगरी संविधानको धारा १३३ ले मौलिक हकको प्रचलनका निमित्त सर्वोच्च अदालतलाई असाधारण अधिकारक्षेत्र प्रदान गरेको छ । सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४ को नियम ३७ मा बदनियत, प्रवृत्त भावना लिई कानूनविपरीत वा अनिवार्य रूपमा पालना गर्नुपर्ने कार्यविधि पालना नगरी

बन्दीलाई थुनामा राखेको देखिएमा र प्रत्यर्थीले बन्दीलाई थुनाबाट छोड्नु नपर्ने कुनै मनासिब कारण देखाउन नसकेमा वा निजले देखाएको कारण मनासिब नदेखिएमा बन्दीलाई थुनाबाट छोड्ने आदेश दिन सक्ने भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । फौजदारी कसुर गरेको अवस्थामा फौजदारी दायित्वबाट कसैले पनि उन्मुक्ति पाउनु हुँदैन । तर संविधानले नै प्रत्याभूत गरेको वैयक्तिक स्वतन्त्रताको उपयोग गरेको वा कुनै राजनीतिक विचार वा आस्था राखेकै आधारमा मात्र फौजदारी दायित्व वहन गराउनु उचित होइन । राजनीतिक आस्था, विचार वा निष्ठा राखेको कारणबाट कुनै नागरिकउपर राज्यले प्रतिशोधपूर्ण व्यवहार गर्नु हुँदैन । कुनै व्यक्तिलाई गैरकानूनी रूपमा वा कानूनको उचित प्रक्रिया पूरा नगरी प्रवृत्त धारणा राखेर बन्दी बनाइएको अवस्था भएमा मौलिक हकको संरक्षणका लागि बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरी थुनामुक्त गर्नुपर्ने हुन्छ । माथिका प्रकरणहरूमा विवेचना भएबमोजिम यी रिट निवेदक प्रतिबन्धित नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (विप्लव समूह) को केन्द्रीय सदस्य तथा मध्यपश्चिम कमाण्डर रहेको कुरामा विमति रहेको छैन । निजलाई मिति २०७६।६।३० देखि आजका मितिसम्म निरन्तर रूपमा विभिन्न मुद्दामा पक्राउ गरी मुद्दा चलाई थुनामा नै राखेको प्रस्ट रूपले देखिएकोले बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुनुपर्ने नै देखिँदा सङ्गठित अपराध (राज्य विरुद्धको कसुर / हातहतियार खरखजाना तथा विष्फोट पदार्थ) समेतका मुद्दामा निजसँग भोजपुर जिल्ला अदालतबाट मुद्दाको पुर्पक्षको लागि धरौटी माग भएकोमा सो धरौटी दिन नसकी कानूनबमोजिम थुनामा रहेकोले बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने होइन भनी प्रत्यर्थीहरूबाट पेस हुनआएको

लिखित जवाफ र विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

निवेदकलाई कानूनद्वारा निर्दिष्ट प्रक्रिया र सर्तअनुसार थुनामा राखेको नदेखिएको र सो थुनामा राख्ने कार्य बदनियत एवं प्रवृत्त धारणा राखी स्वेच्छाचारी तवरबाट भएको देखिएको हुँदा निवेदक चन्द्रबहादुर चन्दलाई फरक विचार र आस्था राखेकै कारण जिल्ला प्रहरी कार्यालय भोजपुरले मिति २०७७।४।१५ मा पक्राउ गरी निजलाई भोजपुर जिल्ला अदालतबाट सोही मितिदेखि लागु हुने गरी सङ्गठित अपराध (हातहतियार खरखजाना तथा विष्फोट पदार्थ) समेतका चारवटा मुद्दामा म्याद थप गराएको र उक्त मुद्दाहरू भोजपुर जिल्ला अदालतमा दायर गरी सो अदालतबाट निवेदकसँग प्रति मुद्दामा रु.१५,०००।- का दरले जम्मा रु.६०,०००।- धरौटी मागी निजले उक्त धरौटी दिन नसकी थुनामा रहेको कार्य न्यायिक दृष्टिकोणबाट समेत औचित्यपूर्ण नहुँदा विपक्षीहरूका नाउँमा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत : नवराज जोशी

कम्प्युटर : कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७७ साल भदौ ९ रोज ३ शुभम् ।

३

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या. श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७७-WO-०६१६, उत्प्रेषणसमेत, सरिता ढकालसमेत वि. नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत

वि.सं. २०७२ मा जारी भएको नेपालको संविधानले स्थानीय सरकारलाई आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षाको अधिकार प्रदान गरेको ६ वर्ष व्यतित भइसकदा पनि शिक्षाको मेरुदण्डको

रूपमा रहेको विद्यालयमा कार्यरत जनशक्तिलाई नेपाल सरकारले समुचित व्यवस्थापन गर्न सकेको देखिँदैन । एकात्मक राज्य संरचना रहेको अवस्थाबाट सङ्घीय संरचनामा रूपान्तरण हुँदा स्थानीय सरकारले संविधान प्रदत्त आफ्ना अधिकारको निर्वाध प्रयोगका लागि सक्षम तुल्याउन सङ्घ वा केन्द्रमा रहेका स्रोत साधन तथा जनशक्तिसमेत सङ्घीय चरित्रबमोजिम व्यवस्थापन गर्दै जानुपर्ने हुन्छ । यसैले निजामती कर्मचारी समायोजन ऐन, २०७५ लगायतका कानूनसमेत जारी गरी जनशक्तिको व्यवस्थापन भएको देखिन्छ । यसरी नै शिक्षकहरूको दरबन्दी मिलान र व्यवस्थापन गर्ने गरी शिक्षक दरबन्दी (मिलान तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०७६ जारी भएको भनी बुझ्नुपर्ने देखिन आयो । कुनै पनि कार्यविधिले सारभूत प्रावधानहरू नराखी कुनै कार्यको सरलीकृत गर्नेगरी व्यवस्थापनका प्रावधानहरू समेटिएको देखिन्छ । उल्लिखित कार्यविधिमा समेटिएका विषयवस्तुले शिक्षकहरूको व्यवस्थापनलाई सहजीकरण गर्ने व्यवस्थाहरू राखेको र यसले कार्यरत शिक्षकहरूको सारभूत हक अधिकारको कुण्ठित गरेको देखिँदैन । नेपाल राज्यभर कार्यरत शिक्षकहरूको दरबन्दी मिलान र व्यवस्थापन गर्ने कार्य कुनै परिपत्र वा निर्देशनको आधारमा हुनसक्ने विषय पनि होइन । यसलाई मध्यनजर गर्दै नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) बाट साबिकमा नेपाल सरकारले जिल्लागत रूपमा उपलब्ध गराएको शिक्षक दरबन्दी तथा राहत अनुदान कोटालाई स्थानीय तहहरूमा बाँडफाँट गरी दरबन्दी मिलान गर्न शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयलाई जिम्मेवारी दिएको देखिन्छ । यसर्थ, हालसम्म शिक्षकको व्यवस्थापन गर्दै आएको

केन्द्रीय निकायको रूपमा रहेको मन्त्रालयको शिक्षक व्यवस्थापनका सम्बन्धमा जारी गरेको कार्यविधिलाई अन्यथा भन्न सकिने अवस्था नरहने।

नेपालको संविधानद्वारा प्रदत्त मौलिक हकको प्रचलन लागि वा अर्को उपचारको व्यवस्था नभएको वा अर्को उपचारको व्यवस्था भए पनि त्यस्तो उपचार अपर्याप्त वा प्रभावहीन देखिएको वा अन्य कुनै कानूनी हकको प्रचलनका लागि अदालतले असाधारण अधिकार क्षेत्र ग्रहण गर्न सक्दछ। यसरी सार्वजनिक पदाधिकारीले कानूनको त्रुटि गरेको र सो निर्णयबाट कुनै व्यक्ति वा नागरिकको संविधान प्रदत्त मौलिक हक वा कानूनी हक हनन भएको अवस्थामा रिटको क्षेत्राधिकार आकर्षित हुनसक्छ। यसको लागि निवेदकलाई प्राप्त हक वा सुविधा संविधान तथा कानूनले प्रदान गरेको तर विपक्षीहरूको कार्यबाट सो अधिकारको हनन भई अन्याय परेको देखिन आवश्यक हुन्छ। प्रस्तुत मुद्दामा शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयको लिखित जवाफमा, दरबन्दी मिलान गर्दा विद्यार्थी संख्या र विषयका आधारमा आवश्यक पर्नेभन्दा बढी भएका शिक्षक दरबन्दी आवश्यकता भएको स्थानमा स्थानान्तरण गर्नुपर्ने र राहत कोटा नेपाल सरकारले अनुदान सहयोग उपलब्ध गराउँदै आएको अस्थायी दरबन्दीमा भए पनि उक्त कोटाहरूलाई समेत दरबन्दी मिलानमा समावेश गरिएको भनी उल्लेख भएको देखिन्छ। शिक्षकलगायत कर्मचारीहरूले आफूलाई पायक पर्ने ठाउँमा रहन खोज्नु स्वाभाविक मानवीय आकांक्षा हो। तथापि संस्थामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई आफ्नो आवश्यकताको आधारमा व्यवस्थापन गर्ने कार्यलाई अन्यथा भन्न सकिने

हुँदैन। निवेदकमध्येका केही शिक्षकहरूसमेत अन्य जिल्लाबाट हालको दरबन्दी रहेको जिल्लामा सरुवा भएर आएको देखिन्छ। विद्यार्थी संख्या र विषयका आधारमा शिक्षक दरबन्दी तय हुने भएकाले कुनै विद्यालयमा आफू नै रहनुपर्छ भन्ने गरी कानूनले प्रत्याभूत गरेको अवस्था हुँदैन। यस अवस्थामा जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने निकायले निश्चित सर्त र प्रक्रिया तोकी कार्यविधिमाफत शिक्षकको दरबन्दी व्यवस्थापन कार्य हुने विषयलाई कसैको हक हनन भयो भन्न सक्ने स्थिति हुँदैन। साथै, यस कार्यविधिबाट राहत तथा करारका शिक्षकहरूलाई समेत व्यवस्थापन गर्ने भएको देखिँदा संविधान तथा कानून प्रदत्त निवेदक शिक्षकहरूको रोजगारी तथा वृत्ति विकासमा आघात पर्ने गरी विपक्षीहरूबाट कार्य भएको देखिएन। यसरी निवेदकहरूले भनेजस्तो विपक्षीहरूबाट कानूनविपरीतको कार्य भई निजहरूको हकअधिकारमा आघात परेको नदेखिँदा निजहरूको निवेदन जिकिर तथा निवेदकहरूको तर्फबाट उपस्थित विद्वान् कानून व्यवसायीहरूको बहससँग सहमत हुन नसकिने।

साबिकमा नेपाल सरकारले जिल्लागत रूपमा उपलब्ध गराएको शिक्षक दरबन्दी तथा राहत अनुदान कोटालाई स्थानीय तहगत रूपमा बाँडफाँट गरी दरबन्दी मिलान गर्न शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयलाई जिम्मेवारी दिएकोमा उक्त मन्त्रालयबाट शिक्षक दरबन्दी (मिलान तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०७६ स्वीकृत गरी दरबन्दी मिलान गर्ने कार्य नेपालको संविधानबमोजिम स्थानीय तहमा रहेको माध्यमिक शिक्षाको अधिकारक्षेत्रलाई सहयोग पुग्ने गरी तय भएको र निवेदकहरूको संविधान तथा कानून प्रदत्त हकअधिकारमा आघात पुगेको नदेखिँदा प्रस्तुत

रिट निवेदन खारेज हुने । साथै, यस अदालतबाट मिति २०७७।१०।५ मा जारी भएको अल्पकालीन अन्तरिम आदेशसमेत निष्क्रिय हुने ।

रिट निवेदन खारेज हुने ठहरे तापनि नेपालको संविधानबमोजिम स्थानीय तहको अधिकारअन्तर्गत आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा रहेको देखिएको तर हालसम्म पनि संविधानको भावना र मर्मबमोजिम सङ्घीय सरकारबाट शिक्षासम्बन्धी प्रचलित कानून निर्माण गरेको नदेखिएको र नेपालको संविधान जारी हुनुपूर्व रहेका कानूनी व्यवस्थाबाट शिक्षाजस्तो संवेदनशील क्षेत्रको उचित व्यवस्थापन गर्न जटिलता उत्पन्न भइरहेको हुँदा नेपालको संविधानको कार्यान्वयन गर्न तथा राष्ट्रको मेरुदण्ड रहेको शिक्षा प्रणालीलाई सुव्यवस्थित गर्न आवश्यक कानूनहरू अविलम्ब तयार गरी लागु गर्नु, गराउनु । साथै, सङ्घीयताको मर्मबमोजिमको शिक्षासम्बन्धी कानून हाल तयार भई नसकेको र सोका लागि समय लाग्न सक्ने देखिँदा प्रचलित शिक्षा ऐन तथा नियमावलीलगायतको कानूनको अधीनमा रही शिक्षक सरूवाको उपयुक्त र समुचित व्यवस्थापन तथा शिक्षक दरबन्दी (मिलान तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि, २०७६ को कार्यान्वयन गर्दा महिला तथा अपाङ्गता भएका शिक्षकहरूलाई उनीहरूको पायक पर्ने स्थानमा सरूवा हुने गरी व्यवस्थापन गर्नु भनी विपक्षीहरूका नाममा निर्देशनात्मक आदेशसमेत जारी हुने ।

इजलास अधिकृत : शिवबहादुर थापा

कम्प्युटर : कृष्णमाया खतिवडा (सुस्मिता)

इति संवत् २०७७ साल चैत्र १६ गते रोज २ शुभम् ।

यसै लगाउको निम्न मुद्दा मा यसैबमोजिम फैसला भएको छ ।

- ०७७-WO-०६१७, उत्प्रेषण, विना

खड्कासमेत वि. नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत

- ०७७-WO-०६१८, उत्प्रेषण, नकुल के.सी.समेत वि. नेपाल सरकार, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, सिंहदरबार, काठमाडौंसमेत

४

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७०-CR-११४१, सरकारी छाप दस्तखत कित्ते, नेपाल सरकार वि. नकुल पुरी

प्रतिवादी नकुल पुरीको साथबाट ०६/१२४१६१ नं. को B, F र G वर्गको समेत सवारी चलाउन पाउने प्रमाण पत्र बरामद भएको भन्ने महानगरीय ट्राफिक प्रहरी महाशाखाको प्रतिवेदन रहेको देखिन्छ । निज प्रतिवादी नकुल पुरीले मौकामा अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष बयान गर्दा मेरो नाममा जारी भएको ०६/१२४१६१ नं. को सवारी चालक अनुमति पत्र मैले मिति २०६३।१२।२२ मा कार, जीप र डेलीभरी भ्यान मात्र चलाउन लिएको थिएँ । हेभी गाडीसमेत चलाउने अनुमति पत्र लिन भनी उक्त लाइसेन्स लिएको २ वर्षपछि यातायात व्यवस्था कार्यालय, बागमतीमा पुग्दा एक जना अपरिचित मानिसले म सवारी चालक अनुमति पत्र बनाएदिन्छु, कुनै झन्झट गर्नु पर्दैन, राजस्व रु.२,०००।- लाग्छ । रु.३,५००।- फोटो र पुरानो लाइसेन्स छाडिदिनुस् म मिनी ट्रक, ट्रक, बस, लहरीसमेतको चालक अनुमति पत्र बनाई राखिदिन्छु भनेकाले निजलाई फोटोसमेत छाडी दिएको र चार दिनपछि निजसँग उक्त सवारी चालक अनुमति पत्र लिएको हो भनी बयान गरेको पाइन्छ भने अदालतमा समेत बयान

गर्दा मैले सानो गाडी चलाउने अनुमति पत्र २०६३ सालमा लिएको हो । सो बनाएको २ वर्षपछि हेभी गाडीको लाइसेन्स लिन यातायात कार्यालयमा गएको बेला नाम, ठेगाना थाहा नभएको व्यक्तिले म हेभी गाडी / सवारी साधन चलाउने अनुमति पत्र बनाइदिन्छु भनी रु. ३,५००/-, पहिलाको लाइसेन्स र २ कपी फोटोसमेत लिई निजले बनाइदिएको हो । मैले आफैले बनाएको होइन भनी बयान गरेको पाइन्छ । निजको साथबाट बरामद भएको सवारी चालक अनुमति पत्र कानूनबमोजिम जारी भएको नभई बेहोरा फरक पारी कित्ते गरी तयार गरिएको भन्ने देखिन्छ । प्रतिवादीले B वर्गको मात्र सवारी चलाउने अनुमति पत्र यातायात व्यवस्था कार्यालय बागमतीबाट कानूनबमोजिमको रित र प्रक्रिया पूरा गरी प्राप्त गरेकोमा F र G वर्गसमेत थपिदिन्छु भनी कसैले भनेको आधारमा यी प्रतिवादीले सो कार्य गर्न गराउनका लागि आफूसँग रहेको सक्कलै सवारी अनुमति पत्र, फोटो र पैसासमेत लगेर दिएको देखिन्छ । एक पटक कानूनबमोजिमको रित र प्रक्रिया पूरा गरी सवारी अनुमति प्राप्त गरेको व्यक्तिलाई सोको कानूनी प्रक्रिया थाहा थिएन होला भनी मान्न मिल्दैन । प्रतिवादीले कानूनबमोजिम अधिकारप्राप्त व्यक्तिलाई नभई अनधिकृत अपरिचित व्यक्तिलाई आफ्नो मन्जुरीले सवारी अनुमति पत्रमा हेभी सवारी साधन चलाउन पाउने वर्ग थप्न दिएको र कित्ते गरिएको सवारी अनुमति पत्र आफूसँगै प्रयोगको लागि राखेको अवस्थामा बरामद भएको देखिँदा उक्त कित्ते कार्यमा यी प्रतिवादीको सहमति र संलग्नतासमेत रहेको मान्नुपर्ने देखिन्छ । यस्तै विषयवस्तु समावेश भएको यसै अदालतबाट नेपाल सरकार विरुद्ध कृष्णप्रसाद हुमागाई भएको

(ने.का.प. २०६७, अड्क ८, पृ. १३९६, निर्णय नं. ८४४४) सरकारी छाप दस्तखत कित्ते मुद्दामा “अन्तिम कित्ते अक्षर कसले लेखेको हो सो मात्रै कित्तेका अभियुक्त हुने भन्ने प्रश्न उत्तन सक्तैन, कित्ते गर्ने मतलबमा पस्दछ, लाभ लिन्छ, सरोकार राख्दछ र सो काम पूरा गर्न कुनै न कुनै संलग्नता देखाउँछ भने पनि कित्तेको कसुरदार हुने” भनी सिद्धान्तसमेत प्रतिपादन भएको पाइन्छ । उक्त प्रतिपादित सिद्धान्तसमेतका आधारमा प्रस्तुत मुद्दाका प्रतिवादी नकुल पुरीले आफैले कित्ते नगरे तापनि कित्ते गर्ने मतलबमा पसेको, त्यसबाट लाभसमेत लिएको र सो काम पूरा गर्न आफ्नो सवारी अनुमतिपत्र, पैसा र फोटोसमेत दिई संलग्नता र सरोकार राखेको देखिँदा यी प्रतिवादी नकुल पुरी आरोपित कसुरको मतियार मात्र नभई मुलुकी ऐन, कित्ते कागजको महलको १ र १२ नं. अनुसारको कसुरमा मुख्य अभियुक्तसरहका कसुरदार नै रहेको देखिने ।

रूपैयाँ दिई अन्य व्यक्तिमार्फत वर्ग समावेश गरी सवारी चालक अनुमति पत्र कित्ते गर्नेमा प्रतिवादीको कार्य मतियारसम्मको देखिने भनी मतियारमा ६ महिना कैद र रु. २५/- जरिवाना गर्ने गरी सुरु काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०६८।१।२३ मा भएको फैसला र सो फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६९।१२।२० को फैसला सो हदसम्म मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी भई मुलुकी ऐन, कित्ते कागजको महलको १ र १२ नं. अनुसारको कसुरमा मुख्य अभियुक्तसरहका कसुरदार देखिएका प्रतिवादी नकुल पुरीलाई कित्ते कागजको महलको ९ र १२ नं. बमोजिम १(एक) वर्ष कैद र रु. ५०/- जरिवाना

हुने।

इजलास अधिकृत: कुवेर पाण्डे

कम्प्युटर: मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७६ साल कार्तिक ४ गते रोज २ शुभम्।

५

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७०-CR-१६२३, अपहरण, मानव ओसारपसार तथा बेचबिखन, नेपाल सरकार वि. आशिष अन्सारी

प्रतिवादीलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५(१) खण्ड (ड) (२) बमोजिम सजाय हुनुपर्नेमा दफा १५(१) (च) बमोजिम सजाय हुने गरी भएको फैसला मिलेन भन्ने पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचारगर्दा, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५(१) खण्ड (ड) (२) को व्यवस्था हेर्दा "किन्न, बेचन वा वेश्यावृत्तिमा लगाउने उद्देश्यले मानिसलाई नेपालभित्रको एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा लैजानेलाई दश वर्ष कैद र पचास हजार रुपैयाँदेखि एक लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना र बालबालिका लगेको भए दश वर्षदेखि बाह्र वर्षसम्म कैद र एक लाख रुपैयाँ जरिवाना हुने" भन्ने र सोही दफाको खण्ड (च) मा "शोषण गर्ने उद्देश्यले दफा ४ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) बमोजिम नेपालभित्रको एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा लैजानेलाई एक वर्षदेखि दुई वर्षसम्म कैद र विदेश लगेको भए दुई वर्षदेखि पाँच वर्षसम्म कैद" हुने भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ। प्रतिवादी आशिष अन्सारीले मौकामा बयानगर्दा म पीडित शान्तिको घर नजिक सुरज श्रेष्ठको ग्यारेजमा काम गर्ने क्रममा निज शान्तिसँग परिचय भई हामी दुईबिच माया प्रेम बसेकोले हामी दुवैजनाको

सल्लाहले निजको अभिभावकको मन्जुरी बिना विवाह गर्ने उद्देश्यले लिई भागेको हो भनी बयान गरेको पाइन्छ भने अदालतमा बयान गर्दा आफू पर्वतमा सुरजकुमारको वर्कसपमा काम गर्ने गरेको र पीडितसँग देखभेट हुने क्रममा एक अर्कालाई दाजु बहिनी जस्तो माया गथ्यौं। शान्तिको बुबाकै कारण आफू उक्त काम गर्ने पसलबाट निकालिएको र पीडितसँग १४ गतेपछि भेटघाट नभएको र अभियोग दाबीबमोजिमको कसुर आफूले नगरेको भनी अभियोग दाबीबमोजिमको कसुरमा इन्कार रही बयान गरेको पाइन्छ। मिति २०६९।०४।१४ गते शान्तिकुमारी क्षेत्रीलाई प्रतिवादीले सार्वजनिक धारो छेउमा रहेको पीडितको घर नजिकैको बाथरूमबाट लगेको भन्ने घटनास्थल मुचुल्काबाट देखिन्छ। प्रतिवादीले पीडितलाई ललाई फर्काई संरक्षकको मन्जुरीबिना निजको घरबाट भगाई आफ्नो घर वीरगन्ज लान पर्वत फलेवासबाट पर्वत र स्याङजा जिल्लाको सिमानासम्म पुऱ्याएकोमा जाहेरवाला तथा निजसँग गएका प्रहरीसमेतको संलग्नताबाट खोजतलास गर्ने क्रममा घण्टे देउरालीमा फेला पारेको र घर फर्काई ल्याएको कुरा जाहेरी दरखास्त, प्रतिवादीको अनुसन्धानको क्रममा भएको बयान, जाहेरवाला र खोज तलास गर्न गएका व्यक्तिहरूको कागज र अदालतमा भएको बकपत्र तथा पीडितको बयानसमेतबाट समर्थित भएको देखिन्छ। यसबाट प्रतिवादीले वर्ष १३ की पीडित नाबालिकालाई ललाई फर्काई शोषण गर्ने उद्देश्यले बाबुआमाको मन्जुरी बिना लगेको हो भन्ने मान्नु पर्ने देखिन्छ। प्रतिवादीको उक्त कार्य मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ३ र दफा ४(२)(ख) बमोजिमको कसुर देखिन्छ। सजायको हकमा हेर्दा मानव

बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५(१) खण्ड (च) मा "शोषण गर्ने उद्देश्यले दफा ४ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) बमोजिम नेपालभित्रको एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा लैजानेलाई एक वर्षदेखि दुई वर्षसम्म कैद र विदेश लगेको भए दुई वर्षदेखि पाँच वर्षसम्म कैद" हुने भन्ने व्यवस्था रहेको छ । उक्त व्यवस्थाबमोजिम प्रतिवादी आशिष अन्सारीलाई १ वर्ष कैद हुने ठहराएको पुनरावेदन अदालत बागलुङको फैसला मिलेकै देखियो । प्रतिवादीले पीडितलाई किन्न, बेचन वा वेश्यावृत्तिमा लगाउने उद्देश्यले लगेको भन्ने पुष्टि हुने आधार प्रमाण मिसिल संलग्न नदेखिँदा प्रतिवादीलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५(१) खण्ड (ङ) (२) बमोजिम सजाय हुनुपर्ने भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

मुलुकी ऐन, अपहरण गर्ने तथा शरीर बन्धक लिनेको महलको १ नं. बमोजिमको कसुरमा सजाय नगरी उद्योगमा मात्र ठहर गरेको मिलेन भन्ने पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा, प्रतिवादीले पीडित नाबालिकालाई निजको अभिभावकको मन्जुरीबिना फर्काई फुलाई घरबाट लगेको तथ्य स्थापित भएको पाइन्छ । प्रतिवादीले पीडितलाई आफ्नो घर वीरगन्ज लैजाँदै गर्दा पर्वत फलेवासबाट पर्वत र स्याङ्जा जिल्लाको सिमानासम्म पुऱ्याएकोमा जाहेरवाला तथा निजसँग गएका प्रहरीसमेतको संलग्नताबाट खोजतलास गर्ने क्रममा घण्टे देउरालीमा फेला पारेको र घर फर्काई ल्याएको कुरा जाहेरी दरखास्त, पीडितको बयान, प्रतिवादीको अनुसन्धानको क्रममा भएको बयान, जाहेरवाला र खोज तलास गर्न गएका व्यक्तिहरूको

कागज र अदालतमा भएको बकपत्रसमेतबाट समर्थित भएको देखिन्छ । यस अवस्थामा निज प्रतिवादीले मुलुकी ऐन, अपहरण गर्ने तथा शरीर बन्धक लिनेको महलको १ नं. विपरीतको कसुर गरिसकेको अवस्था नभई पीडितलाई बिच बाटोमा नै फेलापारी फर्काई ल्याएको अवस्थासम्म मिसिल संलग्न प्रमाणहरूबाट देखिँदा मुलुकी ऐन, अपहरण गर्ने तथा शरीर बन्धक लिनेको महलको १ नं. विपरीतको कसुरको उद्योगको कसुरसम्म गरेको देखिँदा सोही महलको ५ नं. बमोजिम ३ वर्ष कैद र रु. १५,०००/- जरिवाना गरेको सुरु फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत बागलुङको फैसलालाई अन्यथा मान्न नमिल्ने ।

मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५(१)(च) बमोजिम कसुर कायम भइसकेपछि सोही ऐनको दफा १७(१) बमोजिम अनिवार्य रूपमा क्षतिपूर्ति दिलाउनुपर्नेमा सो नगरेको भन्ने पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचारगर्दा उक्त ऐनको दफा १७(१) मा "अदालतले कसुरदारलाई भएको जरिवानाको पचास प्रतिशत बराबरको रकममा नघट्ने गरी निजबाट पीडितलाई मनासिब माफिकको क्षतिपूर्ति भराइदिनुपर्ने छ" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । यी प्रतिवादी आशिष अन्सारीलाई मुलुकी ऐन, अपहरण गर्ने तथा शरीर बन्धक लिनेको महलको ५ नं. बमोजिम ३ वर्ष कैद र रु. १५,०००/- जरिवाना भएको पाइन्छ । मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५(१) (च) बमोजिमको कसुरमा १ वर्ष कैद सजाय मात्र भएको पाइन्छ । मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको महलको ४१ नं. बमोजिम ठूलो सजायको हद कायम गरी ३ वर्ष कैद र रु. १५,०००/- मात्र सजाय

कार्यान्वयन हुने र निजलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५(१)(च) बमोजिम १ वर्षको कैद सजाय ठहर मात्र भई जरिवानाको सजाय नभएको अवस्थामा उक्त ऐनको दफा १७(१) मा भएको "कसुरदारलाई भएको जरिवानाको पचास प्रतिशत बराबरको रकममा नघट्ने गरी निजबाट पीडितलाई मनासिब माफिकको क्षतिपूर्ति भराइदिनुपर्ने" भन्ने कानूनी व्यवस्थाबमोजिम प्रतिवादीबाट नाबालिकालाई क्षतिपूर्ति भराइदिन मिल्ने अवस्थाको विद्यमानता नदेखिने।

प्रतिवादी आशिष अन्सारीले मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५(१)(च) बमोजिमको सजाय हुने कसुरसमेत गरेकोमा सोअनुसारको कसुर कायम नगरेको हदसम्मको सुरु पर्वत जिल्ला अदालतको फैसला केही उल्टी गरी १ वर्ष कैद हुने भनी र मुलुकी ऐन, अपहरण गर्ने तथा शरीर बन्धक लिनेको महलको ५ नं. अनुसार ३ वर्ष कैद र रु.१५,०००/- जरिवाना गरेको हदसम्मको सुरु फैसला सदर हुने ठहराई दण्ड सजायको ४१ नं. बमोजिम ठूलो हदको सजाय भइसकेको हुँदा थप १ वर्ष कैद गरिरहनु नपर्ने भनी पुनरावेदन अदालत बागलुङबाट मिति २०७०।१२।३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : कुवेर पाण्डे

कम्प्युटर : मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७६ साल कार्तिक ४ गते रोज २ शुभम्।

६

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७१-८।-१२६५, परमादेश, संजयकुमार सिंह वि. उमेशप्रसाद यादव

निज उमेशप्रसाद यादवलाई सेवाबाट अवकाश दिने गरी भएको निर्णय कानूनसङ्गत नरहेको हुनाले सेवामा रही काम गरिरहेको व्यक्तिलाई तलबभत्ता उपलब्ध गराउनुपर्ने हुन्छ। "अख्तियारप्राप्त अधिकारीद्वारा कानूनमा भएको व्यवस्थाबमोजिमको प्रक्रिया अवलम्बन गरी नियुक्ति गरिएको निर्णयले कानूनी अधिकार तथा दायित्व सिर्जना गर्दछ। कानूनबमोजिम नियुक्ति पाउनेले तोकिएको अवधिसम्म प्रचलित कानूनअनुरूप कार्य गर्न पाउने र सोबापत तलब भत्ता सुविधा पाउने वैध अपेक्षा (legitimate expectation) राख्नु स्वाभाविक हुन जाने।" भनी सुरेन्द्रबहादुर विष्ट विरुद्ध नेपाल सरकार, सहरी विकास मन्त्रालय, काठमाडौं भएको मुद्दामा सिद्धान्त प्रतिपादन भएको देखिन्छ। यस मुद्दाको सन्दर्भमा पनि उमेशप्रसाद यादव कार्यालय सहायकको पदमा कार्यरत रहिरहेको देखिँदा निजले तलबभत्तासमेत पाउनुपर्ने नै हुँदा पुनरावेदन अदालत हेटाँडाबाट भएको आदेश न्यायोचित नै देखिँदा पुनरावेदक विपक्षीको पुनरावेदन जिकिर तथा निजतर्फबाट उपस्थित विद्वान् अधिवक्ताको बहस जिकिरका साथै यस अदालतबाट प्रत्यर्थी झिकाउने आदेश गर्दा लिइएका आधार कारणहरूसँग समेत सहमत हुन नसकिने।

निवेदक उमेशप्रसाद यादव मिति २०६४।८।२ देखि कार्यालय सहायक पदमा स्थायी नियुक्ति भएको र कानूनतः निजलाई सेवाबाट हटाइएकोसमेत नदेखिँदा निवेदन मागबमोजिम निजले पाउनुपर्ने तलब भत्ता भुक्तानी दिनु र कर्मचारी सञ्चय कोषको रकमसमेत सम्बन्धित बैंक खातामा जम्मा गरिदिनु भनी विपक्षीका नाममा परमादेशको आदेश जारी हुने गरी पुनरावेदन

अदालत हेटौंडाबाट मिति २०७१।१।६ मा भएको आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने। पुनरावेदक विपक्षीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने।

इजलास अधिकृत : श्रद्धा विष्ट

कम्प्युटर : रमला पराजुली

इति संवत् २०७७ साल फागुन २१ गते रोज ६ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०७१-CI-१२६४, उत्प्रेषण परमादेश, संजयकुमार सिंह वि. उमेशप्रसाद यादव भएको मुद्दामा पनि यसैबमोजिम फैसला भएको छ ।

७

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या. श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७२-CI-१२२६, उत्प्रेषणयुक्त परमादेश, द्रोणबहादुर थापासमेत वि. टिकादेवी दाहाल थापा

जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ को नियम ७५(६) उपनियम (५) अनुसारको पञ्चकिर्ते मोल कायम भएपछि घटीमा पनि पन्ध्र दिनपछि उक्त सम्पत्ति लिलाम बढाबढ गरिने म्याद सूचना सम्बन्धित व्यक्तिलाई समेत दिई सो सम्पत्ति रहेको ठाउँ सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिका र बढी जनसम्पर्क हुने कार्यालय तथा अदालतको सूचना पाटीसमेतमा टाँस्न लगाई यथासम्भव स्थानीय पत्रपत्रिकामा समेत प्रकाशित गराई अदालत रहेको गाउँ विकास समिति वा नगरपालिका र स्थानीय कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयको प्रतिनिधिलाई साक्षी राखी बढाबढ गरी लिलाम बिक्री गर्नुपर्छ । तर सूचना दिँदा त्यस्तो कुनै प्रतिनिधि उपस्थित नभए पनि लिलामको कार्य रोकिने छैन भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । उक्त कानूनी व्यवस्थाअनुसार पनि गोविन्दबहादुर थापा

र निजको श्रीमती टिकादेवी दाहालको नाममा संयुक्त दर्ता रहेको कि.नं. ४५१, ५७७, ६४२ को जग्गाहरूको पञ्चकिर्ते मूल्याङ्कन भएपछि सोसम्बन्धी म्याद सूचना गोविन्दबहादुर थापाले आफैँले तथा श्रीमती टिकादेवी दाहालको नाममा जारी भएको म्याद पनि निज गोविन्दबहादुर थापाले श्रीमान् नाता देखाई मिति २०७१।१।२८ मा बुझिलिएकोसमेत देखिँदा निज टिकादेवी दाहाल लिलामी प्रक्रियाबारे अवगत रहेको ।

यसै सन्दर्भमा “रीतपूर्वक तामेल भएका म्यादलाई सुनुवाइको मौका दिने नाउँमा बदर गर्दै जाने हो भने अदालतका काम कारबाहीहरू अन्तहीन रूपमा रहिरहने, दण्डहीनता बढ्ने, न्यायिक प्रक्रिया अवरुद्ध भई समाजमा अशान्ति बढ्न जानेसमेत देखिएकोले यस्ता रीतपूर्वक भएका काम कारबाहीहरूलाई समर्थन गर्दै न्यायिक मार्ग अवरुद्ध हुनबाट जोगाउने दायित्वसमेत अदालतको हुने” भनी प्रमोद खड्का विरुद्ध नेपाल सरकार (ने.का.प.२०७७, अड्क ६, नि.नं. १०५१९) भएको उत्प्रेषण परमादेश मुद्दामा सिद्धान्त प्रतिपादन भएको छ । प्रस्तुत मुद्दाको सन्दर्भमा पनि निवेदक टिकादेवी दाहालको नाममा एक पटक मात्र नभई दुई चोटि म्याद सूचना तामेल भएको । यसरी रीतपूर्वक म्याद तामेल भइरहँदा पनि निज अदालतमा उपस्थित भएको देखिएन र सो लिलामीसम्बन्धी जानकारी दिएन भन्ने जिकिर युक्तिसङ्गत नदेखिने ।

यसरी निज टिकादेवी दाहाल र गोविन्दबहादुर थापाको नाममा पटकपटक म्याद सूचना जारी भई निजहरूले प्रतिवादले नगरी बसेका छन् । निजहरूको नाममा पटकपटक (मिति २०७०।१।२०, मिति २०७०।१।२७ र मिति

२०७१।१०।२८ मा लिलाम बढाबढसम्बन्धी) म्याद तामेल भए तापनि आफ्नो प्रतिवाद गर्न पाउने अधिकारलाई बेवास्ता गरी जारी भएको म्याद सूचनाभिन्न प्रतिवाद नगरी हाल आएर टिकादेवी दाहालले उक्त प्रक्रियाको बारेमा अवगत भएन भन्न नमिल्ने।

मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको महलको २६ नं. ले दुनियाँको बिगोबापत जायजात गर्दा त्यो धन खाने बाह्र वर्षदेखि माथिका ऐनबमोजिम मानु नछुट्टी सँग बसेका वा त्यो धन खाने बाह्र वर्षदेखि माथिका ऐनबमोजिम मानु नछुट्टी सँग बसेका वा त्यो धन खाँदा सँग बस्ने सबै अंशियारको जायजात गर्नुपर्छ भन्ने व्यवस्था रहेको हुँदा सुरेशकुमार थापा र द्रोणबहादुर थापाले निज टिकादेवी दाहालको पति गोविन्दबहादुर थापा विरुद्ध लेनदेन मुद्दा दायर गरी मिति २०७०।०९।२४ मा फैसलासमेत भइसकेपश्चात् टिकादेवी दाहालले निजको पति गोविन्दबहादुर थापा विरुद्ध मिति २०७०।१०।१० अंश मुद्दा दायर गरेको देखिन्छ। यस अवस्थामा उक्त कानूनी व्यवस्थाअनुसार पनि लेनदेन मुद्दाको फैसलापछि अंश मुद्दा दायर भएको देखिँदा निज टिकादेवी दाहालको अंश हकमा कुनै असर परेको नदेखिने।

अर्कोतर्फ जिल्ला अदालत नियामावली, २०५२ बमोजिम नै तायदाती मूल्याङ्कन गरी अदालतबाट मिति २०७०।६।६ मा कि.नं.४५१, ५७७, ६४२ को जग्गा रोक्का राख्ने गरी आदेश भई मिति २०७१।११।२२ मा रीतपूर्वक लिलाम बढाबढको प्रक्रिया भएकोमा कोही कसैले दरखास्त नदिएकोले विपक्षीहरू सुरेशकुमार थापा र द्रोणबहादुर थापाले सकार गरी मिति २०७२।१।२४ मा दा.खा.दर्ता गर्ने पुर्जी प्राप्त गरेको

देखिँदा निजहरूले कानूनबमोजिम नै उक्त जग्गा प्राप्त गरेको देखिने।

मिति २०७२।१।२७ को जग्गा फुकुवा गर्ने आदेश, मिति २०७१।११।२१ र ऐ.२२ को डाँक सकार लिलामी, मिति २०७२।१।२४ को जग्गा दर्ता गर्ने पुर्जी र मिति २०७२।१।२९ र ३१ को दा.खा. दर्ता आदेश बदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत धनकुटाबाट मिति २०७२।८।१४ मा भएको आदेश (फैसला) मिलेको नदेखिँदा उल्टी हुने।

इजलास अधिकृत : श्रद्धा विष्ट

इति संवत् २०७७ साल फागुन २१ गते रोज ६ शुभम्।

८

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०६९-CI-०४५३, लिलाम मुचुल्का बदरसमेत, हारती वायर इन्डस्ट्रिज प्रा. लि.समेत वि. लुम्बिनी बैंक लि. दरबारमार्ग, काठमाडौं

मिसिल संलग्न मिति २०६२।२।१६ को लिलाम मुचुल्का हेर्दा, कर्जाको बाँकी साँवा ब्याज तथा अन्य दै-दस्तुरमा बैंक आफैँले सकार गर्नुपर्ने देखिएकोले सोही बेहोरा खुलाई बैंकको सञ्चालक समितिसमक्ष लेखी पठाउने भन्नेसम्म बेहोरा उल्लेख भएको देखिन्छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी अध्यादेश, २०६२ को दफा ५७(६) ले कोही पनि बोलकबोल गर्ने व्यक्ति नआएमा सोझै आफैँ बैंकले प्रथम चरणमा नै लिलाम सकार गर्न मिल्ने देखिँदैन, दोस्रो पटक सूचना जारी गरी लिलाम बिक्री गर्दा कोही पनि उपस्थित नभए वा कबोल नगरेमा मात्र बैंक आफैँले सकार गर्न पाउने उक्त ऐनको उद्देश्य रहेको देखिन्छ। उक्त कानूनी व्यवस्थाविपरीत मिति २०६२।२।१६ मा लिलाम हुँदा प्रथम चरणमा

नै बैंक आफैँले सकार गर्नुपर्ने देखिएको भन्ने बेहोरा उल्लेख गरी बैंकको सञ्चालक समितिसमक्ष सिफारिस गरेको र उक्त लुम्बिनी बैंकको सञ्चालक समितिको मिति २०६२।३।२ मा बसेको बैठक नं. १२१ ले हारती वायर इन्डष्ट्रिज प्रा.लि.को नाममा रहेको १-५-४ जग्गा र सो जग्गामा बनेको घर टहरासमेत तथा संगिता त्रिपाठीको नाममा रहेको ०-८-० जग्गा रू.४,५४,००,०००।- मा बैंक आफैँले सकार गर्ने भन्ने निर्णय गरेको देखिन्छ । बैंकले आफ्नो ऋण असुल गर्नका लागि जारी गरेका कुनै पनि सूचनाहरू दोस्रोपटक जारी गरेकोसमेत देखिँदैन । जसकारण ऋणीले आफ्नो कुरा भन्ने अवसरसमेत प्राप्त गर्न सकेको देखिँदैन । जुन प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तको प्रतिकूल देखिन्छ । यस्तै प्रकृतिको मुद्दामा यस अदालतबाट ने.का.प. २०७४, अड्क ६, नि.नं. ९८२२ मा “ऋणी र साहु समान आर्थिक हैसियतमा रहेका हुँदैनन् । ऋण तिर्न नसक्नु ऋणीको इच्छित अवस्था होइन । धितो अवमूल्याङ्कन गर्ने पक्षले ऋणीलाई एकपटक आफ्नो कुरा भन्ने अवसर प्रदान गर्नुपर्छ । ऋणीको असमर्थताको फाइदा उठाई घटीमा सकार गरिन्छ र सोपूर्व ऋणीलाई आफ्नो कुरा भन्ने अवसर दिइँदैन भने अन्यायपूर्ण परिस्थितिको सिर्जना हुन जान्छ । तसर्थ, धितो सकार गर्नुपूर्व ऋणीलाई सूचना नदिइनुलाई प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्तको बर्खिलाप कार्य गरेको भन्नुपर्ने देखिन आउने” भनी सिद्धान्त प्रतिपादन भएको छ । उक्त नजिर सिद्धान्त प्रस्तुत मुद्दामा समेत आकर्षण हुने ।

बैंकले ऋणीलाई आफ्नो ऋण तिर्नको लागि यथेष्ट समय प्रदान गरेकोसमेत देखिँदैन । जुन कार्यले आफ्नो ऋण असुल गर्ने भन्दा पनि धितोबापत राखेको सम्पत्तिको स्वयम् मूल्याङ्कन

गरी बैंक आफैँले छिटोछिटो सकार गरी ऋणीको सम्पत्तिमाथि हस्तक्षेप गर्न खोजेको अवस्था देखिन आयो । यस प्रकार प्रत्यर्थी प्रतिवादी लुम्बिनी बैंक लिमिटेडले कानूनी प्रक्रिया पूरा नगरी अपारदर्शी तवरबाट धितोको सम्पत्ति आफैँले सकार गर्ने कार्य गरेको भन्ने नै देखिन्छ । यसै अदालतबाट ने.का.प.२०७३, अड्क ८, नि.नं.९६४६ यसै विवादको धितोसँग सम्बन्धित संगिता त्रिपाठी विरुद्ध लुम्बिनी बैंकसमेत भएको उत्प्रेषण मुद्दामा यस अदालतको पूर्ण इजलासबाट “बैंकले कानूनको अख्तियारी प्रयोग गरी लिलाम गर्दछ भने त्यो न्यायोचितरूपमा भएको देखिनुपर्छ । आफूले लिएको धितो अवमूल्यन गर्ने अनि आफैँ सकार गर्ने बैंक सञ्चालक समितिको कार्य स्वच्छ बैंकिङ अभ्यासभिन्न पर्छ भन्न मिलेन । बैंकले धितो लिलाम सकार गरेपछि पनि आफूले सकारेको मूल्य तिरी जमानतकर्ताले तत्कालै आफ्नो सम्पत्ति फिर्ता लैजान चाहेमा सम्बन्धित धितोवालालाई सो अवसर दिनु न्यायोचित हुन्छ । धितो अवमूल्यन गर्ने अनि आफैँले छिटोछिटो सकार गर्ने प्रवृत्तिले ऋण असुल गर्नेभन्दा पनि धितोमा रहेको सम्पत्तिमा हस्तक्षेप गर्न खोजेको देखिन जान्छ । जसबाट बैंकले ऋणीप्रति गरेको व्यवहार न्यायोचित र स्वच्छ नभई शोषणजन्य हुन जाने हुन्छ । तसर्थ, इजाजत प्राप्त संस्थाले प्रवाह गर्ने ऋण, लगानीकर्ता (investors), निक्षेपकर्ता (Depositors) समेतको रकममध्येबाटै हुने भएकाले त्यस्तो ऋणलाई डुबन पनि दिनु हुँदैन र अनावश्यकरूपमा ऋणीलाई शोषणसमेत गर्न नहुने ।” भनी सिद्धान्त प्रतिपादित भएको पाइन्छ । उक्त मुद्दा र प्रस्तुत मुद्दाको विषयवस्तु एकै भएकोले यस मुद्दामा समेत सोही सिद्धान्त लागु हुने ।

वादी दाबी पुग्न नसक्ने भनी पुनरावेदन

अदालत पाटनबाट मिति २०६८।१२।२० मा भएको फैसला मिलेको नदेखिँदा उक्त फैसला उल्टी भई बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी अध्यादेश, २०६२ को दफा ५७ (६) ले धितो लिलाम गर्दा कोही पनि बोल कबोल गर्ने व्यक्ति नआएमा सोझै आफैँ प्रतिवादी लुम्बिनी बैंक लि.ले प्रथम चरणमा नै लिलाम सकार गर्न मिल्ने नदेखिएको हुँदा वादी दाबीबमोजिम विपक्षी बैंकको मिति २०६२।२।१६ को मुचुल्का तथा फिरादीको सम्पत्ति आफैँले सकार गर्ने गरी मिति २०६२।३।२ को विपक्षी बैंक सञ्चालक समितिको निर्णय, मिति २०६२।३।२९ को पत्र तथा मालपोत कार्यालय मकवानपुरबाट प्रतिवादीको नाममा उक्त धितो नामसारी दा.खा. गर्ने गरी मिति २०६२।३।३० को निर्णयसमेत बदर हुने।

इजलास अधिकृत : नबिन आचार्य

कम्प्युटर : रमला पराजुली

इति संवत् २०७७ साल फागुन ११ गते रोज ३ शुभम्।

९

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०६८-CI-०१५३, ०६८-CI-०१५४, लिखत बदर, मसिनु सुवाल वि. श्रीभक्त सुवाल, विजय राम प्रजापति वि. श्रीभक्त सुवाल

यस मुद्दाका प्रत्यर्थी / वादी श्रीभक्त सुवालले यसै अदालतबाट मिति २०६२।४।२९ मा भएको फैसलाबाट कि.नं. ४० र ४ का जग्गामा मोही हक प्राप्त गरेको देखिन्छ। सो फैसलामा यी प्रत्यर्थी / वादीलाई मोही कायम गर्दा यिनका पिता चन्द्रमान सुवालका तीन छोराहरू शेरबहादुर सुवालसमेतबिच २०२० सालमै अंशबन्डा भई भिन्न रहेका देखिन्छ। पछि २०४६ सालमा वादी श्रीभक्त सुवाल र यिनका बाबु चन्द्रमान सुवालबिच

मानो जोडिएको देखिन्छन्। सो मानो जोडिएको कुरामा शेरबहादुर सुवालसमेतको असहमति रहेको देखिँदैन। यसरी मानो जोडिएको लिखतलाई आधार मानी यस अदालतबाट भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ को दफा २६(१) मा भएको “यस परिच्छेदको अन्य दफाहरूको अधीनमा रही मोहीले कमाई आएको जग्गामा मोहीसम्बन्धी निजको हक निजपछि निजको एकासगोलका पति, पत्नी, छोरा, छोरी, आमा, बाबु, धर्मपुत्र, धर्मपुत्री, छोरा, बुहारी, नाति, नातिनी, नातिनी बुहारी, दाजुभाइ वा दिदीबहिनीहरूमध्ये जग्गावालाले पत्याएको व्यक्तिलाई प्राप्त हुने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेकोमा मूल मोही चन्द्रमान सुवाल र निजका तीन भाइ छोराहरू शेरबहादुरसमेतका अंशियारहरू २०२० सालमै छुट्टी भिन्न भएको देखिन्छ। यसरी छुट्टी भिन्न भएपछि २०४६ सालमा पिता चन्द्रमान र निजका २०२० सालमै छुट्टी भिन्न भएका छोरामध्ये श्रीभक्त सुवालबिचमा मानो जोडिएको देखिन्छ। यसरी पिता चन्द्रमान सुवालसँग प्रस्तुत मुद्दाका वादी २०४६ सालपछि एकासगोलमा नै रहेको आधार लिई कि.नं. ४० र ४ का जग्गाका मूल मोही चन्द्रमान सुवालको शेषपछि एकासगोलमा रहेका श्रीभक्त सुवालको मोही हक कायम गरी फैसला भई अन्तिम भई बसेको देखियो। यसरी यी प्रत्यर्थी / वादीको कि.नं. ४० र ४ का जग्गामा मोहीको हैसियतले नै सो जग्गामा हक स्थापित भएको परिप्रेक्ष्यमा पुनरावेदक / प्रतिवादीहरूले मिति २०५९।१०।२ मा र.नं. ३४६५ को राजीनामाको लिखतबाट लिनु दिनु गरेको लिखत बदर गरी यस अदालतबाट मिति २०६२।४।२९ मा श्रीभक्त सुवालको मोही हक कायम गरेको फैसलानुसार नै सुरु भक्तपुर जिल्ला

अदालतबाट मिति २०६५।३।२३ मा पुनरावेदक / प्रतिवादीहरूले मिति २०५९।१०।२ मा र.नं. ३४६५ बाट पारित राजीनामाको लिखत बदर गरी वादीको मोही हक कायम गरेको फैसलालाई नै पुनरावेदन अदालत पाटनबाट सदर गरेको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिल्ने नदेखिने।

प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा ३ (१) मा **“अदालतले मुद्दामा ठहर गर्नुपर्ने कुरा र त्यस्तो कुरासँग सम्बद्ध कुराको मात्र प्रमाण बुझ्न हुन्छ”** भन्ने र सोही ऐनको दफा ५४ मा **“यस ऐनबमोजिम बुझ्नुपर्ने प्रमाण नबुझिएको वा बुझ्न नहुने प्रमाण बुझिएको कारणले मात्र अदालतको कुनै फैसला वा आदेश बदर हुने छैन। तर बुझ्नुपर्ने प्रमाण नबुझिएको वा बुझ्न नहुने प्रमाण बुझिएको कारणले निर्णयमा असर पर्न गएको रहेछ भने त्यस्तो फैसला वा आदेश बदर हुने छ”** भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेकोमा प्रस्तुत मुद्दामा यस अदालतबाट मिति २०६२।४।२१ मा कि.नं.४० र ४ को जग्गामा प्रत्यर्थी / वादीको मोही कायम हुने गरी भएको फैसला अन्तिम भई बसेको र यस अदालतको फैसलालाई प्रमाण ग्रहण गरी कि.नं. ४ को जग्गाको मिति २०५९।१०।२ मा भएको राजीनामाको लिखतलाई बदर गरी सो जग्गामा वादीको मोही हक कायम गरेको कार्य प्रमाण ऐन, २०३१ को उक्त कानूनी व्यवस्थाको अनुकूल नै देखिएको अवस्थामा सुरू भक्तपुर जिल्ला अदालतले कि.नं. ४ को जग्गा दिने विजयराम प्रजापति लिने मसिनु सुवाल भएको र.नं. ३४६५ मिति २०५९।१०।२ मा पारित राजीनामाको लिखत बदर भई सो जग्गामा वादी श्रीभक्त सुवालको मोही कायम गर्ने गरी गरेको फैसलालाई नै सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६६।९।३०

को फैसला उल्टी गरिपाउँ भनी पुनरावेदक प्रतिवादीद्वय मसिनु सुवाल र विजयराम प्रजापतिले यस अदालतमा दायर गरेको पृथक्पृथक् पुनरावेदन जिकिर तथा निजहरूका तर्फबाट उपस्थित विद्वान् कानून व्यवसायीहरूको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

विवादित कि.नं ४ र ४० को जग्गामा यसै अदालतको मिति ०६२।४।२१ को फैसलाअनुसार प्रत्यर्थी / वादी श्रीभक्त सुवालको मोही हक कायम भएबाट कि.नं. ४ को जग्गामा निजको मोही हकमा असर पार्ने गरी पुनरावेदक / प्रतिवादीद्वय विजयराम प्रजापति र मसिनु सुवालबिच दिने लिने गरी मिति ०५९।१०।२ र नं. ३४६५ को राजीनामा लिखतलाई बदर गरी सो जग्गामा वादीको मोही हक कायम हुने गरी भक्तपुर जिल्ला अदालतले मिति २०६५।३।२३ मा गरेको फैसलालाई सदर गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत पाटनले मिति २०६६।९।३० मा गरेको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : नवराज जोशी

कम्प्युटर : कृष्णमाया खतिवडा

इति संवत् २०७६ साल फागुन १९ गते रोज २ शुभम्। यसै लगाउको निम्न मुद्दामा पनि यसैबमोजिम फैसला भएको छ।

- ०६८-CI-०१५७, ०१५५, ०१५६ र ०१५८ निर्णय फैसला बदरसमेत, विजयराम प्रजापति वि. श्रीभक्त सुवाल
- ०६८-CI-०१५९, जोत बेदखली, विजयराम प्रजापति वि. श्रीभक्त सुवाल

१०

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७४-CR-०८३२, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. सन्दिप परियार

प्रत्यर्थी / प्रतिवादी सन्दिप परियारलाई सुरु अदालतबाट मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १७ नं. को देहाय २ अनुसार ५ वर्षको कैद सजाय भएकोमा सोउपर निजले पुनरावेदन नगरी बसेकोले सोतर्फ थप विवेचना गरिरहनु परेन । वादी नेपाल सरकारले निजलाई अभियोग दाबीअनुसार ऐ. ज्यानसम्बन्धी महलको १३ नं. को देहाय ३ अनुसार सजाय हुनुपर्ने हो भनी लिएको पुनरावेदन जिकिरतर्फ हेर्दा, मिति २०६४/२/९ गते राति होमलाल पाटामगरलाई ढुङ्गाले हानी कर्तव्य गरी मारेको हुँदा उक्त कर्तव्य गर्ने व्यक्तिको खोज तलास गरी पक्राउ गरिपाउँ भन्नेसमेत बेहोराको यमलाल पाटा मगरको जाहेरी परेको पाइन्छ । निजले जाहेरीमा कस्को कस्तो प्रकारको संलग्नता थियो भनी खुलाउन सकेको पाइँदैन । मौकामा पक्राउ परेका प्रतिवादीहरू राजु वि.क. समेतले अनुसन्धानका क्रममा मृतकलाई ढुङ्गाले टाउकोमा हानी मारदा यी प्रतिवादी सन्दिपले खुट्टा समातेको हो भनी बयान गरेको पाइन्छ । प्रतिवादीहरूबाहेक घटनाको प्रत्यक्षदर्शी कोही रहे भएको पाइएन । वादी नेपाल सरकारले निजले मृतकलाई टाउकोमा इँट्टा ढुङ्गाले हानी मारेको भनी दाबी लिए तापनि सहप्रतिवादीहरूले गरेको मौकाको बयानसमेतबाट निजले हानेको तथ्य प्रमाणित भएको देखिँदैन । यी प्रत्यर्थी / प्रतिवादी अनुसन्धानका क्रममा र अदालतमा समेत कसुर गरेकोमा इन्कार रहेको पाइन्छ । मृतकको टाउकोमा चोट देखिएको र सो चोट अन्य दुई प्रतिवादीहरूको इँट्टा ढुङ्गाको प्रहारबाट लागेको प्रमाणित भई सो मुद्दा अन्तिम भइरहेको छ । यी प्रत्यर्थी / प्रतिवादीले समेत प्रहार गरी मारेको भन्ने तथ्य पुष्टि हुनसक्ने प्रमाण पुनरावेदक वादीले पुर्‍याउन सकेको

देखिँदैन । केवल सँगै रही प्रहार गर्दा खुट्टा समातेको भन्ने सहप्रतिवादीहरूको अनुसन्धानका क्रमको भनाइबाट निजलाई पनि मुख्य कसुरदार मानी अभियोग दाबीअनुसारको सजाय गर्न नमिल्ने ।

प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ ले फौजदारी मुद्दामा दाबी प्रमाणित गर्ने भार वादी पक्षको हुने भनी प्रस्ट व्यवस्था गरेको छ । सोअनुसार यी प्रत्यर्थी / प्रतिवादीका विरुद्ध लगाइएको मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १ र १३(३) नं. बमोजिमको कसुर शंकारहित तवरबाट पुष्टि हुन सक्ने प्रमाण वादी नेपाल सरकार पक्षले पुर्‍याउनु पर्दछ । हाम्रो कानून प्रणालीले अभियुक्तको चुप रहन पाउने अधिकारलाई स्वीकारेकोले आफू विरुद्धको आरोपको खण्डन हुने प्रमाण अभियुक्तले पुर्‍याउन कर लाग्दैन । त्यस्तै अदालतको भूमिका पेस भएका प्रमाणहरूको तटस्थरूपमा न्यायिक परीक्षण गरी निर्णय दिने मात्र भएकोले अदालतले आफैँ सक्रिय भई अभियोग दाबी पुष्टि हुने प्रमाणको खोजी गर्ने र वादीले भनेकै आधारमा कसुरदार रहेभएको अनुमान गरी कसुरदार ठहर पनि गर्दैन । अदालतले वादी पक्षबाट पेस भएका प्रमाणहरूको न्यायिक परीक्षण गर्दा निर्विवाद तथा शंकारहित तवरले मागदाबीअनुसारको कसुर पुष्टि हुन नसकेको अवस्थामा सोअनुसारको कसुरदार ठहर्‍याउन मिल्दैन । वादी नेपाल सरकारले इन्कारी बयानले मात्र कसुरदार होइन भन्न नमिल्ने भनी जिकिर लिएको भए तापनि यसमा यी प्रतिवादी इन्कार रहेको आधारमा मात्र निजलाई अभियोग दाबीअनुसारको कसुरमा कसुरदार नठहराएको नभई निजउपरको अभियोग दाबीको कसुर शंकारहित तवरले पुष्टि हुने कुनै प्रमाण वादी नेपाल सरकारले पुर्‍याउन नसकेको आधारमा निजलाई

अभियोग दाबीअनुसारको सजाय नगरिएको हो । त्यस्तै वारदातपछि फरार रहकोबाट पनि अभियोग दाबीको कसुर नै गरेको रहेछ भनी भन्न मिल्ने हुँदैन । त्यसैले यी प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीअनुसारको कसुरमा सजाय हुनुपर्दछ भन्ने पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन सकिएन । त्यसैले वारदात हुँदा यी प्रतिवादी घटनास्थलमा नै मौजुद रही मानसम्मको संयोग पारिदिएको देखी निजलाई ज्यानसम्बन्धी महलको १७ नं. को देहाय २ अनुसार ५ (पाँच) वर्ष कैद सजाय गरेको सुरु फैसला सदर गरेको उच्च अदालतको फैसला मिलेको नै देखिन आउने ।

काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट प्रतिवादी सन्दिप परियारलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १७ नं. को देहाय २ अनुसार ५ (पाँच) वर्ष कैद हुने गरी भएको मिति २०७१/०२/०८ को फैसला सदर हुने ठहर्‍याई उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७३/९/१२ मा भएको फैसला मिलेको नै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : यदुराज शर्मा

कम्प्युटर : कृष्णमाया खतिवडा (सुस्मिता)

इति संवत् २०७८ साल असार ६ गते रोज १ शुभम् ।

११

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७६-CR-०७३९, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, नेपाल सरकार वि. नेमिना राईसमेत

पुनरावेदकले आफ्नो पुनरावेदन पत्रमा मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को ६(३) र प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १०(१)(क) (ख) र दफा १८ बमोजिम प्रमाणमा लिई प्रतिवादीहरूलाई मागदाबीबमोजिम

सजाय गर्नुपर्नेमा प्रमाणयोग्य सबुद प्रमाण अनदेखा गरी गरिएको फैसला बदरभागी छ भनी लिएको जिकिर सम्बन्धमा विचार गर्दा, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को ६(३) मा “उपदफा (२) बमोजिम बयान प्रमाणित गरिएकोमा त्यस्तो पीडित मुद्दाको कारबाहीको सिलसिलामा अदालतमा उपस्थित नभए पनि त्यसरी प्रमाणित गरिएको बयान अदालतले प्रमाणमा लिन सक्ने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था गरी पीडित अदालतमा नआई बकपत्र नगरेको खण्डमा पनि निजले अनुसन्धान अधिकृतसमक्ष गरेको बयान बेहोरा यदि अदालतबाट प्रमाणित छ भने सो प्रमाणित बयानलाई प्रमाणमा ग्रहण गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई कानूनले नै प्रत्याभूत गरिदिएको देखिन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा पीडित भनिएकी जाहेरवालीले अदालतमा आई बकपत्र गर्दा, माइती नेपालका कर्मचारीहरूले बेचबिखन गर्नको लागि लगेको हुन सक्ने भनी सम्झाउँदा शङ्का लागी जाहेरी दिएको भनी लेखाई दिई आफूलाई बेचबिखन नै गर्न लगेको हो भनी प्रस्ट भन्न नसकेको अवस्थामा अदालतमा प्रमाणित भएको भनिएको उल्लिखित बयानलाई प्रमाणमा ग्रहण गर्नुपर्ने अवस्था रहेन । त्यसैगरी प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १०(१) मा “कुनै काम घटना वा अवस्थाका सम्बन्धमा देहायका कुनै व्यक्तिले मौकामा वा त्यसको तत्काल अघि वा पछि व्यक्त गरेको कुरा प्रमाणमा लिन हुन्छ” भन्दै सोको खण्ड (क) मा “सो काम गर्ने वा सो काम, घटना वा अवस्था प्रत्यक्ष रूपमा देख्ने वा थाहा पाउने व्यक्ति” खण्ड (ख) मा “सो काम, घटना वा अवस्थाबाट पीडित भएका व्यक्ति” भन्ने, दफा १८ ले “ कुनै काम, घटना वा अवस्थाका

सम्बन्धमा भएको तहकिकात वा जाँचबुझको सिलसिलामा प्रचलित नेपाल कानूनबमोजिम तयार भएको कुनै लिखतमा उल्लेख भएको कुनै कुरा सो कुरा व्यक्त गर्ने व्यक्ति साक्षीको रूपमा अदालतमा उपस्थित भई बयान गरेमा प्रमाणमा लिन हुन्छ” र सोही ऐनको दफा २५ “फौजदारी मुद्दामा आफ्नो अभियुक्तको कसुर प्रमाणित गर्ने भार वादीको हुने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको अवस्थामा प्रस्तुत मुद्दामा पीडित भनिएको परिवर्तित नाम (य) लाई वादी नेपाल सरकारले अदालतसमक्ष बकपत्रको लागि पेस गर्दा निजले माइती नेपालमा काम गर्ने रचना सुनारसमेतले बेचबिखन पनि गर्न सक्छन् भनी भनेकोले शंका लागी जाहेरी दिएको भनी बकपत्र गरेको र सोही बेहोरालाई समर्थन हुने गरी माइती नेपालको सीमा निगरानीकर्ता रचना सुनार, पुर्णिमा कुमाल र विमला बस्नेतले बकपत्र गर्दा हामीलाई शंका लागी पीडितलाई सोधपुछ गरी प्रहरीको जिम्मा लगाएकोसम्म हो निजहरूले कसुर गरेको हुन् कि होइनन् थाहा छैन भन्नेसमेत बेहोराको बकपत्र गरी दिएबाट प्रमाण ऐनका उल्लिखित व्यवस्थाबमोजिम निजहरूले व्यक्त गरेका कुरा वादी नेपाल सरकारको प्रतिकूल रहेको देखिन्छ । यसरी मिसिल संलग्न आधार प्रमाणहरूबाट प्रस्तुत मुद्दामा वादीले आफ्नो दाबी माथि उल्लिखित तथ्यका आधारमा वस्तुनिष्ठ प्रमाणद्वारा पुष्टि गर्न सकेको देखिएन । यस अवस्थामा मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार जस्तो गम्भीर फौजदारी अपराधमा शङ्का र अनुमानको भरमा कसुरदार ठहर गर्न मिल्ने नदेखिँदा प्रतिवादीलाई अभियोग मागदाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्नेसमेत बेहोराको वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदनपत्र र उपस्थित विद्वान्

उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

सुरु झापा जिल्ला अदालतबाट मिति २०७४।१०।२५ मा प्रतिवादी आशा चौधरीलाई वादी दाबीबमोजिम मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ३ र ४(२)(ख) को कसुरमा सोही ऐनको दफा १५ (१)(छ) बमोजिम ७ (सात) वर्ष कैद र प्रतिवादी नेमिना राईलाई सोही कसुरमा सोही ऐनको दफा १५(१)(ज) बमोजिम ३ वर्ष ६ महिना कैद सजाय गरी भएको फैसलालाई उच्च अदालत विराटनगर इलाम इजलासबाट मिति २०७६।२।२८ मा उल्टी गरी प्रतिवादीहरूलाई सफाइ दिने गरी भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : नवराज जोशी

कम्प्युटर : कृष्णमाया खतिवडा (सुस्मिता)

इति संवत् २०७७ साल जेष्ठ ३२ गते रोज १ शुभम् ।

१२

मा.न्या.श्री दीपककुमार कार्की र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७६-CR-१२७१, वैदेशिक रोजगार कसुर, नेपाल सरकार वि दिपक सिंह सामन्त

प्रतिवादीले पीडितहरूलाई विदेश पुऱ्याइसकेको अवस्था रहेकोले निज प्रतिवादीलाई वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४३ बमोजिम तीन लाख रूपैयाँदेखि पाँच लाख रूपैयाँसम्म जरिवाना र तीन वर्षदेखि सात वर्षसम्म कैद सजाय हुनुपर्नेमा विदेश नपुऱ्याएको मानी निज प्रतिवादीलाई कम सजाय गर्ने गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी अभियोग मागदाबीबमोजिम नै सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा, उक्त दफा ४३

मा “कसैले दफा १० विपरीत इजाजतपत्र नलिई वैदेशिक रोजगार व्यवसाय सञ्चालन गरेमा वा कसैलाई वैदेशिक रोजगारमा लगाइदिन्छु भनी झुट्टो आश्वासन दिई वा प्रलोभन देखाई वैदेशिक रोजगारीमा लगाइदिने उद्देश्यले कुनै रकम लिएमा वा विदेश पठाएमा त्यसरी लिएको रकम र सोको पचास प्रतिशतले हुने रकम हर्जानाबापत असुल गरी त्यस्तो व्यक्तिलाई विदेश जान र आउन लागेको खर्चसमेत भराई निजलाई तीन लाख रुपैयाँदेखि पाँच लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना र तीन वर्षदेखि सात वर्षसम्म कैद हुने छ । विदेश पठाइ नसकेको भए सो सजायको आधा सजाय हुने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । प्रस्तुत कानूनी व्यवस्थाअनुसार यी प्रतिवादीलाई तीन लाख रुपैयाँदेखि पाँच लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना र तीन वर्षदेखि सात वर्षसम्म कैद गर्नको लागि पीडितलाई विदेशमा पुऱ्याइसकेको अवस्था विद्यमान हुनुपर्ने देखिन्छ । अभियोग दाबी हेर्दा विदेश लगेकोतर्फ अभियोग दाबीमा प्रस्ट खुलाएको देखिँदैन । लिखतमा साक्षी बसेको जाहेरवाला इन्द्रबहादुर गुरुङको श्रीमती इन्दिरा गुरुङले बकपत्र गर्दा पनि आफ्नो श्रीमान्लाई विदेश लगी अलपत्र पारेको भन्ने नलेखाएको अवस्थामा अभियोगपत्रमा दफा ४३ मात्र खुलाएको भरमा प्रतिवादी दिपक सिंह सामन्तले पीडित इन्द्रबहादुर गुरुङसमेतलाई विदेश पठाइसकेको वारदात स्थापित गरी आरोपित कसुरमा कसुरदार ठहर गर्न नमिल्ने ।

प्रस्तुत मुद्दामा बिगो कति कायम गर्ने भन्नेतर्फ विचार गर्दा, कुनै पनि जाहेरवालाहरूले अदालतमा आई बकपत्र गरी दिएको देखिँदैन । वैदेशिक रोजगारीको लागि पठाइदिने भनी जाहेरवालाहरूबाट जनही रु. १०,००,०००।-

लिएको पैसा सानो रकम होइन । यति तुलो रकम प्राप्त गर्नको लागि यी पीडितहरूले अदालतमा आई आफ्नो बेहोरा लेखाउनुपर्ने हुन्छ तर यिनीहरूले आफ्नो सो दायित्व पूरा गरेको देखिँदैन । त्यसैगरी पीडितहरू वादी नेपाल सरकारका साक्षी पनि हुन् । निजहरूलाई बकपत्रको लागि अदालतमा उपस्थित गराउनु अभियोजन पक्षको जिम्मेवारी र दायित्व हो । प्रस्तुत मुद्दामा अभियोजन पक्ष आफ्नो यस जिम्मेवारी र दायित्वबाट विमुख रही प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ मा “अभियुक्तको कसुर प्रमाणित गर्ने भार वादीको हुने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्थाको पालना गरेको देखिँदैन । यस अवस्थामा जाहेरवालाहरूले आफूहरूसमेतलाई वैदेशिक रोजगारीमा पठाइदिने भनी यी प्रतिवादीले रकम लिई वैदेशिक रोजगारीमा नपठाएको भनी दिएको जाहेरीलाई मात्र आधार मानी निज जाहेरवालाहरूको बिगो कायम गर्न फौजदारी न्यायका सिद्धान्तसमेतले न्यायोचित देखिँदैन । प्रतिवादीले जाहेरवाला इन्द्रबहादुर गुरुङलाई वैदेशिक रोजगारमा हडकड लान्छु भनी रकम लिई निजलाई हडकड नपठाई र रकमसमेत फिर्ता नगरेकोसम्मको तथ्य लिखतमा साक्षीसमेत रहेको निजको श्रीमती इन्दिरा गुरुङको बकपत्रबाट देखिएको छ । त्यसैगरी निजको बकपत्रबाट निजका श्रीमान् हाल वैदेशिक रोजगारीको लागि मलेसिया रहेको भनी बकपत्र गरिदिएको हुँदा निज अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गर्न नसकेको कुरालाई स्वाभाविक रूपमा नै लिनुपर्ने देखिँदा इन्द्रबहादुर गुरुङले जाहेरीमा दाबी गरेको रकम रु. १०,००,०००।- बिगो कायम गरी प्रतिवादीलाई एक वर्ष छ महिना कैद र रु. १,५०,०००।- जरिवाना गरी बिगोको ५०% ले हुने हर्जानासमेत

जाहेरवालाले प्रतिवादीबाट भराई पाउने गरी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न नमिलेबाट प्रतिवादीलाई वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा ४३ बमोजिम तीन लाख रुपैयाँदेखि पाँच लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना र तीन वर्षदेखि सात वर्षसम्म कैद सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन तथा विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

प्रतिवादी दिपक सिंह सामन्तलाई वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ को कसुरमा ऐ. ऐनको दफा ४३ बमोजिम १।६।० (एक वर्ष छ महिना) कैद र रु.१,५०,०००।- (एक लाख पचास हजार रुपैयाँ) जरिवाना, बिगो रु.१०,००,०००।- र सोको ५०% ले हुन आउने रु.५,००,०००।- हर्जानासमेत जम्मा रु.१५,००,०००।- जाहेरवाला इन्द्रबहादुर गुरुडले प्रतिवादीबाट भराई पाउने गरी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०७६।२।२७ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : नवराज जोशी

इतिसंवत् २०७७ साल जेठ ३२ गते रोज १ शुभम् ।

इजलास नं.२

१३

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०६७-CI-०४८५, ०६७-CI-१२०१, सार्वजनिक बाटो खुलाई निर्माण भत्काई चलनसमेत, लक्ष्मीदेवी महर्जन वि. स्वस्तीका लोहनी, स्वस्तीका लोहनी वि. लक्ष्मीदेवी महर्जन

पुनरावेदक तथा प्रत्यर्थीसमेत भएको

०६७-CI-१२०० र ०६७-CI-०४८४ को सार्वजनिक बाटो यथावत् कायमसमेत मुद्दामा आज यसै इजलासबाट प्रतिवादी लक्ष्मीदेवी महर्जनले आफ्नो घरको पूर्वतर्फको सार्वजनिक मोटर बाटोसमेतको केही भाग च्यापी नयाँ सर्भे नापीमा सार्वजनिक मोटर बाटोको जग्गालाई निजको कि.नं. ३७५ र ३४८ मा गाभिने गरी दूषित दर्ता गराएकोले दूषित दर्ता बदर गरी सार्वजनिक बाटो यथावत् कायम गरिपाउँ भन्नेसमेत वादीको फिराद दाबी तथा पुनरावेदन जिकिर भएकोमा पुनरावेदन अदालत पाटनबाट वादीले दाबी लिएको सम्पूर्ण विषयमा निर्णय गर्नुपर्नेमा यी प्रतिवादी लक्ष्मीदेवी महर्जनले सार्वजनिक मोटर बाटोको जग्गालाई दूषित दर्ता गराएको हो, होइन ? र उक्त दर्ता बदर हुने हो, होइन ? भन्नेतर्फ पुनरावेदन अदालत पाटनबाट कुनै निर्णय नै नगरी प्रतिवादीको कि.नं. ३७५ र ३४८ को जग्गामध्ये प्रतिवादीको घरदेखि पूर्वको बाँकी जग्गा सार्वजनिक बाटो भएको देखिँदा सार्वजनिक बाटो कायम भई वादी दाबीबमोजिम चलनसमेत गर्न पाउने ठहर गरी भएको मिति २०६७।०१।०९ को फैसलामा तत्कालीन मुलुकी ऐन, अ.बं. को १९२ नं. र मुलुकी देवानी कार्यविधि नियमावली, २०७५ को नियम ३७ को त्रुटि भएको देखिँदा पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६७।०१।०९ को फैसला बदर गरिदिएको छ । अब वादी दाबीबमोजिम दूषित दर्ता बदर हुने हो, होइन ? भन्नेसमेतका वादीले लिएको सम्पूर्ण दाबी पुन सक्ने हो, होइन ? भन्ने सम्बन्धमा पुनः इन्साफ गर्न दुवै पक्षलाई तारेख तोकी मिसिल उच्च अदालत पाटनमा पठाई दिने ठहर गरी फैसला भएको र उक्त मुद्दा यस मुद्दासँग अन्तरप्रभावीसमेत भएकोले उक्त मुद्दामा उल्लिखित आधार र कारणहरुबाट समेत

प्रस्तुत मुद्दामा समेत पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०६७।०१।०९ मा भएको फैसला बदर गरी दिएको । वादीले लिएको सम्पूर्ण दाबी पुन गर्न सक्ने हो होइन ? भन्ने सम्बन्धमा पुनः इन्साफ गर्न दुवै पक्षलाई तारेख तोकी मिसिल उच्च अदालत पाटनमा पठाइदिने ।

इजलास अधिकृत : अरुणकुमार कोइराला

इति संवत् २०७७ साल माघ १९ गते रोज २ शुभम् ।

१४

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.श्री हरिप्रसाद फुयाल, ०७५-CR-०५४०, ०७५-CR-०७१९, ०७५-CR-०८०७, लागु औषध ब्राउन सुगर, ओमबहादुर गुरुङ वि. नेपाल सरकार, नविनकुमार अर्याल वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. सागर खडका

प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीहरूका साथबाट कानूनले निषेध गरेको परिमाणमा लागु औषध खैरो हिरोइन बरामद भएको अवस्थामा प्रतिवादीहरूको सेवनतर्फको इन्कारीले सेवनबाहेक बिक्री वितरण प्रयोजनको लागि प्रतिवादीहरू ओमबहादुर गुरुङ र नविन अर्यालले साथमा लिई हिँडेका हुन् भन्ने तथ्य स्थापित हुन आउँछ । मौकामा कागज गर्ने व्यक्तिहरू तथा मुद्दाका प्रतिवेदक प्रहरी कर्मचारीहरूसमेत अदालतमा उपस्थित भई सुरु अनुसन्धानमा उल्लेख गरेको बेहोरालाई समर्थन गरी बकपत्र गरेको अवस्थामा प्रतिवादीहरू ओमबहादुर गुरुङ र नविन अर्यालले लागु औषध ब्राउन सुगरको कारोबारतर्फको कसुर गरेको कुरा स्थापित हुन आउने ।

अब अर्का प्रतिवादी सागर खडकाको अभियोग दाबीबमोजिमको कसुरमा संलग्नता छ, छैन भन्ने सम्बन्धमा हेर्दा, लागु औषध बरामदी

मुचुल्कामा उल्लेख भएअनुसार निज प्रतिवादी पनि अन्य प्रतिवादीहरूको साथमा रहेको भएको पाइन्छ भने निजको अदालतको बयानमा ओमबहादुर गुरुङको साथबाट लागु औषध बरामद भएको भन्ने कुरा आफूले नदेखेको भनी लेखाएको पाइन्छ । सागर खडकाको साथबाट लागु औषध बरामद भएको देखिँदैन । त्यस्तै सहप्रतिवादीहरूको मौकाको पोल बयानसमेत झुठ्ठा हो भनी लेखाएको देखिन्छ । सहप्रतिवादीहरू ओमबहादुर गुरुङ र नविन अर्यालको अदालतसमक्षको बयानमा यी प्रतिवादी सागर खडकालाई गाडीमा लागु औषध भेटेको कुरा थाहा थियो भनी बयान गरेकोसमेत नदेखिँदा यी प्रतिवादी सागर खडकाको लागु औषध ब्राउन सुगरको कारोबारमा संलग्नता थियो भनी मान्न नमिल्ने ।

सुरु कास्की जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला केही उल्टी गरी प्रतिवादी सागर खडकाको हकमा पुनरावेदन जिकिर नपुग्ने हुँदा अभियोग दाबीबाट सफाई दिलाई अन्य प्रतिवादीहरू ओमबहादुर गुरुङ र नविन अर्याललाई लागु औषध (नियन्त्रण) ऐन, २०३३ को दफा १४(१)(छ) (१) बमोजिम ५ (पाँच) वर्ष कैद र रु. १०,०००।- (दस हजार रुपैयाँ) जरिवाना हुने ठहर्छ भनी गरेको उच्च अदालत पोखराको मिति २०७५।०२।०७ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : लक्ष्मी राना

इति संवत् २०७७ साल असार १६ गते रोज ३ शुभम् ।

१५

मा.न्या.श्री मीरा खडका र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७२-CI-०२२१, उत्प्रेषणसमेत, नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेडसमेत वि. मनोज अधिकारी

नियमनकारी निकायले निवेदकलाई कालोसूचीमा राख्नुको औचित्य माग गरेकोमा सोको पुष्ट्याई गर्ने अभिभारा भएको यी पुनरावेदक नेपाल बंगलादेश बैंकले कुनै कारबाही नगरी उदासीन भई बस्नुलाई उचित र न्यायसङ्गत मान्न मिल्ने नहुँदा उचित कारण र कानूनी आधारबेगर यी प्रत्यर्थी / निवेदकलाई कालोसूचीमा राखेको कार्य त्रुटिपूर्ण नै देखिन आउने।

प्रत्यर्थी / निवेदक उक्त संस्थाको प्रतिनिधि सञ्चालक भएको र सो पदबाट मिति २०६५ सालमा राजीनामा गरिसकेको अवस्थामा नेपालको संविधानको धारा ३३ को उपधारा १ मा **प्रत्येक नागरिकलाई रोजगारीको हक हुने छ** भन्ने संविधानले प्रत्याभूत गरेको हकलाई बन्देज लगाउने गरी यी पुनरावेदक / विपक्षी नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेडको पत्रका आधारमा कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडबाट निजलाई कालोसूचीमा राख्ने गरेको कार्य कानूनी शासनको अवधारणा प्रतिकूल देखिन आएकोले समेत पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः अधिकार क्षेत्र नाघेर कानूनको त्रुटिसमेत गरी निवेदक मनोज अधिकारीलाई कालोसूचीमा राख्ने गरी कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडबाट मिति २०६८।११।०९ मा कालोसूची (नं.४०४५ र ४०४६) मा राख्ने गरी भएको निर्णय उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी कालोसूचीबाट हटाउन विपक्षीहरूको नाउँमा परमादेश जारी हुने ठहर्नाई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७१।९।१ मा भएको आदेश मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : उषा श्रेष्ठ

इति संवत् २०७६ साल फागुन १६ गते रोज ६ शुभम्।

इजलास नं. ३

१६

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल, ०६६-CI-००३०, निर्णय दर्ता बदर, बाबुकाजी महर्जन वि. गुठी तहसिल कार्यालय, कालमोचन गुठी, त्रिपुरेश्वरसमेत

इयापु महर्जनले मोही हक छाडेको कागजको सहीछाप कित्तै हो भनी दाबी लिएको पुनरावेदक / वादीको पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा, वादी ज्ञानीमाया महर्जन स्वयं आफैँ साक्षी बसेको लिखतलाई वादीले कित्तै हो भनी जिकिर लिनु कुनै कारणबाट पनि युक्तिसङ्गत देखिँदैन। कित्तै हो, होइन भन्ने सम्बन्धमा सुरु काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट परीक्षण गराउन समकालीन सहीछाप परेको कागजको नमुना पेस गर्न आदेश भएकोमा वादीले त्यस्तो लिखत फेला नपरेको हुँदा पेस गर्न नसकिने भनी मिति २०५४/०३/१८ मा निवेदन पेस गरेको देखिन्छ। यसरी वादी ज्ञानीमाया महर्जन आफैँ मिति २०२५/०३/०४ को मोही हक छाडेको कागजमा आफू साक्षी बसी सहीछाप गरेको कुरा स्वीकार गर्ने र मोही हकवाला इयापु महर्जनले मोही हक छाडेको कागजमा परेको सहीछाप कित्तै हो भनी लिएको दाबी पुष्टि गर्नका लागि परीक्षण गराउन समकालीन सहीछाप परेको कागजको नमुना पेस गर्न सुरु अदालतबाट आदेश भएकोमा मोही हकवाला इयापु महर्जनको समकालीन सहीछाप परेको कागजको नमुना पनि पेस गर्न नसकेको देखिँदा इयापु महर्जनले मोही हक छाडेको कागजमा परेको सहीछाप कित्तै हो भनी भन्न मिलेन। तसर्थ, लिखत कित्तै हो भन्ने वादीको कथन प्रमाणद्वारा

समर्थित नभएको हुँदा उक्त मिति २०२५/०३/०४ को लिखत कित्ते नभई सधै नै भएको देखिएको।

मिति २०२५/०३/०४ को मोहियानी हक छोडपत्रको लिखतको आधारमा जोत पोत दुवै अष्टमाया महर्जनको नाममा कायम भएको र मोही हक छोडपत्रको लिखत तत्कालीन कालीमाटी गाउँ पञ्चायतमा दाखिला गरी सो गा.पं.बाट सिफारिस भएको बेहोरा मिति २०२५/०३/०८ मा पारित राजीनामा लिखतमै उल्लेख गरी जोतपोत दुवै प्रतिवादीमध्येका प्रतिवादी मधुरकुमार शर्मा लुइँटेलले प्राप्त गरेको देखिन्छ। उक्त मिति २०२५/०३/०८ मा पारित राजीनामा लिखतको शिर बेहोरामा जोत पोत राजीनामा गरिदिएको र तपसिल खण्डमा पनि काठमाडौँ गुठी अड्डामा मेरा नाममा मोही दर्ता भएको भन्ने प्रस्ट उल्लेख भई उक्त राजीनामा लिखत निर्विवाद रूपमा अन्तिम भई बसेको देखिन्छ। तत्कालीन समयमा उक्त राजीनामा बदर गर्नेतर्फ यी वादीहरूले कुनै पनि कानूनी उपचारको बाटो नअपनाई स्वीकार गरी बसेको देखिन्छ। मिति २०२५/०३/०८ को राजीनामाबाट प्रतिवादी मधुरकुमार शर्माको नाममा जोत पोत कायम भइरहेको जग्गाहरू मालपोत कार्यालय, काठमाडौँबाट मिति २०३६/१२/२१ मा प्रतिवादीहरूले अंशबन्डाको लिखत पारित भई कित्ताकाट हुँदा कालीमाटी गा.पं. वडा नं.२(ख) कि.नं.१८७, १९० र १९३, प्रतिवादी मधुरकुमार शर्माका भागमा ऐ.कि.नं.१८८, १९१ र १९४ प्रतिवादी मिलनकुमार शर्मा, ऐ.कि.नं.१८९, १९२ र १९५ को जग्गाहरू प्रतिवादी बसन्तकुमार शर्माको नाममा कायम भई सो जग्गाहरू गुठीको मिति २०४४/०३/०७ को पत्रबाट कानूनबमोजिम प्रतिवादीहरूको नाममा रैतानीमा कायम भई उक्त

जग्गाको प्रमाणपुर्जासमेत प्रतिवादीहरूले प्राप्त गरेको देखिन्छ। उक्त कि.नं.१८७, १८८ समेतका जग्गाबाट अन्य व्यक्तिलाई लिखत पारित गरिदिई कित्ताकाट भई प्रतिवादीहरू मधुरकुमार शर्मा, मिलनकुमार शर्मा र बसन्तकुमार शर्माको नाममा क्रमशः कि.नं.२८९ क्षेत्रफल १-६-२, कि.नं.२९१ क्षेत्रफल १-५-२-०, कि.नं.२९३ क्षेत्रफल १-६-०-२ कायम भएबाट प्रतिवादीहरूको जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा र जोतपोतभित्रको जग्गा रहेको देखिन आउने।

मिति २०२५/०३/०८ को पारित लिखतबाट प्रतिवादी मधुरकुमार शर्माले जोतपोत दुवै प्राप्त गरी गुठी रसिदमा समेत मोहियानी जनिएकोमा नापीको फिल्डबुकमा झ्यापु महर्जनको नाम नकाटिएको कारणबाट झ्यापु महर्जनको नाम कट्टा गरी पाउन प्रतिवादीहरूले कारबाही चलाई मिति २०४३/०५/०६ मा भएको सर्जमिन मुचुल्कामा समेत प्रतिवादीहरूले नै उक्त जग्गा जोत कमाद गर्दै आएको भनी सर्जमिनका मानिसहरूले बेहोरा लेखाइदिएको आधारमा तथा गुठीले आवश्यक कारबाही गरी मिति २०४३/०५/१८ को सदर टिप्पणीबमोजिम झ्यापु महर्जनको नामको लगत कट्टा भएको देखिन्छ। उक्त लगत कट्टा गर्नुअगाडि सुनुवाइको मौका प्रदान गर्नका लागि पठाइएको म्याद सूचना झ्यापु महर्जनको एकासगोलका नाति तथा वादीका छोरा दाजु पूर्णमान महर्जनले स्व. हस्ताबाटै मिति २०४३/०५/०८ मा बुझी लिई मिति २०४३/०५/१८ मा काठमाडौँ गुठी तहबिल कार्यालयमा निवेदन पेस गरी सोही मितिमा प्रतिवादीहरूले उक्त कित्ता जग्गाहरू जोती आएको भनी बयान गरी सहीसमेत गरिदिएको देखिन्छ। वादीहरूले निज पूर्णमानलाई अंश लिई भिन्न बसेको भने तापनि निजहरू एकासगोलमै

रहेको देखिन्छ । वादीहरूले झुठ्ठा मोही दाबी गरेको जग्गा दर्ता गरिपाउँ भनी मिति २०४९/०५/३० मा गुठी तहबिल कार्यालय, कालमोचनमा संयुक्त निवेदन दिँदा विपक्षी वादीहरूलगायत निज पूर्णमान महर्जनको समेत सहीछाप देखिन्छ । गुठीले कानूनको रीत पुऱ्याई जोतकमोद नगरेको वादीहरूको सासू तथा बज्यैको नामको मालपोत कार्यालयको स्वेस्ताबाट कट्टा गराउने गरेको गुठी तहबिल कार्यालयको मिति २०४३/०५/१८ को निर्णय देखिन्छ । यसरी वादीहरूमध्येकै ज्ञानीमाया २०२५ सालको लिखतमा नै साक्षी बसेको र वादीहरूको एकासगोलका छोरा / दाजु नै गुठी संस्थानबाट पठाएको म्याद सूचना बुझी अड्डामा उपस्थित भई यी प्रतिवादीहरूले नै जग्गा जोत भोग गरेको भनी उल्लेख गरिसकेपश्चात् २०५१ सालमा आएर उक्त जग्गामा हाम्रा सासू तथा बज्यैको मोही हक कायम छ भनी वादीहरूको एकआपसको मिलोमतोबाट फिराद दिएको देखिएकोले वादीहरूको दाबी पुग्न सक्ने नदेखिने ।

मिति २०२५/०३/०४ को जोताहा हक छाडेको झ्यापु महर्जनले गरेको लिखत सद्धे ठहरेको हुँदा उक्त लिखतबाटै जोताहा हक छाडिसकेको देखिँदा विवादित जग्गामा वादीको जोताहा हक कायम रहेछ भनी भन्न मिल्ने अवस्था देखिन आएन । विवादित जग्गामा जोताहा तथा दर्ता हक प्रतिवादी मधुरकुमार शर्मा लुइँटेलसमेतको प्रमाणित भएको देखिँदा सोहीबमोजिम झ्यापु महर्जनको नाम विधिवत् कट्टा गर्नेसम्बन्धी गुठी तहबिल कार्यालयको मिति २०४३/०५/१८ को निर्णय सोही मितिको किन्ताकाट गर्नेसम्बन्धी निर्णय मिति २०४३/०५/१८ कै निर्णयबाट जोताहा मोहीको हैसियत राखी रैकर परिणत गर्नेसम्बन्धी

मिति २०४४/०३/०७ को निर्णय र यी निर्णयका आधारबाट मालपोत कार्यालय, काठमाडौँबाट स्वेस्ता मिलान किन्ताकाटलगायत भए गरेका कामकारबाहीबाट हाल कायम हुन आएका प्रतिवादी मधुरकुमारका नामका कि.नं.१८७, १९०, १९३, प्रतिवादी मिलनकुमारका नामका कि.नं.१८८, १९१, १९४ र प्रतिवादी बसन्तकुमारको नाउँको कि.नं.१८९, १९२ र १९५ को दर्ता स्वेस्ताहरू कानूनसम्मत नै देखिन आयो । तसर्थ, वादीले आफ्नो दाबी प्रमाणद्वारा प्रमाणित गर्नसकेको नदेखिँदा यस अदालतबाट मुद्दा दोहोऱ्याई हेर्न दिएको निस्सा प्रदान आदेशसँग सहमत हुन नसकी वादीको फिराद दाबी पुग्न नसक्ने ठहऱ्याई सुरु काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर हुने ठहऱ्याई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०६४/०१/१० मा भएको फैसला मनासिब नै देखिने ।

अतः माथि विवेचित आधार, कारणहरूसमेतबाट वादीले आफ्नो दाबीलाई प्रमाणद्वारा पुष्टि गर्न नसकेकोले वादीको फिराद दाबी पुग्न नसक्ने ठहर गरेको सुरु काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट मिति २०५४/०७/०७ मा भएको फैसला सदर हुने ठहऱ्याई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०६४/०१/१० मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : लोकबहादुर हमाल

कम्प्युटर : चन्दनकुमार मण्डल

इति संवत् २०७४ साल माघ १० गते रोज ४ शुभम् ।

१७

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७२-CR-१०८८, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. वाडचेमाया तामाङ

प्रस्तुत वारदात ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिमको मनसायप्रेरित हत्या हो भन्ने पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरतर्फ विचार गर्दा फौजदारी मुद्दामा मनसाय तत्त्वलाई विशेष रूपले हेरिन्छ । मनसायसहित गरेको आपराधिक कार्य र मनसायबिना गरेको कार्यलाई छुट्टाछुट्टै रूपमा लिई सजायको पनि फरक व्यवस्था गरिएको हुन्छ । ज्यानसम्बन्धीको १३ नं. को अवस्था भनेको मनसायप्रेरित हत्या हो, जसमा अभियुक्तको आपराधिक मनसाय (Mens Rea) र आपराधिक कार्य (Actus Reus) दोषयुक्त हुनुपर्ने हुन्छ । यसमा अभियुक्तले मनसाय प्रेरित भई वारदात घटाउने योजना, षड्यन्त्र, तयारीका चरणहरू पार गरी आपराधिक कार्यको चरणमा पुगेको हुनुपर्ने हुन्छ । मनसायप्रेरित हत्या हुन प्रतिवादीले मार्ने मनसाय राखेको हुनैपर्ने, मार्नुपर्ने खास उद्देश्य (Motive) भई त्यसको लागि तयारी र योजना जस्ता पूर्ण अपराध हुन आवश्यक सबै कुराहरू रहनुपर्ने हुन्छ । प्रस्तुत मुद्दामा यी माथि उल्लिखित तत्त्वको विद्यमानता नरही प्रतिवादी अविवाहित भई अर्काको होटलमा काम गरी आफ्नो जीविका चलाएको महिलाले त्यसरी रहन गएको गर्भबाट सजिलैसँग बच्चाको जन्म भएर त्यसपछि नवजातकलाई कुनै आपराधिक कार्य र आपराधिक मनसाय गरी मारेको अवस्था नभई परपुरुषको संसर्गबाट गर्भ रहन गएको सो व्यक्तिको पहिचान वा सो घटनामा कुनै संलग्नता नभई जन्माउने क्रममा निजको शरीरले प्रसव अवस्थामा पाएको पीडा खप्न नसकी तत्काल कुनै उपाय वा तरिका नगरिएमा स्वयं उसैको शरीर सङ्कटमा पर्न जाने परिस्थितिमा प्रतिवादी सितल भन्ने वाडचेमायाले आफूसँगै भएको सामान्य सोचविचार वा क्षमताको

आधारमा बच्चा सहज रूपमा जन्मन नसकेको अवस्थामा आफ्नै बल बुद्धि प्रयोग गरी तानेको कारण नवजातको जन्म भएको र बच्चा जन्माउने प्रतिवादीले सो नवजातको अवस्था रूने कराउने चलबलाउने गरेको थिएन भनी उल्लेख गरेको अनुसन्धान तथा अदालतको कथनलाई मिसिल संलग्न ठोस प्रमाणबाट खण्डन हुन सकेको पाइँदैन । यस अवस्थामा प्रतिवादीको कथनअनुरूप बच्चा जन्माउनका लागि गरेको प्रयत्नमा होस नपुऱ्याई गरेको कार्यको परिणाम नै बच्चाको मृत्यु भएको मान्नुपर्ने हुन्छ । यस अवस्थामा ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम मनसायप्रेरित हत्या जस्तो गम्भीर वारदात घटित भएको मान्न मिल्दैन । बच्चा जन्माउनुपर्ने परिस्थितिबाट नै यो घटना भवितव्यमा घटित भएको मान्नुपर्ने हुन्छ । बच्चा जन्माउने प्रयास स्वरूप नभई बच्चा स्वाभाविक रूपमा जन्मिसकेपश्चात् बच्चालाई मारेको भन्ने ठोस र शंकारहित प्रमाणको अभाव रहेको स्थितिमा ज्यान मार्ने मनसायबाट गरेको हुँदा अभियोग दाबीबमोजिम हुनुपर्दछ भन्ने पुनरावेदक वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

मुलुकी ऐन ज्यानसम्बन्धी महलको ५ नं. मा “ज्यान लिने इविलाग वा मनसाय नभई कसैले आफूले गरेको कर्तव्यले मानिस मर्ला जस्तो नदेखिएको कुनै काम कुरा गर्दा त्यसैद्वारा केही भई कुनै मानिस मर्न गएमा भवितव्य ठहर्छ” भन्ने व्यवस्था गरेको पाइन्छ । मिसिल संलग्न तथ्य प्रमाणबाट प्रतिवादी सितल भन्ने वाडचेमायाले मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. को कसुर गरेको नदेखिई उक्त महलको ५ नं. को भवितव्यको अवस्था विद्यमान भई निजलाई उक्त

महलको ६ नं. बमोजिम ६ महिना कैद सजाय हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत पोखराको मिति २०७२।२।१४ गतेको फैसलालाई अन्यथा मान्नुपर्ने नदेखिने।

अतः माथि विवेचित आधार र कारणबाट प्रतिवादी सितल भन्ने वाडचेमाया तामाडलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको ५ नं. बमोजिम भवितव्यमा ६(छ) महिना कैद सजाय हुने ठहर गरेको लमजुङ जिल्ला अदालतको फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत पोखराबाट मिति २०७२।२।१४ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुन नसक्ने।

इजलास अधिकृत : शोभाकर खरेल

इति संवत् २०७७ साल असार २२ गते रोज २ शुभम्।

१८

मा.न्या.श्री हरिकृष्ण कार्की र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७४-CR-१३९६, कर्तव्य ज्यान, राजकुमार खत्री वि. नेपाल सरकार

पुनरावेदक प्रतिवादीको मृतक सीता पहरीलाई मार्नुपर्नेसम्मको कुनै रिसइवी र निजलाई मार्नलाई पूर्वयोजना बनाई योजनाबमोजिम हत्या गरेको देखिँदैन। वारदातमा जोखिमी हतियारको प्रयोग नभई बाँसको लड्ठी प्रयोग भएको अवस्था छ। पुनरावेदक प्रतिवादीले मृतकलाई नै प्रहार गर्न हानेको भन्ने पनि छैन। पुनरावेदक प्रतिवादीको आफ्नी श्रीमतीसँगको विवादमा पहिला सासूले प्रतिवादीको टाउकोमा हिर्काउँदा प्रतिवादी टाउकोमा चोट लागी भुइँमा लडेपछि प्रतिवादी लड्दाको अवस्थामा सालोभाइले प्रतिवादीलाई थप आक्रमण गर्न आएको अवस्थामा यी पुनरावेदक प्रतिवादीले आफ्नो मृतक सासूको हातमा रहेको बाँसको लड्ठी

खोसी सालोभाइलाई हिर्काउँदा सालोलाई नलागी मृतक सासूको टाउकोमा लाग्न गई मृतकको मृत्यु सोही चोटको कारणबाट भएको भन्ने प्रतिवादीको अनुसन्धान तथा अदालतको बयानबाट देखिन्छ। घटनाको प्रकृतिबाट प्रतिवादीको सो कथन अस्वाभाविक अन्यथा हो भनी भन्न सक्ने देखिँदैन। यी पुनरावेदक प्रतिवादीले आफूले गरेको कसुरमा साबित भई अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष र अदालतसमक्ष बयान गरेबाट पनि निजले न्यायिक प्रक्रियामा सहयोग पुऱ्याएकोसमेत देखिन्छ। पुनरावेदक प्रतिवादी आफू मानसिक रोगको बिरामी भई मानसिक अस्पताल लगनखेलबाट मानसिक रोगको नियमित औषधी सेवन गरिरहेको हुँदा दिमागले समेत ठिक बेठिक छुट्याउन नसक्ने अवस्थामा रहेको भन्ने यी पुनरावेदक प्रतिवादीले पुनरावेदनपत्रसाथ पेस गरेको डाक्टरको रिपोर्टबाट देखिन आएको छ। यस स्थितिमा अपराध गरे पनि आफ्नो कसुर लुकाई अन्तिम समयसम्म उम्कन खोज्ने अपराधी र कसुरमा साबित भई अदालती प्रक्रियालाई सहयोग पुऱ्याउने अपराधीलाई एउटै तराजुमा राखी समान सजाय तोक्नु न्याय र कानूनको दृष्टिकोणबाट उपयुक्त हुँदैन। यस्तो दुवै प्रकृतिमा अपराधीलाई समान सजाय तोक्ने हो भने भविष्यमा कसुरमा साबित भई न्यायिक प्रक्रियामा सहयोग पुऱ्याउने प्रवृत्ति निरूत्साहित हुन जाने अपराध स्वीकार गर्ने प्रवृत्तिमा पनि नकारात्मक असर पर्न जाने” (ने.का.प.२०७४, भाग ५९, चैत्र अङ्क १२, नि.नं. ९९२२) भन्ने यस अदालतबाट व्याख्यासमेत भएको देखिन्छ। उल्लिखित यी सबै तथ्यलाई विचार गर्दा प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादीलाई ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहितको पूरै सजाय गर्दा चर्को पर्न जाने

देखिएकोले सा. मुलुकी ऐन अ.बं.१८८ नं. तथा हाल फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा १७क बमोजिम ५(पाँच) वर्ष मात्र सजाय गर्ने गरी राय व्यक्त गरेको उच्च अदालत पाटनको साधक जाहेरी रायसमेत मनासिब देखिँदा सदर भई निज प्रतिवादीलाई सोहीबमोजिम ५(पाँच) वर्ष मात्र कैद सजाय हुने।

इजलास अधिकृत: शोभाकर खरेल

कम्प्युटर : रवि दुवाल

इति संवत् २०७७ साल असार २६ गते रोज ६ शुभम्।

इजलास नं.४

१९

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या. श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७२-CR-०८९७, जालसाजी, सानुमाया भन्ने सानु महर्जन वि. डा.रूपज्योतिसमेत

लिखत गरिदिने मुख्य कारणी स्वयं पति रहेको साथै मालपोत कार्यालय, ललितपुरबाट लिखत पारित हुँदा मुख्य लिखत गर्ने कारणी कुलाल महर्जनलाई आफ्नै छोराहरू धर्म महर्जन र कृष्ण महर्जन (डंगोल) ले झुक्याई गफलतमा पारेको भनी वादी सानु महर्जनले ठोस प्रमाणहरूबाट पुष्टि गर्नुपर्ने हुन्छ। पतिको मृत्यु भएपछि जेठा छोरा धर्म महर्जनले अंश मुद्दा दायर गरेपश्चात् सो अंश मुद्दाका अंशियारसमेत रहेका निज धर्म महर्जनलाई प्रतिवादी बनाई प्रस्तुत जालसाज मुद्दा दायर गरिएको छ। तर सोही राजीनामा लिखतमा साक्षी बसेका अर्का छोरा कृष्णबहादुर डंगोललाई भने प्रस्तुत जालसाज मुद्दामा प्रतिवादी नै बनाइएको छैन। यसबाट वादी सानु महर्जन सफाहात लिई

अदालतमा प्रवेश गरेको भन्ने देखिन नआउने।

प्रस्तुत मुद्दामा मूलपुरुष पति कुलाल महर्जनको घर व्यवहार सञ्चालन गर्नुपर्ने दायित्व रहन्छ। घर व्यवहार सञ्चालन गर्ने कार्यको लागि छोराहरूलाई रोहबरमा साक्षी राखी जग्गा बिक्री गरेको कार्य जालसाजीपूर्वक भएको भनी अर्थ गर्न मनासिब देखिन आउँदैन। घर व्यवहार चलाउन घरको मूल व्यक्ति भएको नाताले कुलाल महर्जनले आधासम्म सम्पत्ति बिक्री गर्न सक्ने नै देखिन्छ। यी वादी प्रतिवादीहरूबिच चलेको दे.नं. ५०/८७८ को अंशचलन मुद्दा हेर्दा तायदाती फाराममा उल्लिखित ४० रोपनीभन्दा बढी जग्गा ३ अंशियारहरूबिच बन्डा लाग्ने भनी ठहर भएको छ। यसरी प्रस्तुत मुद्दामा विवादित रहेको कि.नं. ७६ को ४-१३-१ जग्गाको क्षेत्रफलभन्दा बढी नै क्षेत्रफल बाँकी रहेको देखिँदा विवादित जग्गा घर व्यवहार चलाउन पति कुलाल महर्जनले बिक्री गर्न कुनै कानूनले रोक लगाएको नदेखिने।

वृद्ध अवस्थामा रहेका कुलाल महर्जनलाई धर्म महर्जनसमेतका प्रतिवादीहरूले गफलतमा पारी जग्गा बिक्री गरी एकासगोलका अन्य अंशियारहरूको अंशहक मेट्ने कार्य भयो भन्ने पनि पुनरावेदन जिकिर रहेको छ। मिसिल संलग्न कागजात हेर्दा कुलाल महर्जनको जीवनकालमा निज कुलाल महर्जनसहित पुनरावेदक सानु महर्जन र प्रत्यर्थी धर्म महर्जन र राजीनामा लिखतमा साक्षी बस्ने अर्का छोरा कृष्णबहादुर डंगोल एकासगोलमा रही बसी घर व्यवहार चलाउने गरेको देखिन्छ। घरको मुख्य भई घर व्यवहार चलाउन भनी कुलाल महर्जनले जेठा छोरा यी प्रतिवादी धर्म महर्जन र अर्का छोरा कृष्णबहादुर डंगोललाई समेत साक्षी राखी डा. रूपज्योति र पदमज्योतिसँग रकम लिई

जग्गा बिक्री गरेका छन् । सो बिक्री व्यवहार गर्दा यी प्रतिवादी धर्म महर्जनसमेतका प्रतिवादीहरूले कुलाल महर्जनलाई के कसरी गफलतमा पारेका हुन् भनी यी वादी सानु महर्जनले उल्लेख गर्न र पुष्टि गर्न सकेका छैनन् । कुलाल महर्जन जीवित रहेको समयमा निजले सो जिकिर लिई कुनै कुरा खुलाएको अवस्था पनि छैन । यी वादी प्रतिवादीहरू एकासगोलमा रहँदा घर खर्च गर्नको लागि भनी दुवै छोराहरूलाई साक्षी राखी बिक्री व्यवहार गरेको हुँदा वादीको अंशहक माने नियत देखिन नआउने ।

स्व. कुलाल महर्जनले घर खर्च चलाउनको लागि आफूखुस गर्न पाउने सम्पत्तिमध्येबाट कि.नं. ७६ को ४-१३-१ को जग्गा दुवै छोराहरू धर्म महर्जन र कृष्णबहादुर डंगोललाई साक्षी राखी र.नं. ४३५३, मिति २०५७।११।५ को राजीनामा लिखतमार्फत डा. रूपज्योति र पदमज्योतिलाई राजीनामा लिखत गरी बिक्री गरेको देखिएकोले यस्तो बिक्री कार्यलाई जालसाज भन्न मिलेन । तसर्थ, मिति २०५७।११।५ को राजीनामाको लिखतको ४ खण्डको १ खण्ड जालसाजी घोषित गरिपाउँ भन्ने वादी दाबी नपुग्ने ठहर्न्याई तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनबाट भएको मिति २०७०।०४।२१ को फैसला कानून र न्यायको रोहमा अन्यथा देखिन आएन । फिराद दाबीबमोजिम जालसाज ठहर गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदक वादी सानु महर्जनको पुनरावेदन जिकिर एवं यस अदालतबाट मुद्दा दोहोर्न्याई पाउने अनुमति दिँदा लिइएका आधारहरूसँग समेत सहमत हुन नसकिने ।

मिति २०५७।११।५ को राजीनामाको लिखतको ४ खण्डको १ खण्ड जालसाज घोषित गरिपाउँ भन्ने वादी दाबी नपुग्ने ठहर्न्याएको तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति

२०७०।०४।२१ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : कल्याण खड्का (शा.अ.),
निशा फुयाल (शा.अ.)

इति संवत् २०७६ साल पौष २९ गते रोज ३ शुभम् ।

२०

मा.न्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७२-CI-००५८, मोही दर्ता नामसारी, रामअधिन यादव वि. भावनाकुमारी सिंह

वादीका बुबा विर्जु यादवले जग्गाधनी देखाएका व्यक्ति दिलेश्वर सिंह र मधुकान्त सिंह दाजुभाइ नाताका व्यक्ति भए पनि निजहरूका बिच मिति १९९३।०५।२६ मा नै अंशबन्डा भई छुट्टी भिन्न भइसकेको भन्ने देखिएकोमा जुन व्यक्तिको जग्गा आफूले कमाई आएको भनिएको हो सो व्यक्तिलाई जग्गाधनी नै नदेखाई निजका दाजुभाइ नाताका व्यक्तिलाई जग्गाधनी देखाएर मोहीको लगत भरी सूचना प्रकाशन गरेकोमा सो जग्गासँग निजको जोतभोगको सम्बन्ध नै रहेको देखिँदैन् । यसरी १९९३ सालमा नै छुट्टी भिन्न भई आ-आफ्नो अंश भागको जग्गासमेत छुट्टिसकेकोमा जग्गाधनी नै फरक देखाई मोहियानी हक पाउनुपर्छ भन्ने वादीको जिकिर कानूनसम्मत रहेको नदेखिने ।

दाबीको जग्गा खनजोत गरी कुतबाली बुझाउँदै आएको भन्ने वादीको कथनतर्फ हेर्दा, २०२७ सालमा नै प्रतिवादी भावनाकुमारी सिंहका बुबा मधुकान्त सिंहको नाउँमा दर्ता स्वेस्ता कायम भएको जग्गाको कुतबाली निज भावनाकुमारी सिंह वा निजका बुबा मधुकान्त सिंहलाई बुझाएको भन्ने प्रमाण वादीले पेस गर्न सकेको देखिँदैन् । वादीले

निवेदनसाथ पेस गरेको भरपाईमा जग्गावाला भावनाकुमारी सिंह, मोही रामअधिन यादव जनाई अभय सिंह भन्ने व्यक्तिलाई कुतबाली बुझाएको भरपाई मिसिल सामेल रहेको देखिन्छ । कुतबाली बुझिलिने निज अभय सिंह र प्रतिवादीका बुबाका बिच १९९३ सालमा नै अंशबन्डा भइसकेकोसमेत देखिन्छ । यसरी अंशबन्डा भइसकेको प्रत्यर्थीका काका नाताका व्यक्तिलाई अर्काको नामको जग्गाको कुतबाली बुझाएको भर्पाई प्रमाणमा लिन उपयुक्त नदेखिनुका साथै प्रतिवादी भावना सिंहको जग्गाको कुतबाली बुझेको भरपाई प्रतिवादीहरू रामअधिन यादव, रामदेव यादव र अभयकुमार सिंहले गरिदिएको विषयमा किर्ते जालसाज मुद्दा सप्तरी जिल्ला अदालतमा परी पुनरावेदन अदालत राजविराजमा [संवत् २०७० सालको ०५-०७०-०२१४१/CP-०१९१] समेत मुद्दा चलेको देखिएबाट सो भरपाईलाई विश्वसनीय मान्न नमिल्ने ।

यिनै वादी र प्रतिवादी भई सोही कि.नं. ४६ को जग्गामा वादी रामअधिन यादव धानबाली काट्ने आशंका भएकाले निषेधाज्ञाको आदेश जारी गरिपाउँ सम्बन्धमा यस अदालतमा चलेको निषेधाज्ञा मुद्दा (०६८-CI-०००७) मा मिति २०७१।१।०४ मा फैसला हुँदा “पुनरावेदक रामअधिन यादवले आफू कि.नं. ४६ को मोही रहेको भन्ने कुरा पुष्टि हुने निर्विवाद प्रमाण पेस गर्न नसकेको” उल्लेख गर्दै निषेधाज्ञाको आदेश जारी हुने ठहरी फैसलासमेत भएको देखिन्छ । यस अवस्थामा पुनरावेदक वादीको नाउँमा मोही दर्ता नामसारी हुन नसक्ने गरी तत्कालीन पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट भएको फैसलालाई अन्यथा भन्न नसकिने ।

प्रत्यर्थी भावनाकुमारी सिंहको नाउँमा

रहेको जिल्ला सप्तरी, गा.वि.स. अर्नाहा, वडा नं. ५, कि.नं. ४६ को ०-६-१५ जग्गा वादी रामअधिन यादवको नाममा मोही नामसारी हुने भनी सुरु भूमिसुधार कार्यालय, सप्तरीबाट भएको फैसला उल्टी भई पुनरावेदक वादी रामअधिन यादवको नाममा मोही नामसारी नहुने ठहराएको पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०७१।१।०४ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने । पुनरावेदक वादीको पुनरावेदन जिकिर पुग्न नसक्ने ।

इजलास अधिकृत : इन्द्रबहादुर कठायत / मनिता गुरुङ

कम्प्युटर : राधिका घोरासाइने

इति संवत् २०७८ साल वैशाख ९ गते रोज ५ शुभम् ।

२१

मान्या.श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ र मान्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०७६-CR-१०२५, कर्तव्य ज्यान र ज्यान मार्ने उद्योग, राजु चौधरी वि. नेपाल सरकार

मेरो होस ठेगानमा नभई मगजमा **Adjustment Disorder (Brief Depressive reaction)** भई अपराध गर्न पुगेको हुँदा मुलुकी ऐन दण्ड सजायको १ नं. बमोजिम अपराध ठहरिने कुनै काम गर्ने व्यक्ति सो काम गर्दा आफूले गरेको कामको प्रकृति र परिणाम थाहा नपाउने गरी मगज बिग्रेको वा बौलाएको रहेछ भने निजलाई खत बात लाग्न वा कुनै प्रकारको सजाय हुन सक्ने भन्ने व्यवस्था छ । मैले बेहोस अवस्थामा अपराध गरेको हुँदा उक्त कानूनी व्यवस्थाबमोजिम सफाई पाउँ भन्ने प्रतिवादी राजु चौधरीको पुनरावेदन जिकिर रहेको देखिन्छ । वी.पी. कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानको मिति २०७४।२।१२ को पत्रसाथ प्राप्त रिपोर्टमा **After serial interviews**

and observation of his behavior, mental status of patient was found to be normal. Occasional crying was observed which was appropriate to his thought. Routine care was done.

भन्ने उल्लेख भई आएको देखिन्छ । त्यस्तै उच्च अदालत विराटनगर, इलाम इजलासको आदेशानुसार पत्राचार गर्दा वी.पी कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठानको मिति २०७६।३।१६ को पत्रबाट **Adjustment disorder** तनावजन्य परिस्थितिहरूबाट उत्पन्न भएको हुनाले यस्तो समस्या भएको व्यक्तिहरूमा केवल भावना अथवा मुडमा परिवर्तन हुने तर प्रायः जसो व्यक्तिहरूमा वास्तविकता परीक्षण गर्ने क्षमता कायमै हुने हुनाले उसले आफूले गरेको काम कारबाहीको प्रकृति र परिणामको बारेमा थाहा पाउन सक्छ भनी जवाफ प्राप्त भएको देखिन्छ । प्रतिवादीले अधिकारप्राप्त अधिकारी र अदालतमा समेत श्रीमती अरू केटासँग लागी आफूलाई पटकपटक मानसिक पीडा दिएको हुँदा २ छोरीहरू र आफूसमेत होटलमा झुन्डिएर मर्ने योजना बनाएको र झुन्डिँदा जेठी छोरीको मृत्यु भएको र कान्छी छोरी र आफूलाई पनि चोट लागी घाइते भएको भन्ने तथ्य स्वीकार गरी बयान गरेका छन् । प्रतिवादीले आफूले गरेको कामको परिणाम थाहा पाउने अवस्था हुँदा निज पुनरावेदक प्रतिवादीले होस ठेगानामा नभई वारदात घटाएको भन्ने कुरा अस्पतालको रिपोर्ट एवं प्रतिवादीले अदालतमा गरेको बयानसमेतबाट पुष्टि हुन सकेको नदेखिँदा उक्त पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

प्रतिवादीले पारिवारिक समस्याको कारण

तनावमा आई २ छोरीहरू र आफूसमेत आत्महत्या गरी मर्ने योजना बनाई होटलको कोठामा बसी जेठी छोरीलाई झुन्ड्याई मारेको र कान्छी छोरी र आफूसमेतलाई मार्ने प्रयत्न गर्दा घा चोट लागेको भन्ने पुष्टि भएको देखिने ।

प्रतिवादीलाई साबिक मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद र ऐ. ऐनको १५ नं. ले ५ वर्ष कैदसमेत हुने गरी उच्च अदालत विराटनगर, इलाम इजलासबाट मिति २०७६।५।१९ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

प्रचलित फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा १७ क मा **प्रचलित कानूनबमोजिम जन्मकैद गर्नुपर्ने मुद्दाको अभियुक्तले कसुर गरेको कुरामा अदालतमा साबित भएको र मिसिल संलग्न प्रमाणबाट त्यस्तो साबिती साँचो देखिएमा निजलाई जन्मकैदको सजाय दिँदा त्यस्तो कसुर गर्दाको परिस्थितिलाई विचार गर्दा न्यायको रोहमा बढी पर्ने भई न्यायाधीशले घटी सजाय गर्न उपयुक्त देखेमा सोको कारण खुलाई रायसहितको फैसला गर्न सक्ने छ** भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । प्रतिवादीले अदालतमा साबित भई बयान गरी अदालतको न्यायिक प्रक्रियामा सहयोग गरेको, मार्नुपर्नेसम्मको कुनै कारण नभएको, वारदातका बखत प्रतिवादी मानसिक तनावमा रहेको, निजको पारिवारिक अवस्था, कसुर हुन गएको समय परिस्थिति र उल्लिखित कानूनी व्यवस्थासमेतलाई विचार गर्दा प्रतिवादीलाई ठहरेबमोजिम सजाय गर्दा चर्को पर्ने चित्तमा लागेको हुँदा प्रचलित फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन,

२०७४ को दफा १७ क बमोजिम प्रतिवादी राजु चौधरीलाई ८(आठ) वर्ष कैदको सजाय हुने ।
इजलास अधिकृत : सीताराम खड्का
कम्प्युटर : देवीमाया खतिवडा (देविना)
इति संवत् २०७८ साल असार २१ गते रोज २ शुभम् ।

इजलास नं.५

२२

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या.श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७५-WO-०४४७, उत्प्रेषण तथा परमादेशसमेत, गौरव पुडासैनीसमेत वि. चिकित्सा शिक्षा शास्त्र अध्ययन संस्थान, डिनको कार्यालय, महाराजगन्ज काठमाडौं

शैक्षिक सत्र ०७५/७६ को त्रिभुवन विश्वविद्यालयअन्तर्गतको चिकित्साशास्त्र अध्ययन संस्थानले MBBS र BDS तहको अध्ययन गर्न चाहनेहरूबाट फर्म भर्ने, परीक्षा लिनेलगायत Open House Counseling को कार्य २०७५ कार्तिकमा नै सम्पन्न भएको पाइयो । सो प्रक्रियाबाट शैक्षिक सत्र २०७५/७६ का लागि विद्यार्थीहरू भर्ना भई पठनपाठन सुचारु भएको अहिले लामो समय व्यतीत भइसकेको देखियो । विश्वविद्यालयले अपनाएको भर्ना प्रक्रियामा सहभागी भई एक शैक्षिक सत्र पूरा गरिसकेका विद्यार्थीहरूको वैध हितको पक्ष पनि यस विवादमा जोडिएको विषय देखिन्छ । निवेदकहरूलाई गैरकानूनी तवरबाट भर्ना नगरिएको भन्ने पनि देखिएन । यस अवस्थामा निवेदन मागबमोजिम उत्प्रेषणको आदेश जारी गर्नु मनासिब नदेखिने ।

विद्यार्थीहरू भर्ना गर्दा Merit प्रणालीलाई अनुशरण गर्नु वाञ्छनीय छ । Merit प्रणाली

अपनाउने पद्धति अनुशरण गरिएको भन्ने विपक्षी चिकित्साशास्त्र अध्ययन संस्थानको कथनसमेत रहेको देखिन्छ । तथापि प्रक्रियागत निष्पक्षता र नियमितताका दृष्टिले विद्यार्थीहरू अलमलिने वा असन्तुष्ट रहने स्थिति पनि देखिएका छन् । भर्ना प्रक्रिया निष्पक्ष र पारदर्शी हुनुपर्दछ र योग्यतम विद्यार्थीलाई अवसर प्रदान गरिनुपर्दछ । तसर्थ, भर्ना प्रक्रियालाई निष्पक्ष, पारदर्शी, अनुमानयोग्य (predictable) तथा Open House Counseling Scheme अनुकूल हुने तथा Merit को कुरामा अन्यथा नकारात्मक असर नपर्ने गरी विद्यार्थी भर्ना गर्ने भरपर्दो व्यवस्था मिलाउनु भनी विपक्षीहरूको नाउँमा निर्देशनात्मक आदेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत : अम्बिकाप्रसाद दाहाल
इति संवत् २०७६ साल भाद्र २६ गते रोज ५ शुभम् ।

२३

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या. श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना, ०६७-CI-०१८३, गैरकानूनी दर्ता निर्णय बदर गरी सार्वजनिक कायम, जानकी तिमिल्सिना वि. श्यामसुन्दर थापासमेत विवादित जग्गा गोविन्दप्रसाद तिमिल्सिनाको हक पुग्ने जग्गा भई त्यसपछि मु.स. गर्ने जानकी तिमिल्सिनाको हक कायम रहने अवस्थाको जग्गा हो वा सार्वजनिक जग्गा हो भन्ने सम्बन्धमा हेर्दा काठमाडौं जिल्ला, साबिक महादेवस्थान पञ्चायत वडा नं.९(ख) कि.नं. १०२ क्षेत्रफल ०-१५-० को जग्गा राधादेवीबाट मु.स. गर्ने जानकी तिमिल्सिनाको पति गोविन्दप्रसाद तिमिल्सिनाले र.नं. २९६१ मिति २०३२।२।२९ मा मालपोत कार्यालय काभ्रेपलाञ्चोकबाट राजीनामाको लिखत पारित गरी लिएको भन्ने

जिकिर गरिएको पाइयो । यसरी लिखत गरी लिँदा “स्ववासी” घर जग्गा भन्ने उल्लेख गरेकोसमेत देखियो । विवादित जग्गा २०२१ सालमा नापी भएको र फिल्डबुकमा “यो जग्गा का.ई. बानेश्वरको जग्गा बेनिस्सा हो, मैले जोती खाई आएको छु” भनी राधादेवीका ज्वाईं भनी हरिबहादुर थापा क्षेत्रीले सही गरेको देखिन्छ । फिल्डबुकको उल्लिखित बेहोराबाट अरू कसैको जग्गा राधादेवीले जोती खाई आएको भन्नेसम्म देखिन्छ । निज स्वयम् जग्गाधनी भन्ने देखिँदैन । २०२१ सालमा भएको नापीको फिल्डबुकमा घर भएको भन्ने कुरा उल्लेख भएको देखिँदैन । जग्गाको २ नं. लगतमा मोही “हरिबहादुर थापा क्षेत्री” भन्ने जनिएको देखिन्छ । जोताहाको अस्थायी निस्साको प्रतिलिपि हेर्दा मोही हरिबहादुर र राधादेवी दुवैको नाउँ उल्लेख भएको पाइन्छ । जग्गाको ४ नं. लगतमा “राधादेवी हस्ते हरिबहादुरले पेस गरेको भन्ने उल्लेख छ । अतः विवादित जग्गाको २०२१ सालमा भएको नापीको फिल्डबुक, २ नं. लगत, ४ नं. लगत, जोताहाको अस्थायी निस्सासमेतका मिसिल संलग्न कागजातबाट राधादेवी उक्त जग्गाको स्वामित्ववाला व्यक्ति हुन् भन्ने देखिन नआउने ।

विवादित जग्गा स्ववासी जग्गा हो कि भन्ने सन्दर्भमा हेर्दा २०२१ सालको नापीको फिल्डबुकमा “यो जग्गा का.ई. बानेश्वरको बेनिस्सा हो, मैले जोती खाई आएको छु” भनी राधादेवीका ज्वाईं हरिबहादुर थापा क्षेत्रीले लेखाइदिएको देखिन्छ । फिल्डबुकमा जग्गाधनीको महलमा नाम खाली रहेको छ । राधादेवी वा निजको तर्फबाट बसोबास गरी आएको स्ववासी जग्गा भनी देखिने कुनै विश्वसनीय वस्तुगत आधार प्रस्तुत हुन आएको पाइएन । जग्गा नापजाँच ऐन, २०१९ को दफा

६(५) बमोजिम दर्ता तिरो केही नभई परापूर्वदेखि बेनिस्सा हकभोग भई आवाद गरी खाई आएको जग्गावालाले पनि जग्गा दर्ता गराउनु पर्दछ । तर राधादेवीले उक्त साबिक कि.नं. १०२ को जग्गालाई बेनिस्सा र स्ववासी भनी कानूनबमोजिम दर्ता गरे गराएको भन्ने मिसिल प्रमाणबाट देखिँदैन । यसरी २०२१ सालको फिल्डबुकमा स्पष्ट रूपमा बेनिस्सा भनी जनिएको, दर्ता हकभोगको साबिक स्रोत कुनै नखुलेको र कानूनबमोजिम दर्ता नै नभएको जग्गा २०३२ सालमा बेजिल्लामा गई गोविन्दप्रसाद तिमिल्सनालाई र.नं. २९६१ बाट राजीनामा गरिदिएकै कारणबाट हक स्वामित्व स्थापित हुने अवस्था नदेखिने ।

विवादित जग्गा २०३२ सालमा राधादेवीले गोविन्दप्रसाद तिमिल्सनालाई गरिदिएको राजीनामा लिखतमा “तिरो नलागेको ७ X १३ (फिट) को एकतले कच्ची गारो टायलको छाना पूर्व मोहडा भएको ब्लक नं. ९/३३ को स्ववासी घर र यसले चर्चेको बिरूवासमेत भएको घर घडेरी” भनी राधादेवी जग्गाधनी तथा हरिबहादुर थापा क्षेत्रीलाई पति भनी उल्लेख गरी किनारा साक्षी राखी कि.नं. १०२ को जग्गा काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको माल कार्यालय (बेजिल्ला) मा गई रजिस्ट्रेशन पारित गरेको पाइयो । ब्लक नं. ९/३३ को घर हिराकाजी तण्डुकारका नाउँमा रहेको भन्ने प्रमाणसमेत पेस हुन आएको देखिन्छ । राधादेवीले गोविन्दप्रसाद तिमिल्सनालाई आफैँले स्ववासी भनी गरी दिएको राजीनामाको लिखतबाहेक स्ववासी देखिने अन्य प्रमाण केही देखिँदैन । घर भनिएको वस्तुको प्रकृति हेर्दा यो कुनै घर नभएर सामान्य सत्तल भन्नेसम्म देखिन्छ । सो सत्तल फिरादीहरूले दाबी गरेअनुसारको पहिलेदेखि नै गाईवस्तु चराउने,

मेलापातमा खाना खाने, खेलकुद गर्ने, भोजभतेर गर्ने प्रयोजनले सार्वजनिक सुविधाका लागि खडा गरिएको सामान्य सत्तल हो भन्ने देखिन्छ । कुनै जग्गालाई आफूखुसी स्ववासी भन्दैमा स्ववासी कायम हुने पनि होइन । स्ववासी प्रमाणित हुने प्रमाण पनि प्रस्तुत गर्न सक्नुपर्दछ । स्ववासी भनी कुनै प्रमाणबाट समर्थित नभएको जग्गालाई बेजिल्लामा गई राजीनामा लिखत गर्दा स्ववासी भनी उल्लेख गरेकोसम्मको कारणबाट स्ववासी कायम हुने र जग्गामा हक पुग्ने अवस्था रहँदैन । यसरी हेर्दा २०३२ सालमा गरिएको लिखत दूषित देखिन्छ । हकको स्रोत नै दूषित रहेको हुँदा दूषित तवरबाट भएको लिखत र सो लिखतका आधारमा पछि भए गरिएका काम कारबाही तथा व्यवहारहरूले समेत कानूनी मान्यता पाउन सक्ने अवस्था नदेखिने ।

विवादित साबिक कि.नं. १०२ हाल कि.नं.१२४ को ०-१५-२-२ जग्गा राधादेवीबाट २०३२ सालमा राजीनामा लिखत गरी लिएको भन्ने आधारमा गोविन्दप्रसाद तिमिल्सिनाको नाममा मिति २०४७।१२।२० मा दर्ता भएको पाइयो । गोविन्दप्रसाद तिमिल्सिनाले विवादित जग्गा दर्ताका लागि मिति २०४५।४।२७ मा ३ नं. नापी टोलीमा दिएको निवेदनमा मिति २०४५।५।७ मा सनाखत गर्दा आफ्नो हकको स्रोतको रूपमा “मिति २०३२।२।५ मा काभ्रेपलाञ्चोक माल कार्यालयमार्फत र.नं.१२६०४ बाट राधादेवी थापासँग राजीनामा गरी लिएको” भनी उल्लेख गरेको पाइन्छ । पछि मिति २०४७।१२।१८ मा जग्गा दर्ताका लागि दाबी गर्दा भने र.नं. २९६९ मिति २०३२।२।२९ को लिखतलाई स्रोतको रूपमा उल्लेख गरेको र निर्णय भएको देखियो । यसबाट निज गोविन्दप्रसाद स्वयम् पनि साबिक

हकको स्रोतको विषयमा प्रस्ट नरहेको देखिने ।

अब विवादित जग्गाको प्रकृतितर्फ दृष्टिगत गर्नु सान्दर्भिक हुन्छ । फिरादीहरूले विवादित जग्गा पहिलेदेखि नै गाईवस्तु चराउने, मेलापातमा खाना खाने, खेलकुद गर्ने, भोजभतेर गर्ने गरिएको सार्वजनिक जग्गा हो भनी दाबी गरेको पाइयो । मुद्दामा पेस हुन आएका समग्र प्रमाणतर्फ दृष्टिगत गर्दा विवादित जग्गा कुनै व्यक्तिको निजी सम्पत्ति हो भन्ने तथ्य समर्थित हुन आएको पाइएन । जग्गाको प्रकृतिबाट यो जग्गा सार्वजनिक हो भन्ने देखिएको छ । कदाचित कुनै कालखण्डमा यो जग्गा कुनै व्यक्तिको निजी सम्पत्तिको रूपमा रहेको थियो भने पनि लामो समयदेखि यसलाई सार्वजनिक प्रयोगमा ल्याइएको र सार्वजनिक उपभोगमा रहेको देखिन्छ । यस अवस्थामा सो सम्पत्ति सार्वजनिक प्रयोगका लागि समर्पण गरिएको सम्पत्ति मान्नुपर्दछ र यसरी एकपटक सार्वजनिक उपभोगका लागि समर्पित सम्पत्तिमा व्यक्तिको निजी हक अधिकार रहँदैन; समाप्त हुन्छ । आज इजलाससमक्ष प्रस्तुत भएका जग्गाको फोटोहरू अवलोकन गर्दासमेत केही अग्ला रूख बिरुवाहरू रहेका, जग्गाको वरिपरि (चारैतर्फ) पक्की सडक बनेको, विवादित जग्गामा केही बोटबिरुवा रहेका, मानिस बस्ने प्रयोजनका लागि फलैँचाहरू राखिएको र बस्तीको बिचमा केही हरियाली बनाइएको देखियो । जग्गाको स्वरूप, आकृति, प्रकृतिबाट उक्त जग्गा सार्वजनिक प्रकृतिको हो भन्ने देखिएको छ । मालपोत ऐन, २०३४ को दफा २(ख३) मा सार्वजनिक जग्गा भन्नाले “कुनै व्यक्तिले मात्र नभई सार्वजनिक रूपमा प्रयोग गर्न पाउने परापूर्वदेखि प्रचलनमा रहेको बाटो, कुवा, पानी, पँधरो, पानीघाट, इनार, पोखरी तथा डिल, गाईवस्तु निकाल्ने निकास, गौचर, मसानघाट

चिहान, पाटी पौवा, देवल, धार्मिक उपासना गर्ने स्थल, स्मारक, मठ मन्दिर, चोक, डबली, ढल, चौतारो, हाट, मेला लाग्ने ठाउँ, सार्वजनिक मनोरञ्जन गर्ने तथा खेलकुद गर्ने ठाउँ र नेपाल सरकारले समय समयमा नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी सार्वजनिक जग्गा भनी तोकिदिएको जग्गासमेत सम्झनुपर्छ” भनी परिभाषा गरिएको पाइन्छ । यस प्रकारको सार्वजनिक जग्गा व्यक्ति विशेषका नाउँमा दर्ता गरिएको भए पनि मालपोत ऐन, २०३४ को दफा २४ अनुसार सो दर्ता बदर हुन्छ । तसर्थ, राधादेवीले कानूनबमोजिम हक स्वामित्व नै प्राप्त नगरेको जग्गा गोविन्दप्रसाद तिमिल्सिनालाई र.नं. २९६१ मिति २०३२।२।२९ मा राजीनामा लिखत गरिदिएको भन्ने आधारमा साबिक कि.नं. १०२ हाल कि.नं. १२४ को क्षेत्रफल ०-१५-२-२ जग्गा गोविन्दप्रसाद तिमिल्सिनाको नाउँमा दर्ता गर्ने गरी ३ नं. नापी टोली गोश्वाराबाट मिति २०४७।१२।२० मा भएको निर्णय बदर गरी उक्त जग्गा सार्वजनिक कायम हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको फैसला मनासिब देखिने ।

काठमाडौं जिल्ला, साबिक महादेवस्थान पञ्चायत वडा नं.९ (ख) कि.नं. १०२ क्षे.फ. ०-१५-० हाल काठमाडौं जिल्ला, का.म.न.पा. वडा नं. १० कि.नं. १२४ क्षेत्रफल ०-१५-२-२ को जग्गा सार्वजनिक कायम हुने ठहर गरेको पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०६७।२।३ को फैसला मनासिब देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : डल्लुराम चौधरी

कम्प्युटर : विजय खड्का

इति संवत् २०७६ साल माघ २० गते रोज २ शुभम् ।

- यसमा यसै लगाउको ०६७-CI-०१८४, गैरकानूनी दर्ता निर्णय बदर गरी सार्वजनिक

कायम, जानकी तिमिल्सिना वि. टंकनाथ लम्सालसमेत भएको मुद्दामा यसैअनुसार फैसला भएको छ ।

२४

मा.न्या.श्री ईश्वरप्रसाद खतिवडा र मा.न्या. डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७४-WO-००९१, उत्प्रेषणयुक्त परमादेश, कविता देवकोटा (डुम्राकोटी) समेत वि. लोक सेवा आयोग, केन्द्रीय कार्यालय, अनामनगर काठमाडौंसमेत

निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २४घ१क मा “बढुवाको लागि सम्भाव्य उम्मेदवार हुन जति वर्षको सेवा अवधि आवश्यक पर्ने हो पछिल्लो त्यति वर्षको कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनको औषतमा पन्चानब्बे प्रतिशत वा सोभन्दा बढी अङ्क प्राप्त गरेको हुनुपर्ने” भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइयो । उक्त व्यवस्थाले बढुवा हुने पदभन्दा एक श्रेणीमुनिको पदमा बढुवा हुनको लागि पूरा ४ वर्ष अवधिको का.स.मु. पुगेको हुनुपर्ने भन्ने व्यवस्था कहींकतै उल्लेख भएको देखिँदैन । बढुवाको लागि सम्भाव्य उम्मेदवार हुन जति वर्षको सेवा अवधि आवश्यक पर्ने हो त्यति वर्षको कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनको औषतमा ९५ प्रतिशत वा सोभन्दा बढी अङ्क प्राप्त गरेको हुनुपर्ने व्यवस्थाबमोजिम रिट निवेदकहरूले आ.व. ०६९-०७०, ०७०-०७१, ०७१-०७२, ०७२-०७३ गरी ४ वर्षको रा.प.अनं. प्रथम श्रेणीको का.स.मु. फाराम भरी मूल्याङ्कनसमेत भई ९५ प्रतिशत अङ्क प्राप्त गरेको, प्रमाणपत्र तहको शैक्षिक योग्यता रहेको, सेवाकालीन तालिमको प्रमाणपत्र पेस गरेको तथा भौगोलिक क्षेत्रमा काम गरेको दृष्टिले समेत ऐ. दफा २४घ१क ग(३) को अवस्था विद्यमान रहेको देखिने ।

जहाँसम्म निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २४(३) र निजामती सेवा नियमावली, २०५० को नियम ७४(२) बमोजिम २०७३ असार मसान्तसम्म सम्भाव्य उम्मेदवार हुन ४ वर्ष सेवा अवधि पुगेको नदेखिएको भन्ने प्रश्न छ त्यस सम्बन्धमा निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २४ (३) को व्यवस्था हेर्दा “सम्भाव्य उम्मेदवारको का.स.मु. बापत अङ्क गणना गर्दा असार मसान्तसम्मको हिसाबले र अन्य अङ्कको गणना गर्दा बढुवाको दरखास्त दिने अन्तिम म्यादसम्म हासिल गरेको अङ्क गणना गरिने छ” भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ । उक्त कानूनी व्यवस्थाले सम्भाव्य उम्मेदवार हुनको लागि यति वर्ष सेवा अवधि पुगेको हुनुपर्छ भन्ने कुरा उल्लेख भएको पाइएन । त्यसैगरी ऐ. दफा २४(३) को व्यवस्था कार्यक्षमताको आधारमा हुने बढुवाको लागि का.स.मु. बापत अङ्क गणना गर्दा असार मसान्तसम्मको हिसाबले गणना गर्ने भन्ने व्यवस्था हो । लोक सेवा आयोगबाट मिति २०७३/७/२४ मा प्रकाशित बढुवा सूचना नं. २०६-२०७३/०७४ ज्येष्ठता र कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनद्वारा हुने बढुवा हो । निवेदकहरूले ज्येष्ठता र कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनद्वारा हुने बढुवाको लागि बढुवा सूचना नं. २०६/२०७३-०७४ मा दरखास्त दिएको अवस्था हो । निजहरूले कार्यक्षमताको आधारमा हुने बढुवाको लागि दरखास्त दिएको अवस्था होइन । तसर्थ, निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २४(३) बमोजिम सम्भाव्य उम्मेदवारको कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनबापत अङ्क गणना गर्दा आषाढ मसान्तसम्मको हिसाबले गणना गर्ने भन्ने व्यवस्थाबमोजिम निवेदकहरूको हकमा असार मसान्तको हिसाबले आवश्यक न्यूनतम

सेवा अवधि पूरा नभएकोले निजहरूलाई सम्भाव्य उम्मेदवार कायम गर्न नमिल्ने भन्ने बढुवा समितिको निर्णयलाई सदर गर्ने गरेको लोक सेवा आयोगको निर्णय कानूनअनुकूल भएको मान्न मिल्ने नदेखिने ।

निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २१ मा सम्भाव्य उम्मेदवारको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनबापत गणना गर्दा आषाढ मसान्तको हिसाबले गर्ने भन्ने व्यवस्था उल्लेख भएको देखिँदैन । आयोगबाट प्रकाशित भएको सूचना नं. २०६/२०७३-७४ को बढुवाको विज्ञापनमा सम्भाव्य उम्मेदवार हुन ज्येष्ठता गणना हुने अवधि असार मसान्तको हिसाबले हुने भन्ने सर्त उल्लेख भएको पनि देखिँदैन । निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २१(२) बमोजिमको सेवा अवधि र शैक्षिक योग्यता, सेवाकालीन तालिम ऐ. दफा २२ बमोजिमको अयोग्यताको बारेमा उल्लेख गरी आयोगबाट प्रकाशित सूचनाबमोजिमको सबै प्रक्रिया पुऱ्याई निवेदकहरूले दिएको दरखास्त फाराम आयोगबाट स्वीकृत भएको ।

यस्तै प्रकृतिको विवादसँग सम्बन्धित बढुवा सूचना नं. २१८/०७२-७३ को नेपाल वन सेवा स्वायल एन्ड वाटर कन्जरभेसन समूह रा.प.तृतीय श्रेणी (प्रा.) सहायक भू-संरक्षण अधिकृत पदमा सुरेश दाहाललाई ४(चार) आर्थिक वर्ष पूरा गरी का.स.मु. भरिएको अवस्था नभए पनि न्यूनतम सेवा अवधि पुगेको आधारमा बढुवा गर्ने गरी मिति २०७३/१/२ गते निर्णय गरिएको देखिन्छ । यसरी समान अवस्थामा भएका सुरेश दाहाललाई बढुवाको लागि सिफारिस गर्ने तर निवेदकहरूको हकमा निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २४(३) तथा निजामती सेवा नियमावली, २०५० को नियम ७४(२) बमोजिम सम्भाव्य

उम्मेदवार हुन ज्येष्ठता गणना गरिने असार मसान्तको हिसाबले आवश्यक न्यूनतम सेवा अवधि पूरा नभएको भनी निवेदकहरूलाई सम्भाव्य उम्मेदवार कायम गर्न नमिल्ने भनी बढुवा समितिको मिति २०७३/१/२६ को निर्णय तथा सो निर्णयलाई सदर गर्ने गरेको लोक सेवा आयोगको मिति २०७४/४/२६ को निर्णय भेदभावपूर्ण देखियो।

निवेदकहरूको सेवा अवधि आवेदन फाराम प्रस्तुत गर्दाको अवस्थामा ४ वर्ष पूरा भएको देखिएको, निजहरू निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा २१(२) बमोजिम महिला तथा दुर्गम क्षेत्रका मानिस देखिएको, उम्मेदवार हुन नपाउने कुनै अयोग्यता नदेखिएको र निजहरूसरहका पूरा चार वर्षको का.स.मु. मूल्याङ्कन नगरी अवधिसम्म पूरा गरेको सुरेश दाहाललाई बढुवा गरिएको देखिँदा समान सिद्धान्तका आधारमा निवेदकहरूलाई समेत बढुवा प्रक्रियामा सामेल गर्नुपर्ने देखियो। तसर्थ, निजहरूलाई उम्मेदवार कायम नगर्ने गरी भएको मिति २०७३/१/२६ को निर्णय, सो सम्बन्धमा लोक सेवा आयोगबाट मिति २०७४/४/२६ मा भएको निर्णयलगायतका कामकारबाही उत्प्रेषणको आदेशले बदर हुन्छ। रिक्त पदको बढुवा प्रक्रियामा निवेदकहरू कविता देवकोटा र हिमालय साउदलाई सामेल गरी बढुवा गर्नु, गराउनु भनी विपक्षीहरूको नाउँमा परमादेशको आदेश जारी हुने।

इजलास अधिकृत : डल्लुराम चौधरी

इति संवत् २०७६ साल माघ २२ गते रोज ४ शुभम्।

- यसै लगाउको ०७४-WO-०१४५, होमकुमारी न्यौपाने वि. लोक सेवा आयोग केन्द्रीय कार्यालय, अनामनगर काठमाडौंसमेत भएको मुद्दामा समेत यसैअनुसार फैसला भएको छ।

इजलास नं. ६

२५

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या. श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०६७-WO-१०४८, उत्प्रेषण, रविन्द्रमान बज्राचार्य वि. शशिलाल कर्माचार्यसमेत

निवेदकले विपक्षी शशिलाल कर्माचार्यलाई पारिश्रमिक तथा ज्याला भराइदिने भनी भएको श्रम कार्यालयको निर्णयपश्चात् सोही ऐनको, दफा २६ बमोजिम श्रम अदालतमा पुनरावेदन गरेकोसमेतबाट सो विषयमा क्षेत्राधिकारको प्रश्न छैन र श्रम ऐन आकर्षित हुन्छ भन्ने कुरालाई स्वीकार गरेको देखिन्छ। यसैगरी, साधिकार निकाय श्रम कार्यालय र श्रम अदालतबाट विवादको तथ्यमा पसी विपक्षी शशिलाल कर्माचार्यलाई निजको मागबमोजिम रविन्द्रमान बज्राचार्यले रु.१,७१,९९७।- (एक लाख एकहत्तर हजार नौ सय सन्तानब्बे रूपैयाँ) भुक्तानी दिनुपर्ने भनी भएको निर्णय श्रम ऐन, २०४८ को परिधिभित्र रही कानूनअनुरूप भए गरेको देखिँदा त्यसमा कुनै कानूनी त्रुटि रहे भएको देखिएन। बाँकी कुराहरू सोही फैसला कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा भए गरेको पाइन्छ। सर्तनामाको कागज के हो भन्नेबारेमा निवेदकले नै स्पष्ट गर्न सकेको पाइएन। लेनासम्बन्धी सर्तनामा भए कानूनबमोजिम साधिकार निकायमा फिराद लाग्न सक्ने नै हुँदा त्यसबारेमा प्रस्तुत रिट निवेदनबाट बोल्नुपर्ने अवस्था नदेखिने।

श्रम कार्यालय, बागमती अञ्चलको मिति २०६४।२।१८ मा भएको निर्णय सदर गर्दै विपक्षी शशिलाल कर्माचार्यलाई निजको मागबमोजिम

रविन्द्रमान बज्राचार्यले रु. १,७१,९९७।-(एक लाख एकहत्तर हजार नौ सय सन्तानब्बे रूपैयाँ) भुक्तानी दिनुपर्ने ठहर्‍याएको श्रम अदालत अनामनगरको मिति २०६५।०२।२८ को फैसलामा कुनै कानूनी त्रुटि नदेखिँदा श्रम अदालत अनामनगरबाट भएको उक्त फैसला उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरिपाउँ भन्ने रिट निवेदक रविन्द्रमान बज्राचार्यको मागबमोजिमको आदेश जारी गर्न उचित र आवश्यक देखिएन । प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

इजलास अधिकृत: विनिता भारती

कम्प्युटर : रेखा भट्टराई

इति संवत् २०७७ साल माघ २१ रोज ४ शुभम् ।

२६

मा.न्या.डा.श्री आनन्दमोहन भट्टराई र मा.न्या.

श्री कुमार रेग्मी, ०७२-CI-०५८९, जग्गा खिचोला

मेटाई टंकी झोपडी हटाई चलन चलाइपाऊँ,

रामशरण तेलीसमेत वि. रामकुमार बनिया

साबिक कि.नं. १०६ हाल कायम कि.नं. २३८ को जग्गा पुनरावेदक प्रतिवादीले जिमिन्दारको पालादेखि नै भोग गर्दै आएकोमा उक्त जग्गा निजको हो, जग्गा खिचोला गरेको होइन भन्ने जिकिरतर्फ विचार गर्दा, नक्सा मुचुल्का दर्ता स्वेस्तासमेतका कागज प्रमाणहरूबाट कि.नं. २३८ को जग्गा वादीको नाममा कायम रहेको देखिन्छ । पुनरावेदक प्रतिवादीले लामो समयदेखि उक्त जग्गामा घर बनाई भोग गरी बसेको भनी जिकिर लिए तापनि कुन मितिबाट घर बनाई बसेको भनी स-प्रमाण उल्लेख गर्न सकेको नदेखिने । नक्सा मुचुल्कामा फुसको अस्थायी प्रकृतिको झोपडीसम्म जनाइएको देखिने । उक्त जग्गाको असली धनी वादी नै हो भन्ने तथ्य प्रतिवादीले आफ्नो प्रतिउत्तर

पत्रमा उल्लेख गरेको र नक्सा मुचुल्कासमेतमा कि.नं.२३८ को जग्गा निज प्रतिवादीको भोगसम्म रहेको भन्ने देखिने ।

प्रस्तुत विवादित जग्गाको स्वामित्व वादीले नै चुनौती दिएको अवस्था रहेको छ । मिसिलमा संलग्न रहेको नक्सा मुचुल्का, दर्ता स्वेस्तासमेतका कागज प्रमाणहरूबाट कि.नं. २३८ को जग्गा वादीको नाममा कायम रहेको प्रमाणित भइरहेको अवस्थामा उक्त जग्गामा भएको न.नं.५ को कच्ची झोपडी घर पुनरावेदक प्रतिवादीको नाम कायम हुने गरी भएको जिल्ला अदालत रूपन्देहीको फैसला केही उल्टी हुने गरी सो कच्ची घरसमेत भत्काई खिचोला मेटाई पाउने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत बुटवलको फैसला मिलेकै देखिन आउने ।

कि.नं.२३८ को न.नं.५ को खाली जग्गा वादीको हुने र उक्त जग्गामा भएको न.नं. ५ को कच्ची झोपडी घरलाई पुनरावेदक प्रतिवादीको नाममा कायम हुने गरी भएको मिति २०७०।१२।२७ को सुरु फैसला केही उल्टी हुने गरी नक्सा नं. ५ को झोपडी घर भत्काई खिचोला मेटाई वादीले चलनसमेत चलाई पाउने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत बुटवलबाट मिति २०७१।११।११ गते भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत: विनिता भारती

कम्प्युटर : रेखा भट्टराई

इति संवत् २०७७ साल माघ १८ रोज १ शुभम् ।

- यसै लगाउको ०७२-CI-०५९०, जग्गा खिचोला मेटाई टंकी झोपडी हटाई चलन चलाइपाऊँ, रामशरण तेलीसमेत वि. रामावती बनिया रहेको मुद्दामा पनि यसैअनुसार फैसला भएको छ ।

इजलास नं.७

२७

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी, ०७३-CR-१५१९, वैदेशिक रोजगार कसुर, नेपाल सरकार वि. ज्योति रिजाल

प्रतिवादीहरूउपरको अभियोग दाबी शंकारहित तवरबाट प्रमाणित गर्ने दायित्व वादी पक्षको रहेकोमा त्यसरी अभियोग प्रमाणित हुने प्रमाण वादी पक्षबाट पेस भएको नदेखिँदा शंकाकै भरमा प्रतिवादीहरूलाई दोषी करार गरी सजाय गर्नु न्यायसङ्गत नहुने हुँदा प्रतिवादीउपरको अभियोग दाबी वादी पक्षले प्रमाणसहित शंकारहित तवरबाट पुष्टि गर्न नसकेको अवस्थामा प्रतिवादी ज्योति रिजालले वैदेशिक रोजगार ऐन, २०६४ को दफा १० र ४३ विपरीतको कसुर गरेकोले सोही ऐनको दफा ४३ बमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने अभियोग दाबी पुग्न सक्दैन । प्रतिवादी ज्योति रिजालले अभियोग दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर्‍याई भएको वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको फैसला कानून र न्यायको रोहमा अन्यथा नदेखिने ।

वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०७३।१।३ मा प्रतिवादी ज्योति रिजाललाई अभियोगदाबीबाट सफाइ दिने ठहर्‍याई भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : लालसिंह थापा

कम्प्युटर : शान्ति तामाङ

इति संवत् २०७७ साल साउन १५ गते रोज् ५ शुभम् ।

२८

मा.न्या.श्री अनिलकुमार सिन्हा र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०६९-CI-०९८७, जग्गा

खिचोला, रामगोपाल थारू वि. निरुदेवी मेचे

वादीले मिति २०६५।१२।३० मा आफ्नो जग्गा प्रतिवादीले खिचोला गरेको देखी सोही आधारमा हदम्याद कायम गरी थाहा पाएको मितिले ६ महिनाभित्रै मिति २०६६।१।८ मा फिराद दायर गरेको देखिन्छ । प्रतिवादीले दाबी गरेबमोजिम २०४३ सालमै तारबार लगाएको भए नयाँ नापी हुँदा कि.नं.४६ को जग्गा वादीको नाउँमा नापी भई दर्ता हुने अवस्था थिएन । यदि प्रतिवादीको भनाइअनुसार पहिले नै तारबार लगाएको भए नयाँ नापी हुँदा नै तारबारभित्रको जग्गामा विवाद भई वादीको नापीको जग्गा प्रतिवादीले बदर गराउन सकेको हुनुपर्दथ्यो तर त्यसतर्फ कारबाही चलाई बदर भएको अवस्था देखिँदैन । पुनरावेदक वादीको नाउँमा कि.नं.४६ मा ००११२.५ व.मि. नै कायम भई नापी भएको र दर्ता स्वेस्ता पुर्जासमेत बनिसकेको अवस्था देखिन्छ । जसबाट प्रतिवादीको जिकिर विश्वासलायक नदेखिने ।

प्रतिवादीले आफ्नो कि.नं.२७ को जग्गामा न.नं.५ को पक्की घर निर्माण गरेको अवस्था देखिन्छ । विवादित न.नं.७ को जग्गामा प्रतिवादीले स्थायी प्रकृतिको कुनै संरचनासमेत निर्माण गरेको अवस्था देखिँदैन । साथै यी प्रतिवादीले उक्त जग्गा २०४३ सालदेखि नै आफ्नो भोगचलनमा रहेको हो भन्ने तथ्यलाई प्रमाणित गर्ने कुनै ठोस लिखित प्रमाणसमेत प्रस्तुत गर्न सकेको अवस्था देखिँदैन । तथ्ययुक्त ठोस प्रमाणको अभावमा विवादित जग्गा प्रतिवादीको भोगचलनमा रहेको थियो भनी केवल साक्षीले गरिदिएको बकपत्रलाई मात्र विश्वास गरी हदम्याद जस्तो विषयलाई सङ्कुचित गरी वादी दाबी खारेज गर्नु न्यायसङ्गत हुने नदेखिने ।

वादी दाबीको जग्गा प्रतिवादीले खिचोला

गरेको ठहर्‍याई सुरु बाँके जिल्ला अदालतको मिति २०६७।८।२८ को फैसला उल्टी गरी मुलुकी ऐन, जग्गा मिच्ने १८ नं. विपरीत हदम्याद बाहिरको देखिएको भन्ने आधारमा वादी दाबी खारेज हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत नेपालगन्जको मिति २०६९।२।२३ गतेको फैसला उल्टी भई सुरु बाँके जिल्ला अदालतको फैसलाबमोजिम वादी दाबीको न.नं.७ को जग्गा प्रतिवादीले खिचोला गरेको ठहर्ने।
इजलास अधिकृत : लालसिंह थापा
कम्प्युटर : शान्ति तामाङ
इति संवत् २०७७ साल श्रावण १३ गते रोज ३ शुभम्।

इजलास नं.८

२९

मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७०-CR-१२४१, कर्तव्य ज्यान, चोरी, विनायक कुमार यादव वि. नेपाल सरकार

शव परीक्षण प्रतिवेदनमा गोलीले मृतकको पेटमा घाउ पारेको कारण septicemia र shock भई मृतकको मृत्यु भएको भन्ने देखिएको तथा लास जाँच प्रकृति मुचुल्कामा मृतकको दाहिनेतर्फ पेटको भागमा २ से.मी. मासु छाला काटिएको, पेटमा उपचारको क्रममा ३० से.मी. लम्बाइको चिरिएको घाउ, सोदेखि तल्लो भागमा १२ से.मी. टाँका नभएको र माथि टाँका भएको घाउ रहेको देखिन्छ । त्यस्तै वारदातस्थलमा साइकलमा आएका तीनजनाले बाटो छेकी दुईजनाले मोटरसाइकल लिई गएको, एकजनाले मृतकको दाहिने पेटमा गोली हानेकोसमेत भन्ने वादीका साक्षी गंगाबहादुर बुढाथोकीको बकपत्र रहेको, सोही बेहोराको शिवलाल उरावँको मौकाको कागज तथा

घटनास्थलबाट गोलीको आवाज आएको भन्ने चक्रबहादुर मगरको वस्तुस्थिति मुचुल्काको बेहोरा र प्रतिवादी विनायककुमार यादवको साथबाट बरामद रिभल्भरमा मृतकको लासमा रहेको गोली प्रयोग हुने खालकै रहेको भन्ने बरामद रिभल्भर र गोली परीक्षण गर्ने विशेषज्ञसमेतको प्रतिवेदन तथा बरामद मृतकको मोटरसाइकल निज प्रतिवादीहरूले देखाएको ठाउँबाट बरामद भएको तथ्यसँग प्रतिवादी विनायककुमार यादवले आफू सुनसरी जिल्लाको मधेसी मुक्ति टाइगरको सैन्य कमान्डर भई पार्टी अध्यक्षसमेतले माग गरेको चन्दा रकम निजले नदिएपछि पार्टीको सफाया गर्ने निर्णयानुसार योजना बनाई केहीले मृतकको पिछा गरी आफूसमेतका केही व्यक्ति वारदातस्थलमा निजको पर्खाइमा बसेको अवस्थामा मृतकसमेतका व्यक्तिहरू करिब २०:३० बजेको समयमा आएकोले रोकी पैसा माग्दा नदिएको र मोटरसाइकलको चाबी पनि नदिएकोले शिवनाथ यादवले गोली हान्ने आदेश दिएकोले मेरो साथमा रहेको सिक्सर रिभल्भरले फायर गर्दा पहिलो पटक लागेन र पुनः दोस्रो पटक गरेको फायर निजको दाहिने पेटको कोखामा लागेको र निजको मोटरसाइकलसमेत लिई गएको भन्नेसमेत बेहोराको निज प्रतिवादी विनायककुमार यादवले घटनाको सिलसिलेवार रूपमा वर्णन गरेको मौकाको बयान एक आपसमा समर्थित भई जोडिएर मालाकार कडीको रूपमा रहेको देखिन आयो । यसरी निज प्रतिवादी विनायककुमार यादवको मौकाको बयान उल्लिखित तथ्यहरूले पुष्टि गरेको अवस्थामा वारदातको समयमा अन्य स्थलमा रहेको Alibi तथा प्रहरीले कुटपिट गरी मौकाको बयानसमेतका कागजमा जबरजस्ती सही गराएको भन्ने निजको जिकिर मिसिल संलग्न प्रमाणहरूले

पुष्टि हुन सकेको देखिएन । यस्तो अवस्थामा आरोपित कसुरमा यी प्रतिवादी इन्कारी रही बयान गरेको र वादी पक्षबाट बरामदी मुचुल्कासमेतका मानिस उपस्थित गराई बकपत्र गराउन सकेको नदेखिएको भन्ने आधारमा यस अदालतबाट भएको प्रत्यर्थी झिकाउने आदेशसँग सहमत हुन नसकिने ।

मृतकलाई चन्दा नदिएको कारण नियोजित रूपमा मार्ने योजनामा सामेल भई यी पुनरावेदक प्रतिवादीले जोखिमी हतियार रिभलभरले पेटमा गोली हानेको कारण उपचारको क्रममा मृत्यु भएको र घटनास्थलबाट मृतकको मोटरसाइकल रहजनीका रीतले बाटो ढुकी, छेकी, खोसी, चोरी लगेको कुरासमेत पुष्टि हुन आएकोले पुनरावेदन अदालतको फैसलालाई अन्यथा भन्न मिलेन । अभियोग दाबीबाट सफाई पाउनुपर्छ भन्ने प्रतिवादी विनायककुमार यादवको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने ।

प्रतिवादी चन्द्रशेखर भन्ने विनायककुमार यादवलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं.बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर गरेको सुरु सुनसरी जिल्ला अदालतको मिति २०६७।२।२३ को फैसलालाई सदर गरी मुलुकी ऐन, चोरीको महलको ५ नं. को कसुरमा ऐ. १४(३) नं.बमोजिम २ महिना कैद र जरिवानाबापत थप कैदसमेत गर्ने गरी पुनरावेदन अदालत विराटनगरको मिति २०६९।४।१७ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ । तर प्रस्तुत मुद्दामा यी प्रतिवादी चन्द्रशेखर भन्ने विनायककुमार यादवलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(१) नं.बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने ठहर गरेको सुरु सुनसरी जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत विराटनगरको फैसला

साबिक कानूनी व्यवस्थाको सन्दर्भमा मिलेको देखिए तापनि “मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४०(२) मा कानूनमा कुनै कसुरबापत सर्वस्वको सजाय हुने रहेछ भने यो संहिता प्रारम्भ भएपछि त्यस्तो कसुरमा सजाय गर्दा सर्वस्व हुने गरी सजाय गरिने छैन” भन्ने र केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९(२)(ख) मा “कुनै कानूनअन्तर्गत कुनै अदालतमा दायर भएको कुनै फौजदारी कसुरका मुद्दामा सजाय गर्नुपर्दा सोही कानूनबमोजिम नै गर्नुपर्ने छ तर कुनै फौजदारी कसुरको सजाय मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएभन्दा बढी रहेछ भने मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएको हदसम्म मात्र सजाय हुने छ” भन्ने कानूनी व्यवस्था रही मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ मा सर्वस्वको सजाय गर्ने व्यवस्था नभएकोले प्रस्तुत मुद्दामा प्रतिवादी चन्द्रशेखर भन्ने विनायककुमार यादवलाई सर्वस्वको सजाय हुने देखिएन । तसर्थ निज प्रतिवादीलाई जन्मकैदको मात्र सजाय हुने ।

त्यस्तै मृतकको मोटरसाइकल रहजनीका तवरले चोरी गरी लगेकोले मुलुकी ऐन, चोरीको १ र ६ नं.को कसुरमा ऐ. महलको १४(३) नं.बमोजिम दुई महिना कैद र मोटरसाइकलको बिगो रु.१,३५,०००/- जरिवाना भई जरिवानाबापतसमेत थप कैद सजायसमेत हुने ठहर भए तापनि मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ ले चोरी तथा डाँकासम्बन्धी कसुरमा जरिवानाबापत कैद हुने व्यवस्था गरेको नदेखिएको साथै उल्लिखित फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ मा कुनै कसुरका सम्बन्धमा कसुर गर्दाका बखतभन्दा

सजाय निर्धारण गर्दाका बखत कानूनबमोजिम घटी सजाय हुने रहेछ भने घटी सजाय हुने गरी निर्धारण गर्नुपर्दछ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिँदा मोटरसाइकल रहजनीका तवरले चोरी गरेबापत भएको प्रतिवादी चन्द्रशेखर भन्ने विनायककुमार यादवलाई जरिवानाबापत कैद सजाय गरिरहनु नपर्ने।

इजलास अधिकृत: मेघनाथ चापागाउँ

कम्प्युटर : सुप्रभा अर्याल

इति संवत् २०७६ साल असोज ६ गते रोज २ शुभम्।

३०

मा.न्या.श्री प्रकाशमान सिंह राउत र मा.न्या. श्री टंकबहादुर मोक्तान, ०७४-CR-०६६७, जबरजस्ती करणी, नेपाल सरकार वि. मनोज राय यादवसमेत

पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण रिपोर्टमा Semen couldnot be confirmed on exhibitions. भनी उल्लेख भएको र पीडितको निवेदनबमोजिम मिति २०७०।५।७ मा भएको घा जाँचको प्रतिवेदनमा पीडितको छोराको गालापछाडि रातो सुन्निएको भन्नेसम्म उल्लेख भएबाट प्रतिवादीहरूले यी जाहेरवालीलाई समेत मरणासन्न हुने गरी कुटपिट गरी जबरजस्ती करणी गरेको भन्ने दाबी एवम् मौकाको कागज वस्तुस्थिति मुचुल्काको बेहोरालाई पुष्टि गर्ने, वारदातस्थलमा भएका सङ्घर्षका चिह्न तथा दशीका चिजवस्तु बरामद भएका छैनन्। चार जना व्यक्तिले अघिल्लो रात मरणासन्न हुने गरी कुटपिट गरी पालैपालो जबरजस्ती करणी गरेको भए पीडितको शरीरमा सङ्घर्षका चिह्न घाउचोट निलडाम देखिनुपर्नेमा देखिएको छैन। वारदातको भोलिपल्टै पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण भएको र सोको रिपोर्टमा योनि

वरिपरि घाउचोट, निलडाम सुन्निएको नरहेको र योनिमा शुक्रकीटसमेत फेला नपरेको भनी उल्लेख भएबाट नेपाल सरकारको तर्फबाट प्रस्तुत गरिएको नजिर प्रस्तुत मुद्दाको तथ्यसँग मेल खाएको देखिएन। पीडितको अदालतसमक्षको बकपत्रमा प्रतिवादीहरू गाउँकै भएकाले राम्रो चिनजान छ, कुनै रिसइवी छैन भनी लेखाइदिएबाट जाहेरवालीको कथनमा एकरूपता र विश्वसनीयता देखिन आएन। अतः जबरजस्ती करणी जस्तो गम्भीर फौजदारी कसुरमा जाहेरी दरखास्त, जाहेरवालासमेतको बकपत्रलाई अन्य स्वतन्त्र एवं वस्तुनिष्ठ सत्यतथ्य वैज्ञानिक प्रमाणको पुष्ट्याइँको अभावमा यी प्रतिवादीहरूलाई आरोपित कसुरमा सजाय गर्नु न्यायसङ्गत र मनासिब नहुँदा वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः उच्च अदालत जनकपुर, अस्थायी इजलास वीरगन्जबाट प्रतिवादीहरू सुरेशराय यादव र मनोजराय यादवलाई आरोपित कसुरबाट सफाई दिने गरी मिति २०७४।१।१९ मा भएको फैसला मिलेको देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत: मुना अधिकारी ढकाल

कम्प्युटर : मन्जिता ढुंगाना

इति संवत् २०७६ साल फागुन २१ गते रोज ४ शुभम्।

इजलास नं. ९

३१

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७५-CR-१३९४, सवारी ज्यान, नेपाल सरकार वि. शरण नेपाल

मौकामा कागज गर्ने सोहनकुमार राई, सोमबहादुर तामाङ र जाहेरवाली गोमाकुमारी

राईसमेतले वारदात मिति २०७२।११।२३ मा प्रतिवादीले भक्तपुर गड्डाघर सडकमा ओभर स्पिडमा हाँकेको टिप्परले मोटरसाइकल चालक राजेन्द्र राईलाई ठक्कर दिई उपचारको लागि सामुदायिक अस्पताल गड्डाघरमा उपचार गराउने क्रममा मृत्यु हुन गएको भन्ने कागज बेहोराबाट यी प्रतिवादीले चलाएको सवारीको ठक्करबाट मृतक राजेन्द्र राईको मृत्यु भएकोमा अन्यथा देखिँदैन । प्रतिवादीले मादक पदार्थ सेवन गरेको भन्ने निजको स्वास्थ्य परीक्षण प्रतिवेदनसमेतको प्रमाणबाट नदेखिएको र दुवै सवारी एकैतर्फबाट एउटै दिशातर्फ गइरहेको अवस्थामा मोटरसाइकललाई टिप्परले ठक्कर दिएको पाइन्छ । यी प्रतिवादीले विपरीत दिशाबाट आएको मोटरसाइकललाई ठक्कर दिएको भन्ने सडक दुर्घटना प्रतिवेदनबाट समेत नदेखिएको र मृतक राजेन्द्र राईको मृत्युको कारण BLUNT FORCE INJURY TO HEAD भनी शव परीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको मृतक र प्रतिवादीबिच कुनै झगडा पूर्वाग्रह रहेको भन्ने अवस्था नदेखिएकोमा प्रतिवादीले घाइतेलाई उद्धार गरी अस्पताल नपुऱ्याएको र टिप्पर चालक प्रतिवादी राजकुमार थापासँग टिप्परमा आफ्नो मोबाइल छुटेकोले मोबाइल निकाल्न भनी चाबी मागी प्रतिवादीले ब्यस्त सडकमा केही असावधानीपूर्वक चलाएको टिप्परको ठक्करबाट सडक दुर्घटनामा परी राजेन्द्र राईको मृत्यु भएकोले प्रतिवादीले आरोपित कसुर गरेकोमा अन्यथा नदेखिने ।

प्रत्यर्थी (प्रतिवादी)लाई कसुरको मात्राअनुसार न्यूनतमभन्दा केही बढी सजाय गर्नुपर्ने अवस्था देखिए पनि अधिकतम सजाय गर्दा चर्को पर्ने भएकोले निज प्रतिवादीलाई तजबिजी

सजाय ३ वर्ष कैद गर्ने गरेको फैसला अन्यथा गर्नुपर्ने देखिएन । प्रतिवादी शरण नेपाललाई अभियोग दाबीअनुरूप सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन, २०४९ को दफा १६१(२) बमोजिमको कसुर गरेको ठहऱ्याएको हदसम्म सुरु अदालतको फैसला मिलेकै देखिए तापनि सजाय निर्धारण गर्दा न्यूनतम सजाय गरे पनि कानूनको मकसद पूरा हुने देखिँदा ७ वर्ष कैद गर्ने गरेको र ऐ. ऐनको दफा १६१(४) बमोजिम थप सजायसमेत गरेको हदसम्म सुरु फैसला नमिलेको भई सोही हदसम्म बदर भई प्रतिवादी केशव भण्डारी भन्ने शरण नेपाललाई ऐ. ऐनको दफा १६१(२) बमोजिम ३(तीन) वर्ष कैद गर्ने गरी उच्च अदालत पाटनबाट मिति २०७४।१२।२० मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : नारायण सापकोटा

कम्प्युटर : सरस्वती दाहाल

इति संवत् २०७७ साल आषाढ १ गते रोज २ शुभम् ।

३२

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ, ०७६-CR-०६७९, खोटा चलन, नेपाल सरकार वि. टेकबहादुर जि.सी.

प्रतिवादीले नेपाली ५०० दरका र १००० दरका नोट रङ्गीन फोटोकपीबाट फोटोकपी गरी चलनचल्तीमा ल्याएको कुरा तथ्यलाई सुरु अदालतको बयानमा उल्लेख गरेको भए तापनि अभियोग दाबीबमोजिम प्रतिवादी आफैँले नोट छापी चलन चल्ती प्रचलनमा ल्याएको भन्नेसमेत मिसिल संलग्न कागजातबाट देखिँदैन । सिक्का टक मार्ने वा नोट छाप्ने काम नभएको अवस्थामा सक्कली नोटबाट फोटोकपी गरी सो नोटलाई

प्रचलनमा ल्याएमा के कस्तो कानूनी कारबाही हुने भन्ने सन्दर्भमा तत्कालीन प्रचलनमा रहेको मुलुकी ऐन, मौन रहेको देखिन्छ। बरामद नोटहरू प्रतिवादी आफैँले नछापे तापनि नक्कली नोट हो भनी जानी जानी चाट पसल गई चाट र पानी पुरी खाएको पैसा तिर्ने क्रममा उक्त नोट प्रचलनमा ल्याएकोसमेत देखिन्छ। प्रतिवादीले गरेको उक्त कसुरलाई के कुन कानूनअन्तर्गत कारबाही र सजाय हुने भनी विचार गर्दा हाल प्रचलनमा रहेको मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा २५७ मा “कसैले खोटा मुद्रा हो भन्ने जानी जानी सट्टेसरह चलन गर्ने नियतले त्यस्तो मुद्रा खरिद वा बिक्री गर्न निकासी वा पैठारी गर्न लेनदेन गर्न सट्टेसरह चलनमा ल्याउन वा त्यसको उद्योग गर्न वा आफूसँग राख्न हुँदैन” भनी स्पष्ट रूपमा कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ। प्रतिवादीले रु. ५०० र १००० दरका नोट रंगीन फोटोकपीबाट फोटीकपी गरी चलन चल्तीमा ल्याएको देखिँदा निजको उक्त कार्य यस ऐनअन्तर्गत रहेकोमा अन्यथा देखिएन। तत्कालीन मुलुकी ऐन, खोटा चलनको महलको ४ नं. अनुसार निजलाई सजाय गर्दा प्रचलित रहेको कानूनको विपरीत हुने र प्रतिवादीलाई चर्को सजाय कायम हुन जानेसमेत देखिँदा फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ मा कुनै कसुरका सम्बन्धमा कसुर गर्दाका बखतभन्दा सजाय निर्धारण गर्दाका बखत कानूनबमोजिम घटी सजाय हुने रहेछ भने घटी सजाय हुने गरी निर्धारण गर्नुपर्दछ भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। त्यस्तै केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) मा कुनै कानूनअन्तर्गत कुनै अदालतमा दायर भएको कुनै फौजदारी कसुरका

मुद्दामा सजाय गर्नुपर्दा सोही कानूनबमोजिम गर्नुपर्ने छ तर कुनै फौजदारी कसुरको सजाय मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएभन्दा बढी रहेछ भने मुलुकी अपराध संहितामा लेखिएको हदसम्म मात्र सजाय हुने छ भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ। उक्त कानूनी व्यवस्थासमेतका आधारमा प्रतिवादीलाई प्रचलनमा रहेको कानून मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा २५७ को कसुरमा सोहीको दफा २५७(२) बमोजिम सजाय गर्ने गरेको उच्च अदालत सुर्खेतको फैसला अन्यथा नदेखिने।

प्रतिवादीलाई अभियोग दाबीबमोजिम सजाय हुने गरी सुर्खेत जिल्ला अदालतबाट मिति २०७३।३।२६ मा भएको फैसला केही उल्टी गरी हाल प्रचलनमा रहेको कानून मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा २५७ को कसुरमा दफा २५७ (२) बमोजिम २ (दुई) वर्ष कैद र रु. ४०,०००।- (चालिस हजार रूपैयाँ) जरिवाना हुने गरी भएको उच्च अदालत सुर्खेतको मिति २०७६।०३।०३ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : नारायण सापकोटा

कम्प्युटर : सरस्वती दाहाल

इति संवत् २०७७ साल आषाढ १ गते रोज २ शुभम्।

३३

मा.न्या.श्री सपना प्रधान मल्ल र मा.न्या.श्री सुष्मालता माथेमा, ०७६-RC-०१०५, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. भिमबहादुर सुनार

मृतकको शरीरमा करङ फ्याक्चर भएको, निलडाम देखिएको कुरा प्रतिवादीले मौकामा गरेको बयानमा उल्लेख गरेको ठाउँमै चोट देखिनुले समेत निज प्रतिवादीको कर्तव्यबाट मृतकको मृत्यु भएको पुष्टि भएको देखिन्छ। मौकामा घटना विवरण कागज गर्ने जमुना भट्ट, वस्तुस्थिति मुचुल्काका दिपक शर्मा

पौडेल, केशकुमारी दमिनी, घटना विवरण कागज गर्ने खिमकुमारी भट्टसमेतले मृतक बालकुमारी मल्ललाई प्रतिवादीले कर्तव्य गरी मारेको भनी मौकामा लेखाएको बेहोरा पुष्टि हुने गरी अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गरेको देखिन्छ। जाहेरवाला काशीराम भट्टले सुरु जाहेरी बेहोरा समर्थन गरी प्रतिवादीले नै कर्तव्य गरेर बालकुमारी मल्ललाई मारेको भनी बकपत्र गरेको पाइन्छ। मृतकको शव परीक्षण गर्ने डा. मिलन श्रेष्ठले अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गर्दा मृतकको मृत्यु छाती र पेटमा Blunt Trauma भएको कारणले हो भनी शव परीक्षण प्रतिवेदनलाई पुष्टि हुने गरी गरेको बकपत्रसमेतबाट मृतकको मृत्यु कर्तव्यबाट भएकोमा अन्यथा नदेखिने।

प्रतिवादी निज डिलबहादुर भन्ने भिमबहादुर सुनारले मृतक बालकुमारी मल्ललाई कर्तव्य गरी मारी मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धीको महलको १ नं. विपरीत सोही ऐन, महलको १३(३) नं. बमोजिमको कसुर अपराधमा सोहीको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैदको सजाय हुने ठहर गरी सुरु पर्वत जिल्ला अदालतबाट भएको फैसलालाई सदर हुने ठहर्‍याएको उच्च अदालत पोखरा, बागलुङ इजलासको फैसला मनासिब देखिने। सर्वस्वको हकमा हेर्दा, मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४०(२) मा सर्वस्व हुने गरी सजाय गरिने छैन भन्ने कानूनी व्यवस्था भएको, फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को दफा ५ मा कुनै कसुरका सम्बन्धमा कसुर गर्दाका बखतभन्दा सजाय निर्धारण गर्दाका बखत कानूनबमोजिम घटी सजाय हुने रहेछ भने घटी सजाय हुने गरी निर्धारण गर्नुपर्ने छ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको परिप्रेक्ष्यमा

सुरु पर्वत जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सो हदसम्म मिलेको नदेखिँदा प्रतिवादीउपरको सर्वस्वको लगत कट्टा हुने ठहरी प्रतिवादीलाई जन्मकैदको सजाय हुने गरी उच्च अदालत पोखरा, बागलुङ इजलासबाट मिति २०७६।३।२३ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा साधक सदर हुने।

इजलास अधिकृत : नारायण सापकोटा

कम्प्युटर : सरस्वती दाहाल

इति संवत् २०७६ साल माघ २२ गते रोज ४ शुभम्।

इजलास नं. १०

३४

मान्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मान्या. डा.श्री कुमार चुडाल, ०७७-WH-०३००, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, सन्त कुमार भन्ने मन्टुकुमार जैसवाल वि. काठमाडौं जिल्ला अदालत, बबरमहलसमेत

०७३-CR-१४४७, ०७३-CR-१४४९, ०७३-CR-१४५०, ०७३-CR-१४५१, ०७३-CR-१४५२, ०७३-CR-१४५३, ०७३-CR-१४५४, ०७३-CR-१४५६, का नकबजनी चोरी मुद्दा मुलुकी अपराध संहिता, २०७४, मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४, फौजदारी कसुर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४, केही नेपाल कानूनलाई संशोधन एकीकरण समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ कार्यान्वयनमा आइसकेको परिप्रेक्ष्यमा उल्लिखित चोरी मुद्दामा यी प्रतिवादी मन्टुकुमार जैसवाललाई भएको सजाय कार्यान्वयन गर्दा नयाँ संहिताअनुसार पाउनुपर्ने कानूनी सुविधा यी प्रतिवादीले समेत पाउने नै देखियो। अपराधसंहिताको दफा २४३ (३) बमोजिम

प्रत्येक चोरी मुद्दामा अधिकतम ५ वर्ष कैद सजाय कार्यान्वयन हुने भई उपल्लो हद पाँच वर्ष कायम गर्दा यी प्रतिवादी ०७३-CR-१४४७ समेतको नकबजनी चोरी मुद्दामा मिति २०७३।१२।२८ मा पक्राउ परी सोही मितिबाट थुनामा रहेको देखिँदा मिति २०७८।१२।२८ सम्म थुनामा बस्नुपर्ने देखियो । जरिवानाको हकमा प्रतिमुद्दा अधिकतम रु. ५०,०००।- का दरले कार्यान्वयन गर्दासमेत जम्मा रु. ४,००,०००।- (चार लाख) कार्यान्वयन हुने देखिन्छ । साथै ०७१-CR-१८०६ को चोरी मुद्दामा वर्तमान नयाँ फौजदारी अपराध संहिताको दफा २४२ (२) बमोजिम रु.३०,०००।- जरिवाना मात्र कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिँदा निजले जम्मा जरिवाना रु.४,३०,०००।- दाखिल गरेको अवस्थामा पनि कैदबापत उपल्लो हद ५ वर्ष भुक्तान गर्नुपर्ने हुँदा पक्राउ परेको मिति २०७३।१२।२८ बाट गणना गर्दा मिति २०७८।१२।२८ मा कैद मुक्त हुने देखिँदा निवेदकलाई गैरकानूनी थुनामा राखेको भन्ने नदेखिँदा बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरिरहन परेन । बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी गरी थुनामुक्त गरिपाउँ भन्ने हदसम्म प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ।

निवेदकले आफ्नो कैदी पुर्जी हाल कायम रहेका ऐन कानूनबमोजिम सच्याइपाउँ भनी माग गर्दा काठमाडौं जिल्ला अदालतले साबिक मुलुकी ऐन, २०२० को चोरीको महलमा रहेको पटकेको एवम् जरिवानाको अवस्था र हाल प्रचलनमा रहेका मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को व्यवस्थाबिचको भेद एवम् निकासमा अस्पष्टता देखाउँदै कैदी पुर्जी सच्याउनसमेत इन्कार गरेको देखिन्छ । माथि प्रकरणमा उल्लेख भएबमोजिम हाल प्रचलनमा रहेका संहितासमेतका कानूनमा

घटी सजाय हुने रहेछ भने घटी नै सजाय गर्नुपर्ने बाध्यात्मक व्यवस्था गरेको पाइने ।

साबिक मुलुकी ऐन, २०२० को कानूनी व्यवस्थाले कसुर कायम गरेको भए तापनि हाल प्रचलनमा रहेको कानूनी व्यवस्थाले कसुर कायम नगरेको अवस्थामा सोबमोजिमको कसुर नगरेको मानी कानूनको व्याख्या एवम् कार्यान्वयन हुनुपर्ने हुन्छ । साबिक मुलुकी ऐन, २०२० को चोरीको महलमा चोरीमा पटके कायम गरी सजाय थप गर्दै जाने व्यवस्था भए तापनि हालको प्रचलित संहिताको चोरी तथा डाँकासम्बन्धी कसुरको परिच्छेदमा बगली मार्ने कसुरबाहेकका अवस्थामा पटके खाप्ने गरी कानूनी व्यवस्था भएको नदेखिने ।

साबिक मुलुकी ऐन, २०२० ले जरिवानाबापतको कैदको व्यवस्थाभन्दा भिन्न तवरबाट हाल प्रचलनमा रहेको मुलुकी फौजदारी संहिता, २०७४ ले कानूनी व्यवस्था गरेकोले हाल प्रचलनमा रहेको कानूनी व्यवस्था नै क्रियाशील रहने भएकोले जरिवानाबापतको कसुर ठहर र कार्यान्वयन पनि सोहीबमोजिम हुनुपर्ने । यसर्थ निवेदकको कैदी पुर्जी सम्बन्धमा काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट च.नं. ६७९ मिति २०७६।५।१, च.नं. ९९२ मिति २०७७।१०।७ को कैदी पुर्जी र काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०७७।११।२८ को आदेश उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरिदिएको छ । अब उल्लिखित केही नेपाल कानूनलाई संशोधन एकीकरण समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७४ को दफा ३९ (२) (ग), मुलुकी अपराध संहिताको दफा २४२(२), दफा २४३ (१) (३) समेतका कानूनी व्यवस्थाका आधारमा निजलाई काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट कैद म्याद ठेकिएका च.नं. ६७९ मिति २०७६।५।१, च.नं. ९९२ मिति २०७७।१०।७

को कैदी पुर्जी संशोधन गरी जरिवाना दाखल गरे बुझी लिई नगरे जरिवानाबापत समेत प्रचलित कानूनबमोजिम कैद ठेकी संशोधित कैदी पुर्जी जारी गर्नु भनी काठमाडौं जिल्ला अदालतका नाममा परमादेश जारी हुने।

इजलास अधिकृत : हेमराज तिमिल्सेना

कम्प्युटर : प्रेमबहादुर थापा

इति संवत् २०७८ साल जेठ ७ गते रोज ६ शुभम्।

३५

मा.न्या.श्री तेजबहादुर के.सी. र मा.न्या.डा.श्री कुमार चुडाल, ०७४-CR-११८४, भ्रष्टाचार (घुस / रिसवत), नेपाल सरकार वि. भीमलाल आचार्यसमेत

प्रतिवादीहरूले आफूहरूले गर्नुपर्ने कर्तव्यभित्रको कामका लागि रकम कुनबेला माग गरेका थिए भन्ने कुरा कतैबाट खुल्न आएको देखिँदैन। काठको ठेकेदारले यी कर्मचारीलाई रूख काट्ने स्थानमा नगई मागबमोजिमका ६१ वटा रूख कल्चुरिया थारूको नम्बरी जग्गामा पर्छ भन्ने बेहोराको कार्यालयमा बसेर तयार पारिएको सार्वजनिक सुनुवाइ गरेको भन्ने मुचुल्कामा सहीछाप गराउन दबाब दिएको र रूख काट्ने स्थानमा गएर सबै रूखको यथार्थ स्थितिको अवलोकन नगरेसम्म यी प्रतिवादीहरूले आफ्नो धारणा व्यक्त गर्न नमानेपछि निजहरूलाई फिल्डमा जाउँ भनी बोलाएर बिच बाटैमा अख्तियारबाट ल्याएका एक हजार र पाँच सय दरका नोटहरू जिम्मा लगाएर बरामदको प्रक्रिया अघि बढाएको भन्ने कुरा मिसिल संलग्न प्रमाण कागजहरूबाट देखिएको हुँदा प्रतिवादीहरूले घुस रिसवत माग गरेको र त्यस्तो रकम प्राप्त नभएसम्म सेवाग्राहीको काम नगरेको भन्ने अवस्था पनि नदेखिने।

प्रतिवादीहरूले अनुसन्धान अधिकारीसमक्ष र अदालतमा बयान गर्दा आफूले उजुरीकर्ता / निवेदकसँग कुनै किसिमको रकम माग गरी लिएको छैन भनी कसुरमा इन्कार रही बयान गरी सोही बयान बेहोरालाई पुष्टि हुने गरी अदालतमा बयान गरेको देखिन्छ। प्रतिवादीहरूको साथबाट बरामद भएको भनिएको सो घुस / रिसवतबापतको रकम कारबाही प्रयोजनार्थ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको कार्यालयबाटै रु.१०,०००।- (दस हजार रूपैयाँ) नगदै उपलब्ध गराई प्रतिवादीलाई जबरजस्ती सो रकम दिलाई रकम बरामद गरी प्रतिवादीहरूलाई फसाउने गलत नियत राखेको भन्ने मिसिल संलग्न प्रमाण कागजातबाट देखिएको अवस्थामा यी प्रतिवादीहरूलाई कसुरदार कायम गरी सजाय गर्न मिल्ने देखिएन। फौजदारी मुद्दामा शंकारहित सबुत प्रमाणको महत्त्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ। बिनासबुद सजाय गर्न मिल्दैन। शंकारहित प्रमाणले मात्र प्रमाणित महत्त्व राख्दछ। निज प्रतिवादीहरूको बयान बेहोरा, खानतलासी बरामदी मुचुल्कालगायत मिसिल संलग्न अन्य सबुत प्रमाणबाट निजले कसुर गरेको शंकारहित आधार नदेखिने।

उजुरीकर्ता आफू प्रत्यक्ष रूपमा सेवाग्राही नभएका, उजुरीकर्ताले अदालतसमक्ष बकपत्र गर्दा आफूले काठ ठेकेदार लल्लु खाँको इसारामा काम गरेको भन्दै अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट रकम बुझेको भन्ने कुरामा समेत इन्कार रहेको पाइएको, वादी पक्षकै साक्षीहरूले समेत कल्चुरिया थारूको जग्गामा ६१ वटा रूख नै नभएको भन्ने बेहोरा लेखाएका, प्रतिवादीहरू आरोपित कसुरमा इन्कार रहेका, अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगबाट नम्बर टिपाएर

ल्याइएका नोटहरू प्रतिवादीहरूलाई दिने र बरामद गर्ने सिलसिलामा जबरजस्तीपनको आभाष रहेको एवं प्रतिवादीहरूले आफूहरूले गर्नुपर्ने काम नगरेर घुस रिसवत मागेको भन्ने कुरा पनि नदेखिएको समेतका कारणबाट प्रतिवादीहरू भीमलाल आचार्य र रविन्द्रकुमार सापकोटाले आरोप दाबीबमोजिमको कसुर गरेको भन्ने कुरा तथ्ययुक्त किसिमबाट पुष्टि हुन नसकेको र रिट नं. ०७४-WC-००२० मा प्रतिपादित न्यायिक सिद्धान्तसमेतका आधारमा निज दुवैजना प्रतिवादीहरूले आरोप दाबीबाट सफाइ पाउने ठहर गरी भएको विशेष अदालत काठमाडौंको मिति २०७४।१०।३ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : शोभा पाठक

कम्प्युटर : अमिररत्न महर्जन

इति संवत् २०७८ साल असार ३० गते रोज ४ शुभम्।

इजलास नं. ११

३६

मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७३-CI-१०८०, ०७३-CI-११२१, निषेधाज्ञायुक्त परमादेश, डा.भाईकाजी तिवारी वि. मखमली के.सी., प्रकाश के.सी वि. नेपाल सरकार सहरी विकास मन्त्रालय, सिंहदरबार काठमाडौंसमेत

बाटो विस्तार गर्न काठमाडौं उपत्यका विकास प्राधिकरणले बाटोको दायौं बायाँ दुवैतर्फका जग्गाहरू अधिग्रहण गर्न लागेको र हालको बढ्दो सहरीकरणसमेतलाई विचार गर्दा बाटो विस्तार गर्नुपर्ने कार्य अपरिहार्य नै देखिन्छ।

साबिकको २ मिटरको बाटोलाई चौडाइ पार्दा यी निवेदकसमेत प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा लाभान्वित हुने नै देखिन्छ। कानूनले नै पचास प्रतिशत रकम लाभान्वित हुने व्यक्तिहरूले बेहोर्नुपर्ने छ भन्ने प्रस्ट उल्लेख भएको देखिन्छ। लाभान्वित हुने व्यक्तिमा यी निवेदकसमेत पर्ने देखिन्छ। यी निवेदकले पाउने क्षतिपूर्तिमध्येको पचास प्रतिशत रकम यी निवेदक र वरपरका अन्य जग्गा धनीहरूबाट नै उठाउनुपर्ने भन्ने देखियो। यी निवेदकबाहेकका अन्य जग्गाधनीहरूले निर्विवाद रूपमा बाटो विस्तारका लागि जग्गा दिइसकेको अवस्थामा दोहोरो मर्का पर्ने गरी पुनः यी निवेदकलाई मुआब्जा दिने प्रयोजनका लागि रकम उठाउन पनि न्यायोचित हुने नदेखिने।

जग्गाप्राप्ति ऐन, २०३४ को दफा ३ अनुसार बाटोको लागि व्यक्तिको जग्गा आवश्यक परेकोमा व्यक्तिले दिन सहमत गरेबाहेकको जग्गाको हकमा कानूनबमोजिम प्राप्त गरिने र त्यसरी प्राप्त गर्दा उक्त जग्गा प्राप्ति ऐन, २०३४ को दफा १६ अनुसार मुआब्जा दिने, दिलाउनेसमेत कानूनी व्यवस्था रहेको देखिँदा सो कानूनबमोजिमको दायित्व काठमाडौं उपत्यका विकास प्राधिकरणले पूरा गर्नुपर्ने नै कानूनी बाध्यता देखिँदा कानूनबमोजिम जग्गा प्राप्त गरेर मात्र कार्य अगाडि बढाउनुपर्नेमा कानूनको बाध्यात्मक व्यवस्थालाई पालना नै नगरी व्यक्तिको सम्पत्तिसम्बन्धी हकमा प्रतिकूल असर पर्ने गरी कसैले पनि कुनै कार्य नगर्नुपर्नेमा कानूनबमोजिम मुआब्जा दिएर मात्र जग्गा प्राप्त गर्नुपर्ने हुन्छ। सोअनुसार नगरी भएको कार्यले कानूनी वैधता प्राप्त गर्न सक्दैन। मुआब्जा दिने गरी भएको फैसला उल्टी गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदक काठमाडौं उपत्यका विकास प्राधिकरणको र बाटो

विस्तार गर्दा बाटोमा पर्ने सम्पूर्ण जग्गाको मुआब्जा पाउँ भन्ने पुनरावेदक प्रकाश के.सी. को पुनरावेदन जिकिरसँग सहमत हुन नसकिने।

अतः निवेदकले बाटोलाई दिन मन्जुर गरेबाहेकको के-कति जग्गा बाटोमा पर्दछ यकिन गरी उचित मुआब्जा दिनु, दिलाउनु भनी विपक्षी काठमाडौं उपत्यका विकास प्राधिकरण, अनामनगर, काठमाडौंको नाममा परमादेशको आदेश हुने र निषेधाज्ञा जारी गरिपाउँ भन्ने निवेदन दाबी पुग्न सक्ने नदेखिँदा निषेधाज्ञातर्फको दाबी खारेज हुने ठहरी तत्कालीन पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७२।१२।१७ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने।

इजलास अधिकृत : दिपक पोखरेल

कम्प्युटर : देवीमाया खतिवडा (देविना)

इति संवत् २०७७ साल पौष २९ गते रोज ४ शुभम्।

३७

मा.न्या.श्री पुरुषोत्तम भण्डारी र मा.न्या. डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७५-WO-०२९२, उत्प्रेषणसमेत, हिमालय पौडेल वि. नागढुङ्गा सुरुङ्ग मार्ग निर्माण आयोजनासमेत

रिट निवेदकको उल्लिखित कि.नं.१३९९, कि.नं.१४०३ र कि.नं.१४८२ का जग्गाहरूसमेत जग्गा प्राप्ति ऐन, २०३४ बमोजिम अधिग्रहण गर्न गएको जग्गामध्ये कि.नं.१३९९ को जग्गाले कच्ची मोटर बाटोलाई छोएको भनी सो जग्गाको मुआब्जा दररेट रु.१,७००,०००।- तोकिएको र कि.नं.१४०३ र कि.नं.१४८२ ले कुनै बाटो नछोएको भन्दै सो कित्ताहरूको मुआब्जा दररेट रु.९,००,०००।- तोकिएकोमा मुआब्जा निर्धारण गर्ने आधार र कारण लिएको नागढुङ्गा सुरुङ्ग मार्ग निर्माण आयोजनाको निर्णय जग्गा तथा घर

टहराको मुआब्जा (क्षतिपूर्ति) निर्धारण समितिको निर्णयविपरीत भएको हुँदा सडक विभागले प्रकाशित गरेको मुआब्जा रकम निर्धारण विवरणसम्बन्धी मिति २०७५।०३।२९ को निर्णय न्याय र कानूनसम्मत नदेखिने।

उल्लिखित जग्गाहरूको सम्बन्धमा न्यायोचित दृष्टिकोणबाट मुआब्जाको मूल्याङ्कन भएको नदेखिँदा उक्त मिति २०७५।०३।२९ को निर्णय र सो निर्णयलाई सदर गर्ने गरेको नेपाल सरकार, भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय, सडक विभागको मिति २०७५।०५।१३ को निर्णय कानूनसङ्गत तथा न्यायोचित नदेखिएबाट मिति २०७५।०३।२९ को निर्णय र सो निर्णयलाई सदर गर्ने गरेको सडक विभागको मिति २०७५।०५।१३ को निर्णयसमेत सम्पूर्ण कारबाही उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर हुने ठहर्छ। अब न्यायोचितरूपबाट सबै कुरा हेरी पुनः मूल्याङ्कन गरी मुआब्जा निर्धारण सम्बन्धमा पुनः निर्णय गर्नु भनी परमादेशको आदेशसमेत जारी हुने।

इजलास अधिकृत: विनिता भारती

कम्प्युटर : रेखा भट्टराई

इति संवत् २०७७ साल फागुन १६ रोज १ शुभम्।

इजलास नं. १२

३८

मा.न्या.श्री बमकुमार श्रेष्ठ र मा.न्या.डा.श्री मनोजकुमार शर्मा, ०७२-CR-०८१२, ०७५-CR-१४२५, कर्तव्य ज्यान, नेपाल सरकार वि. अनरुध कुमरसमेत, अनरुधकुमर वि. नेपाल सरकार

जाहेरवाला बनवारी कुमरले अदालतमा गरेको बकपत्रमा मिति २०७०।१२।२४ को राति २१:०० बजेको समयमा अनरुध कुमर र निजको पत्नी बिना मोक्तानले क्रमशः रड र लाठी लिई निजहरूले मेरो छोरीको टाउको र छातीमा हानी कर्तव्य गरी मारेका हुन् भनी उल्लेख गरेको पाइयो । अर्का जाहेरवाला रामचन्द्र कुमरले अदालतमा बकपत्र गर्दा अनरुध र उसको श्रीमतीले लाठी र रडले टाउकोलगायतका अङ्गमा हानी मर्नेसम्मको घाइते बनाएको र उपचार हुन नसकी निज घाइतेको मृत्यु भएको हो भनी उल्लेख भएको देखिन्छ भने जाहेरी बेहोरा समर्थन हुने गरी घटना विवरण कागज गर्ने नरमाया कुमरले अदालतमा गरेको बकपत्रसमेतबाट मृतक अपतीकुमारीको मृत्यु अनरुध कुमरले कुटपिट गरी टाउकोमा लागेको चोटका कारण उपचारको क्रममा भएको भन्ने तथ्य स्थापित हुन आएको देखिने ।

मृतकको शव परीक्षण प्रतिवेदनमा मृत्युको कारण HEAD INJURY CEREBRAL INFRACT DUE TO CONTINUATION OF HEAD INJURY भन्ने उल्लेख भएकोले कुटपिटको कारणबाट अपतीकुमारीको टाउकोमा चोट लागी मृत्यु भएको भन्ने खुल्न आएको छ । अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको साबिती बयानमा उल्लेख भएबमोजिम निज प्रतिवादी अनरुध कुमरले मोबाइलको सम्बन्धमा भएको विवादमा आवेशमा आई मृतकले आफूलाई गरेको गलत व्यवहारबाट रिस उठी मृतकलाई लात मुक्कासमेतले हानेको भन्ने तथ्य मौकाको बयानबाट देखिने ।

दुवै पक्षका बिचमा मोबाइलको विषयमा सामान्य विवाद देखिई मनमुटाव भएको तथ्य

स्थापित भएको । सोही मोबाइलसम्बन्धी विवादको कारणले प्रतिवादी तथा साली नाता पर्ने मृतकलाई ज्यान मार्नुपर्ने कुनै कारण तथा मृतकका बिचमा ज्यानै मार्नेसम्मको रिसइवी भए रहेको र यी प्रतिवादीले मृतकउपर ज्यान मार्ने मनसाय राखेको तथ्य कहींकतैबाट पुष्टि हुन आएको भन्ने पनि देखिन नआएको । प्रतिवादीले तत्काल उठेको रिस थाम्न नसकी सोही वारदात स्थलमै भएको लाठाले हानेको र सोही चोटले मृतकको मृत्यु भएको तथ्य मिसिल प्रमाणबाट देखिएको हुँदा घटित सो वारदात ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) अन्तर्गतको देखिन नआउने ।

मृतकलाई मार्नुपर्नेसम्मको कुनै रिसइवी नभएको र मनसायपूर्वक प्रतिवादीले कर्तव्य गरी मारेको भन्ने देखिन नआएको यस्तो अवस्थामा प्रतिवादीले कर्तव्य गरी मारेको भन्ने देखिन नआई सो घटना ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं. अन्तर्गतको देखिन आएकोले यस्तो अवस्थामा प्रतिवादीलाई अभियोग मागदाबीअनुसार ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) को कसुरदार ठहराउन मिल्ने नदेखिने ।

प्रतिवादी बिना मोक्तानको हकमा प्रतिवादीका लोग्ने अनरुध कुमर र मृतक अपतीकुमारीका बिचमा मोबाइलको विषयलाई लिएर विवाद भई कुटपिट भएको देखिए तापनि निज बिना मोक्तानको उक्त वारदातमा के कस्तो संलग्नता रहेको थियो भन्ने प्रत्यक्ष भनाइ कसैको पनि देखिँदैन । घटनास्थल प्रकृति मुचुल्कामा अनरुध कुमरले अपतीकुमारीलाई मोबाइल फोनको विषयमा कुटपिट गरेको भनी उल्लेख गरेको देखिन्छ । अभियोजनकर्ताबाट उक्त वारदातमा निजले समेत अपतीकुमारीलाई लछार-पछार गरेको तथ्य वस्तुनिष्ठ प्रमाण प्रस्तुत गरी दाबी पुष्टि गर्न

सकेको नदेखिँदा प्रस्तुत मुद्दाको वारदातमा यी प्रतिवादी बिना मोक्तानको समेत संलग्नता रहेको थियो भनी गडाउ गर्न सकिने प्रमाण मिसिल संलग्न रहेको नपाइने।

यसै प्रकृतिको मुद्दामा ने.का.प. २०७७, अङ्क ५, नि.नं. १०४९३ मा "प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा २५ बमोजिम प्रतिवादीउपरको अभियोग दाबी पुष्टि गर्ने प्रमाणको भार वादी नेपाल सरकारमा निहित रहेको र सोबमोजिम अभियोग दाबीबमोजिमको ठोस एवं निश्चयात्मक प्रमाण वादी नेपाल सरकारको तर्फबाट पेस हुन नसकेको अवस्थामा फौजदारी न्याय तथा न्यायिक सिद्धान्तको रोहमा शंकाको भरमा प्रतिवादीहरूलाई कसुरदार करार गर्न नमिल्ने। शंका र अनुमानको आधारमा मात्र प्रतिवादीहरूलाई कसुरदार ठहर गर्न फौजदारी न्यायको सिद्धान्तले नमिल्ने"। भनी सिद्धान्तसमेत प्रतिपादन भइरहेको अवस्थामा यी प्रतिवादीउपरको आरोपित कसुर प्रत्यक्ष वा परिस्थितिजन्य प्रमाणहरूबाट पुष्टि नभएको, आरोपित कसुर पुष्टि हुने अन्य प्रमाणको अभाव हुँदा यस वारदातमा यी प्रतिवादीको संलग्नता सप्रमाण पुष्टि हुन नआएकोले मागदाबीका सम्बन्धमा प्रतिवादी बिना मोक्तानउपरको आरोपित कसुर पुष्टि हुने विश्वसनीय आधार एवं प्रमाणको अभावमा प्रतिवादी बिना मोक्तानलाई अभियोग मागदाबीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर पुन नसक्ने हुँदा प्रतिवादी बिना मोक्तानले आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउने।

प्रतिवादी अनरुध कुमरलाई मुलुकी ऐन, ज्यानसम्बन्धी महलको १३(३) नं. बमोजिम सर्वस्वसहित जन्मकैद हुने तथा प्रतिवादी बिना

मोक्तानले आरोपित कसुरबाट सफाइ पाउने गरी सुरु बारा जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला केही उल्टी गरी निज प्रतिवादी अनरुध कुमरलाई ज्यानसम्बन्धी महलको १४ नं. बमोजिमको कसुरमा दश वर्ष कैद सजाय गरेको पुनरावेदन अदालत, हेटौँडाको मिति २०७२।३।२२ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने। पुनरावेदक दुवै पक्षको पुनरावेदन जिकिर पुन नसक्ने।

इजलास अधिकृत : निराजन पाण्डे

कम्प्युटर : विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७८ साल माघ १७ गते रोज २ शुभम्।

इजलास नं. १५

३९

मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना र मा.न्या.श्री कुमार रेग्मी, ०७६-RB-०५७१, ०७७-RB-००७९, बैंकिङ कसुर, राजकुमार पाण्डे वि. नेपाल सरकार, नेपाल सरकार वि. राजकुमार पाण्डेसमेत प्रतिवादी राजकुमार पाण्डेको कोठाबाट रु. ७,००,०००।- (सात लाख रुपैयाँ) बरामद भएको कुरामा विवाद छैन। प्रतिवादीहरूउपर फरकफरक मितिमा तीनवटा छुट्टाछुट्टै जाहेरी परेको र ती जाहेरीमा फरकफरक रकमको दाबी लिएको देखिन्छ। राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड केन्द्रीय कार्यालयका तर्फबाट अख्तियार प्राप्त प्रमुख कार्यकारी अधिकृत किरणकुमार श्रेष्ठले मिति २०७६।३।१४ मा दिएको पहिलो जाहेरीमा रु. २,१७,०००।- को बिगो दाबी गरेको पाइन्छ। राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक केन्द्रीय कार्यालयको तर्फबाट अख्तियार प्राप्त नायब प्रमुख कार्यकारी अधिकृत कविराज अधिकारीले मिति

२०७६।३।११ मा दिएको दोस्रो जाहेरी दर्खास्तमा रु. ६४,९८,५००।- तथा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक केन्द्रीय कार्यालयको तर्फबाट अख्तियारप्राप्त नायब प्रमुख कार्यकारी अधिकृत केशवप्रसाद लम्सालले मिति २०७६।४।२३ मा दिएको तेस्रो जाहेरी दर्खास्तमा रु.६४,९८,५००।- को बिगो दाबी गरेको पाइयो । तेस्रो जाहेरी दिँदासमेत जाहेरवालाले बैंकको ATM बाट अनधिकृत रकम झिकेको सम्बन्धमा उजुरी आउने क्रम जारी नै रहेको भन्ने उल्लेख भएको देखिँदा पहिलो जाहेरी दर्खास्तमा कम रकमको बिगो दाबी गरेकोलाई अन्यथा मान्नुपर्ने देखिँदैन । पहिलो जाहेरी दर्खास्त दिने जाहेरवाला किरणकुमार श्रेष्ठले अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गर्दा प्रतिवादीहरूले रु.६४,९८,५००।- अवैध रूपमा झिकी लगेको भनी लेखाइदिएको पाइए तापनि उक्त बिगो के कसरी कायम गरिएको हो भन्ने यकिनसाथ खुलाउन सकेको पाइँदैन । दोस्रो जाहेरी दर्खास्त दिने कविराज अधिकारी आफ्नो जाहेरी बेहोरा पुष्टि गर्न अदालतमा उपस्थित भएको पाइएन । दोस्रो जाहेरी दर्खास्तमा CCTV Verified रु.२१,३७,०००।- र अन्य शंकास्पद रु.४०,८१,५००।- गरी जम्मा रु. ६२,१८,५००।- को बिगो दाबी उल्लेख गरेको देखियो । सोही जाहेरी दर्खास्तको अन्तिममा कुल जम्मा बिगो रु. ६४,९८,५००।- उल्लेख गरेको देखिएबाट जाहेरवाला नै बिगोको सम्बन्धमा स्पष्ट नभएको पाइयो । उल्लेख गरिएको बिगो पुष्टि हुने आधार प्रमाण मिसिलसाथ पेस भएको पनि देखिँदैन । तेस्रो जाहेरीको जाहेरवाला केशवप्रसाद लम्साल अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गर्दा प्रतिवादीले ATM बाट झिकेको रकम

रु. ६४,९८,५००।- हो भनी लेखाइदिएको पाइए तापनि जाहेरी दर्खास्तमा सि.सि.टि.भी. फुटेजबाट भेरिफिकेसन भई दाबी परेको रकम रु.२५,९४,०००।- उल्लेख गरेको देखिन्छ । उक्त सबै रकम Central Processing Data (CPD) Report मा VISA कम्पनीबाट Fraudulent Transaction Amount भनी उल्लेख भई आएको भन्ने देखियो । तेस्रो जाहेरी पर्दासम्म अनधिकृत रकम झिकेको सम्बन्धमा उजुरी पर्ने क्रम जारी रहेको भन्ने जाहेरीबाट समेत देखिएकोले दोस्रो जाहेरीभन्दा तेस्रो जाहेरीमा सि.सि.टि.भी. फुटेजबाट भेरिफिकेसन भएको दाबीको रकम बढी देखिनु स्वाभाविक नै हो । यसरी तेस्रो जाहेरी दरखास्तमा उल्लेख भएबमोजिम Central Processing Data (CPD) Report र CCTV Footage बाट भेरिफिकेसन भएबाहेकका अन्य शंकास्पद कारोबार रकमसमेत जोडी अभियोगपत्रमा बिगोको रकमको रूपमा दाबी लिएको पाइयो । जाहेरी दर्खास्तमा नै यकिनसाथ दाबी गर्न नसकेको र शंकास्पद भनिएको कारोबारको रकमसमेत यिनै प्रतिवादीहरूले झिकेको भनी दिएको जाहेरी दरखास्तका आधारमा बिगो कायम गर्नु न्यायोचित हुँदैन । जाहेरीमा यकिनसाथ दाबी लिएको, Central Processing Data (CPD) Report मा VISA कम्पनीबाट Fraudulent Transaction Amount भनी उल्लेख भई आएको तथा CCTV Footage बाट भेरिफिकेसन भएको रकम रु. २५,९४,०००।- को हकमा भने यी प्रतिवादीहरूले राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका विभिन्न ATM बुथहरूबाट अनधिकृत रूपमा झिकेको कुरा पुष्टि भएको देखिएकोले सोही रकमलाई नै बिगो

कायम गर्नु मनासिब देखियो । यसरी प्रस्तुत मुद्दामा रु. २५,९४,०००।- बिगो कायम गरी कायम भएको बिगो प्रतिवादीहरूबाट जाहेरवालालाई भराई प्रतिवादीहरूलाई बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा १५(२)(ख) बमोजिम बिगोको हकमा दामासाहीले जरिवाना गरी कैदको हकमा जनही २ वर्ष ६ महिना कैद सजाय गर्ने गरेको उच्च अदालत पाटनको फैसला मनासिब नै देखिएको ।

प्रतिवादी राजुकुमार पाण्डे, रोमानियाका नागरिक प्रतिवादीहरू GUTA RADU MERIAN र STANESCE MIREA IOAN ले बैंकिङ कसुर तथा सजाय ऐन, २०६४ को दफा ६ बमोजिमका कसुर गरेको पुष्टि भएको र कसुरको बिगो रु. २५,९४,०००।- (पच्चिस लाख चौरानब्बे हजार रूपैयाँ) कायम भएकोले ऐ. दफा १५(२) बमोजिम उक्त कायम भएको बिगो प्रतिवादीहरूबाट जाहेरवालाहरूलाई भराई प्रतिवादीहरूलाई बिगोबमोजिम दामासाहीले जरिवाना र ऐ.दफा १५(२)(ख) बमोजिम जनही २ वर्ष ६ महिना (दुई वर्ष छ महिना) कैद सजाय हुने ठहर्‍याएको उच्च अदालत पाटनको मिति २०७६।१२।५ को फैसला कानूनसम्मत मिलेको देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : डल्लुराम चौधरी

कम्प्युटर : मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७८ साल असार २२ गते रोज ३ शुभम् ।

४०

मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना र मा.न्या. श्री कुमार रेग्मी, ०७८-WH-००८०, बन्दीप्रत्यक्षीकरण, नवल किशोर शाह वि. रूकुम जिल्ला अदालत, सिस्ने टाकुरा, रूकुमपूर्व

रिट निवेदक रूकुमकोट ५४घ २०७८/०७९ को हकमा भएको मिसिल संलग्न

थुनछेक आदेशमा वारदातको समयमा निजको उमेर १० वर्ष ५ महिना रहेको देखिन्छ । निजलाई ज्यानसम्बन्धी कसुर (कर्तव्य ज्यान) तथा चोरी (डाँकासम्बन्धी कसुर) को कसुरमा मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को दफा ४५(२) बमोजिम सजाय हुन तथा बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ३६(२) बमोजिम सजायसमेतको मागदाबी लिई अभियोगपत्र पेस भएकोमा दफा ३६ को उपदफा (२) मा ६ महिनासम्म कैदको सजाय हुने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । उक्त ऐनको दफा २४(१) मा बालबालिकालाई मुद्दाको पुर्पक्षको सिलसिलामा थुनामा राखिने छैन भन्ने र अपवादात्मक अवस्थामा पनि दफा २४(२) को देहाय (ख) मा ३ वर्ष वा सोभन्दा बढी कैद सजाय गर्नुपर्ने कसुरजन्य कार्यको अभियोग लागेका बालबालिका तत्काल प्राप्त प्रमाणबाट कसुरदार देखिने भएमा वा कसुरदार हो भन्ने विश्वास गर्ने मनासिब आधार भएमा निज बालबालिकालाई कारण खुलाई पुर्पक्षका लागि बालसुधार गृहमा राख्न सक्ने छ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिएको र बालबालिकाको सर्वोत्तम हितलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने सन्दर्भमा निज रिट निवेदक रूकुमकोट ५४घ २०७८/०७९ लाई पुर्पक्षको लागि बालसुधार गृहमा राख्ने गरी मिति २०७८।५।२८ मा सुरु रूकुमकोट जिल्ला अदालतका स्त्रेस्तेदारबाट भएको थुनछेक आदेशलाई सदर गर्ने गरेको उक्त अदालतको माननीय जिल्ला न्यायाधीशबाट मिति २०७८।६।१० मा भएको आदेश प्रचलित उपर्युक्त कानूनी व्यवस्थाबमोजिम कानूनसम्मत मिलेको नदेखिने ।

निज निवेदकउपर सुरु अदालतमा मुद्दा चलेकोले निजलाई खोजेका बखत अदालतमा

उपस्थित गराउने गरी निवेदक रूकुमकोट ५४घ २०७८/०७९ लाई निजको संरक्षकको जिम्मा लगाउन र तारेखमा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्ने प्रयोजनार्थ रूकुमकोट जिल्ला अदालतमा निज निवेदकलाई उपस्थित गराई सम्बन्धित बालसुधार गृहबाट आजै थुनामुक्त गर्नु भनी विपक्षी रूकुमकोट जिल्ला अदालतको नाममा सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४ को नियम ३७ बमोजिम बन्दीप्रत्यक्षीकरणको आदेश जारी हुने ।

इजलास अधिकृत : निराजन पाण्डे

कम्प्युटर : विष्णुदेवी श्रेष्ठ

इति संवत् २०७८ साल कार्तिक २९ गते रोज २ शुभम् ।

४१

मा.न्या.श्री प्रकाशकुमार ढुंगाना र मा.न्या.डा.श्री कुमार चुडाल, ०७३-CI-०५८१, झुङ्गा फाँटवारी दर्ता गरी हदबन्दी जग्गा लुकाई छिपाई राखेको, भूमि सुधार कार्यालय, काठमाडौं वि. विजयमणी दीक्षीतसमेत

पुनरावेदकहरूको परिवारका नाउँमा भरिएको ७ नं. फाँटवारीमा उल्लेख भएका जग्गाहरू भूमिसम्बन्धी ऐन, २०२१ को दफा ७ बमोजिमको हदबन्दीभित्रै रहेको र विवरणमा उल्लेख गरिएदेखि बाहेकका जग्गाहरू हस्तान्तरण भएको प्रमाण पेस हुन नसकेको एवम् वादी प्रतिवादीबिच यस सम्बन्धमा मुद्दा परी अन्तिम फैसला भइसकेको

समेतका अवस्थामा अधुरो विवरण पेस गरेको वा झुङ्गा विवरण पेस गरेको भनी मानी पुनरावेदकका जग्गा जफतसमेत गर्ने गरी सुरु भूमि सुधार कार्यालय काठमाडौंबाट मिति २०७१/०८/०४ मा भएको फैसला उल्टी गरी झुङ्गा फाँटवारी दाखिला गरी हदबन्दी जग्गा लुकाई छिपाई गरेको भन्ने दाबी नपुग्ने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७२/११/११ मा भएको फैसला मनासिब नै देखिएको ।

यिनै वादी प्रतिवादी हदबन्दीसम्बन्धी विषयमा भूमि सुधार कार्यालय काठमाडौंबाट मिति २०६७/१२/१३ मा भएको फैसलाबाट प्रत्यर्थाहरूको परिवारका नाउँमा भरिएको ७ नं. फाँटवारीमा उल्लिखित सम्पत्ति हदबन्दीभित्रै रहेको तथ्य स्थापित भई मुद्दा अन्तिम भइरहेकोमा हदबन्दीभन्दा बढी रहेको जग्गा जफत गर्ने भनी भूमि सुधार कार्यालय काठमाडौंको मिति २०७१/०८/०४ को फैसला उल्टी गरी वादी दाबी नपुग्ने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०७२/११/११ मा भएको फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ।

इजलास अधिकृत : माधवप्रसाद लोहनी

कम्प्युटर : मन्दिरा रानाभाट

इति संवत् २०७८ साल भाद्र २ गते रोज ४ शुभम् ।